

Там, де слово,— живе Україна

Збірка творів студентської творчості
до Всеукраїнського конкурсу під патронатом
ректора БНАУ Олени Шуст
на кращий літературний твір, присвячений
Міжнародному дню рідної мови

Положення про Всеукраїнський конкурс під патронатом ректора БНАУ Олени Шуст на кращий літературний твір, присвячений Міжнародному дню рідної мови ухвалене Вченою радою БНАУ (протокол №1 від 25.02.2025 р.), затверджене Наказом ректора БНАУ №29/0 від 25.02.2025 р.

https://btsau.edu.ua/sites/default/files/news/pdf/norm_doc_pechat/polog_vseukr_konk_mign_den_rid_mov.pdf

ISBN 978-966-2122-84-8

Збірка творів студентської творчості до Всеукраїнського конкурсу під патронатом ректора БНАУ Олени Шуст на кращий літературний твір, присвячений Міжнародному дню рідної мови, Біла Церква, 2025, 247 с.

© БНАУ, 2025

ПЕРЕДМОВА

Мова – це коріння, з якого проростає душа нації. У ній – пам'ять предків, пульс сучасності й віра у прийдешнє. Саме рідна мова формує нашу національну свідомість, єднає людей у складні часи й дає силу не зламатися перед викликами долі. Міжнародний день рідної мови – не просто дата в календарі, а можливість ще раз усвідомити, наскільки важливо берегти, плекати та популяризувати українське слово.

До вашої уваги – збірка літературних творів студентів закладів вищої освіти України, учасників Всеукраїнського конкурсу на кращий літературний твір, присвячений Міжнародному дню рідної мови. У своїх віршах, есеях, новелах і оповіданнях вони торкнулися глибоких тем – любові до рідної мови, збереження культурної спадщини, самобутності українського слова в умовах глобальних викликів. Їхні твори – це не лише художнє осмислення мовного багатства, а й щире зізнання в любові до України.

Збірка охоплює надзвичайно широкий спектр тем, емоцій і художніх форм. У ній зібрані твори, сповнені глибокого патріотизму, болю втрат і гордості за Україну. Особливе місце займають автобіографічні оповідання та новели, у яких молоді автори з великою щирістю описують особисті переживання, пов'язані з початком повномасштабного вторгнення росії в Україну. Ці твори невигадані – у них правда, сльози і сила. Героїзм ровесників, які стали до зброї, стали волонтерами, або віддали життя за цілісність і незалежність держави, постає у цих текстах не як пафос, а як жива, відчутна реальність, яка торкає кожного.

Поезія, представлена в збірці, заслуговує на особливу увагу. Кожен вірш – це щире зізнання в любові до України, до рідної мови, яка сьогодні звучить як код нації, символ

незламності, голос гідності, що лунає на всіх континентах і здобуває повагу у світі. Це поезія, в якій слово перетворюється на зброю, молитву і надію водночас.

Кожен твір у цій збірці – не просто прояв таланту. Це – документ часу, свідчення того, що нове покоління українців – це люди небайдужі, здатні мислити, відчувати, творити і боротися. У складні часи, коли ворог намагається знищити не лише території, а й культурну ідентичність, молодь доводить: українське слово живе і буде жити.

Щиро дякуємо всім учасникам конкурсу за сміливість висловлювати свою правду, за глибину думки, за любов до мови й Батьківщини. Ця збірка – це не лише підсумок конкурсу, а й послання майбутньому, наповнене світлом, вірою та незламною українською душею. Вона надихає, спонукає до роздумів і дарує віру в силу українського слова.

*З повагою, Олена ШУСТ,
ректор Білоцерківського національного
аграрного університету,
д.е.н., професор*

РЕЗУЛЬТАТИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО КОНКУРСУ, ПРИСВЯЧЕНОГО МІЖНАРОДНОМУ ДНЮ РІДНОЇ МОВИ

З 26 лютого до 26 березня в Білоцерківському національному аграрному університеті пройшов Всеукраїнський конкурс під патронатом ректора Білоцерківського національного аграрного університету Олени ШУСТ на кращий літературний твір, присвячений Міжнародному дню рідної мови.

Метою конкурсу було об'єднати єдиною творчою мотиваційною діяльністю студентство, виховувати у молоді шанобливе ставлення до рідної мови та культури українського народу. Проведення конкурсу дозволило реалізувати такі завдання: пошук і промоція талановитих юних особистостей, які мають хист до літературної творчості, власне бачення та бажання висловити свої думки на заявлену тему; створення соціально-важливого культурного продукту – інтерактивної мотиваційної збірки на тему шанобливого ставлення до рідної мови; сприяння розвитку мовленнєвої культури студентів, підвищення рівня їх грамотності та володіння українською мовою; забезпечення простору для обміну ідеями, думками та творчими здобутками між студентами, які мають підвищений інтерес до української мови та літератури; формування позитивного іміджу української мови як мови культури, освіти, науки та спілкування.

На адресу університету надійшли 93 конкурсні роботи з різних вищих навчальних закладів України.

Призерами стали:

У жанрі поезії

3 місце

1. **Савранська Юлія** «Хто ж така Україна», УНУ м. Умань
2. **Тимошук Юлія** «Мова, що в серці зародилась...», Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
3. **Демченко Ірина** «Вкраїнською, будь ласка, говори...», Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ

4. **Бальоха Анастасія** «Країна слова», Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

5. **Ройчук Максим** «Боротьба за українську мову», Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

2 місце

1. **Ярова Вікторія** «Мова як свідок: від народження до відродження», Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ

2. **Багатко Анастасія** «Ти сильна, ти зможеш злетіти у височінь», НУВГП ННІП

3. **Крижановська Софія** «Коли часом не віриш в афоризми», Поліський національний університет

1 місце

1. **Хилобокий Максим** «Мова – це код, що не можна зламати...», Харківський національний університет внутрішніх справ

2. **Проценко Григорій** «Мова – сила, мова – крила», Херсонський державний аграрно-економічний університет

У жанрі есе

3 місце

1. **Зайцева Катерина** «Думки про солов'їну», Національний університет «Львівська політехніка»

2 місце

1. **Кірова Дар'я** «Говорити українською – означає перемагати», Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

2. **Матвійв Марта** «Дар слова», Національний університет «Львівська політехніка»

1 місце

Разумєєва Наталя «Третє літо», Херсонський державний аграрно-економічний університет

У жанрі оповідання

3 місце

Леськів Анастасія «Марія», Національний університет «Львівська політехніка»

2 місце

Король Катерина «(во)Скресати», Національний університет «Львівська політехніка»

1 місце

Ільницька Вікторія «Дід», Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

У жанрі казки

2 місце

Березнюк Анатолій «Казка про Марічку та чарівний телефон», Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія (ХНА) Запоріжжя

1 місце

Лозінська Яна «Казка про мову», Одеська державна академія будівництва та архітектури (ОДАБА)

У жанрі сценарію

1 місце

Голубєв Артем «Мрія про гори», НУХТ

У жанрі художнього перекладу

1 місце

Гудима Вікторія «Дари Волхвів», Київський національний лінгвістичний університет

Поезія

ХТО Ж ТАКА ТА УКРАЇНА

Хто ж така та Україна?
Кажуть в ній живуть світлі люди,
Кажуть там в них мова солов'їна,
Ти б в яке місто не заїхав – та там її чути.
Хто ж така та Україна?
В неї стяг блакитно-жовтий,
Там у кожного дружня родина
Бо наш народ на все багатий.
Україна має поля, ліси, гори й моря,
В неї кажуть тобі буде все до вподоби
І навіть тоді, коли вийде нічна зоря.
Там хліб та паляниці роблять найкращі хлібороби,
Усе тобі буде миле і рідне,
Немає такого на всій Землі,
Бо моя Україна – то щось знатно природне.
Не шукай, не буде і не знайдеш,
Бо вона така одна в цілому світі,
Не побачиш ніде такої краси!
І навіть у колоскові жита чи пшениці
Ти не зможеш напиться ранкової роси,
Не вдихнеш цвіту вишні чи калини,
Не знайдеш карпатської краси,
Бо навіть спів у нас є журавлиний
У цій славній, незалежній країні.
Адже моя країна гідна й вільна
Та навіть там десь на глибині
Вона була, є і буде вистояна!

КОЛИ ЗАКІНЧИТЬСЯ ВІЙНА

Коли закінчиться війна?
Коли вона вже скінчиться?
Коли вже буде мирна країна?
Як і коли нам із цим змиритися?
Коли не буде ракет і вибухів,
Коли ми не будемо тікати в укриття,
Та не буде на нашій землі пахнути порохом,
Нам ж дано лише одне життя!
І я хочу прожити його в мирі,
Де немає війни, стрільби і пороху.
Ви ж прийшли сюди як ті звірі
І через вас, ми боїмося кожного шороху.
Незламні ми, залізні та вільні люди
Зарубай собі на носі негіднику лютий!
Ви ж тут як оті прибуду,
Ти ж сволота давно вже проклятий.
Настане наш мирний час,
І зженемо ми вас, як отих собачат.
І буде цвісти у полі ромашка повсякчас,
Я не сестра тобі, а ти не брат.
Не буде більше дружби й не було!
Ти наволоч, нелюд і гімно!
Все що було, то минуло.
"Нелюди" вас звуть даремно.
Коли закінчиться війна,
Піду поставлю квіти на могилу,
Надійде сльозинка сумна,
І згадаю ту темну годину.
Згадаю я всіх кого поруч нема,
Подякую за все, вклонюсь я низенько,
Нехай Бог їх всіх там оберіга,
Прийму до свого серця близенько.
І жити буду далі вільно,
Без вас паскуд, ми ж сильні.
Я ж так люблю тебе Україно!
Ми ж українці – божевільні!

БОЖЕ, ДАЙ СИЛ УКРАЇНІ!

Боже, дай сил Україні
Захистити дорослих й малих,
Щоб ми змогли ходити по долині
А не тут, по ворогах злих.
Боже, дай сил Україні,
Захисти кожного воїна,
Аби всі вони були цілі й живі.
Там де на них не чекає руїна
Там де на них чекають батьки
Там де чекає дитина, дружина
Чекає бабуса, чекаємо ми.
Тут де чекає свіжа хлібина,
Тут де чекає тебе вся Україна.
Боже дай сил Україні,
Аби у всіх рани були загоєнні.
Аби ніхто не знав такої біди
Та був мир: зараз, тут і назавжди!

28.04.2023 р.

Мое місто вкрите димом,
Чути крики, плач та вий.
Лежить тихо мати із сином,
Лежать вони всі закривавлені.
Тривога і ненависть всередині мене!
Мені хочеться плакати, але слізь нема
Той будинок весь вогнений,
Там просто чорна тьма.
За що ці люди загинули, скажіть мені..
Постійно запитую себе я,
Вони всі там палають у вогні.
На останньому поверсі також жила сім'я,
Не залишилось нічого й нікого...

Не повернуть вже їх назад,
Вони полетіли до неба голубого,
Про них лишилися тільки спогади.
Не забудемо ніколи ту дату,
Не пробачим, не простим.
Ми маємо велику втрату
Колись ж буде небо чистим
28.04.2023 року –
Запалюймо свічку щороку.

НЕ МОЯ ВІЙНА

Моя війна, це не моя,
Не мої руки її зробили,
Тут рука ворожа твоя,
Багато моїх людей поклав до могили.
Невині хлопці, діти і дорослі
Полягли туди через що?
А у мене тільки комок у горлі
Чому ви прийшли сюди і навіщо?!
Ти прийшов сюди неждано вороже,
Так нахабно, сміло і гідно.
Наш народ тобі дорогу покаже...
Не здамо, не зламаєте Україну рідну!
Ти іди звідси, на тебе тут не чекали
Нікого й ніколи – запам'ятай!
Вас завжди з усього світу зганяли,
Ти у кожного з нас запитай –
Бо ми сильні, пліч-о-пліч йдемо
Ми люди розумні, трудящі,
Адже тут ми родились і тут й живемо,
А ти як щур отой іди звідси – смердящий.

Юлія Савранська

МОВА, ЩО В СЕРЦІ ЗАРОДИЛАСЬ

Я мову чув, ще в серці не родившись,
Вона жила у колискових снах.
Магусиним теплом вона зросилась,
Як перший дощ на стиглих колосках.

Магусю, ти вчила: мова – це душа народу,
Це крик і пісня, шабля і перо,
Це те, що крізь віки проніс, крізь холод
Незламний дух – і правду, і добро!

Вона звучала у твоїй молитві,
Що берегла від лихих днів,
У ніжних притчах, у казках незлитих,
Що в вічності лишаються без змін.

Мамо, рідна, ти мене навчала
Не просто мовити – душею говорити,
Ти в кожне слово серденько вклала,
Щоб я умів і мріяти, й любити!

І я вбираю, мов джерельну воду,
Твою науку, що у кожному слові – цвіт.
Бо мова – скарб, і доля, і свобода,
Що береже від забуття мій рід.

Ти вчила: мова – то вогонь святинь,
То голос предків, що в мені лунає,
То жито стигле, то церковний дзвін,
Що в тихій пісні серце зігріває.

То спів Дніпра, що хвилею шумить,
То стяг крилатий, що зорю колише,
То сльози тих, хто полягли в цю мить,
Щоб слово наше не згоріло в тиші.

Ти вчила: мова – то мій власний меч,
І захист мій, і правда, й сила волі.
Якщо її стискають в чорний глечик,
Зруйнується і світ, і Божа доля!

Вона, як хліб, як сонце у вікні,
Як цвіт калини у садах розлогих.
Якщо забудеш – згинеш в чужині,
Якщо збережеш – знайдеш у ній Бога.

Ти колихала слово, наче жар,
Щоб не погасло у вітрах недолі,
Щоб крізь віки, крізь розпач і пожар
Ми мову в серці несли, ніби зорі!

Юлія Тимошук

ВКРАЇНСЬКОЮ, БУДЬ ЛАСКА, ГОВОРІ....

Чи ти живеш побіля терикону,
Чи біля маківки Карпатської гори,
Чи з твоїх вікон чуť Софії дзвони,
Вкраїнською, будь ласка, говори.

Чи ти тепер лишився в Україні,
Чи відкриваєш десь нові світи,
Важливо лиш одне, моя дитино,
Якою мовою говориш ти.

Вкраїнська мова сили набирала
В Шевченкових і Лесиних устах,
Її сто тридцять раз забороняли,
Та знов вона злітала, наче птах!

У дні тривоги і болю без вагання,
В часи воєнних, тяжких лихоліть
Вкраїнська мова – ключик до єднання,
Тож вчіть її і нею говоріть.

*Ірина Демченко, Сумська філія
Харківського національного
університету внутрішніх справ*

КРАЇНА СЛОВА

Ця країна дарує нам Едем,
Забирає від побуту та вічних проблем.
Ми віримо в ту казку уві сні до світанку,
І не заміниш її чудернацьку загадку.
Розкриєш ти книгу, сторінок торкнешся,
В усмішці розтягнуться губи, всміхнешся.
І знову ти світ цей покинеш,
Забувши про все, що тут, і поринеш
На крилах мрій у землі найглибші,
Де час завмирає у чарах і тиші.
А там на сторінках все просто чудово,
І мова чарівна, і слово казково.
Леся Українка стає лелекою вже,
А Франко нам увечері чай принесе.
Микола Джеря сидить на люку в підвали,
А Мавка варить зілля та світить вогнями.
У Грінченка в коморі творів завали.
Відкрий той історії безмежній зали.
У гонитві за словом проноситься час,
А шаблю Бульби з ножен в той час,
Допоки вогонь запеклий у серці не згас –
За волю і правду здійсметься на раз.
І немов перевертнів могутнє плем'я
Ти сміливо безстрашним воїном б'єшся.
Іди з Шевченком ти вночі до межі,
І до Довженка разом із друзями втечі.
Ти пам'ятай її, де б ти не був,
Вона – твоя душа, твій справжній друг.
Цю мову ти збережи,
Вона – твій скорб на всі віки.
Пам'ятай до кінця це, і ти станеш мудра.
Так само, як добрий старий Сковорода.
Прочитай і зрозумій, ти справжній господар
Ця земля – твій дім, твій скорб, твій дар.

Бережи її краще, ніж сто мечів,
Від зграї великих, дуже злих москалів.
Нас Франко і Павлик дружити навчили,
Щоб вірно і щиро мову любили.
Нам віру давав незрівнянний Сосюра,
Щоб квітла й міцніла вона не охмура.
Ми немало звичайно провели годин,
Зате ти ніколи не бував один.
З Шевченком росли, з Франком били байди,
А Глазовий та Вишня нас смішили завжди.
І так само, як Еней ми любили винця.
Ми так само, як Маруся, вірні до кінця.
Ми знаємо, що час любов не загубить,
За маскою похмурого зілля не згубить.
Тепер ти зрозумієш, що душа буде вільною,
Бо немає ідеалу понад мовою мелодійною.
І немає у всесвіті гіршого тягара,
Чим жити в цьому світі, не знаючи Кобзаря.
Коли ж прочитаєш і дійдеш до ідей,
Куди Франко своїх проводить дітей...
Трохи зажурися, але почни все спочатку,
Повернися в цю казкову маленьку кімнатку.
А дитинство, звичайно, вже не повернеться,
Але на сторінках вічних розвернеться.

*Анастасія Бальоха, курсантка
Національної академії Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького*

БОРОТЬБА ЗА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Минає час, минають дні,
Ріка пливе, і ти один
Лиш вчора ти не думав про життя –
Сьогодні вже пора мина.
І ти подумав що життя пішло,
Лишило тебе одного.
Лиш мова є твоїм спасінням
Єдиний ключ твого життя,
За неї кров була пролита
І не одне людське життя.
Споконвіків ми билися за неї,
Боролися ціною у життя,
І лиш тепер ми можемо сказати
Що нашу мову зможемо підняти
І нашу душу знову освітить.
Спочатку козаки жили
Були відважні і сміливі,
Відстоювали наш рід,
Щоб зазіхнути окупанти
На мову нашу не змогли.
Віками боремось за Волю,
Низький доземний вам уклін,
Славетнії козацькі вої,
Що українство ви зберегли.
Не дали розтоптати парость,
Корінням дали прорости
У лісах, де криївки таємні,
Боролись воїни УПА.
За Україну вільну, за майбутнє ясне,
Вони віддали своє життя,
Вони стояли за своєю землею,
За свій народ який боровся за життя.

З гвинтівками в руках,
І з кулею у серці
Боролися за мову –
За неї кров текла рікою,
За неї гинули сини.
Споконвіків ми йшли до бою,
Щоб мову нашу зберегти.
Козацький дух палав крізь вічність,
І грім шабель дзвенів у млі,
Щоб окупант, лукавий, хижий,
Не стер нас з рідної землі.
Крізь бурі, темряву і страх,
Крізь гніт чужинців і тюрми,
Вона звучала у вітрах,
Вона дзвеніла поміж тьми.
Він був, як буря, як грім у ночі,
Як вільний вітер на рідній землі.
За правду стояв, за народ без кайданів,
За долю країни, що встала з імлі.
Його не зламали ні тюрми, ні страх,
Ні слідчі похмурі, ні чорний наказ.
Він ніс у долонях вогонь незалежний,
Щоб він не погас, щоб світився для нас.
Його не стало, та голос лунає,
У справах, у мріях, у вільних серцях.
Вона в піснях, в серцях народу,
У колисковій матерів,
Вона – як воля, як свобода,
Як щит для нашої землі.
Він співав про світло в темряві ночей,
Про любов, що гріє в серці серед печей.
Про країну, де не зломлять віру,
Де за правду йдуть, не гнутьсь щиро.
Він кричав, коли мовчали всі,
Розривав брехню, як буря в лісі.

Не боявся правду донести,
Щоб у серцях вогонь нести.
І хоч його вже нема між нами,
Його слова летять вітрами.
Боротьба триває – в кожному з нас,
І в піснях, що не згасають враз.
І вже не вирвуть, не зітруть,
Не змусять нас її забути.
Як прапор жовто-синій майорить,
Так мові нашої вічно бути!
Ніким тепер вже нас спинить.

*Максим Ройчук, Національна академія
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького*

МОВА ЯК СВИДОК: ВІД НАРОДЖЕННЯ ДО ВІДРОДЖЕННЯ

Моя мова то вічна фортеця
Велично втримує віки.
Вона теплом у жилах моїх ллється
І в твоїх, мов те гирло у ріки.

Слова її – то міст понад проваллям,
З минулого в майбутній день.
Вони пульсують світлим саявом
Крізь темряву незгаданих пісень.

Її мури – Котляревський та Шевченко,
Франко, Костенко і Сковорода.
В ній чути як дзвенить тихенько
Прадавня, скіфська, золота струна.

У ній верба і калинові грона,
Чумацький шлях і спів дівчат.
У ній – любов матусі сонна,
В ній мудрість дідуся з-під хат.

Вона як спів джерел гірських,
Як шепіт колосу у полі.
Як та молитва у вустах твоїх,
Що захистить від злої долі.

Та не лише в садах у калинових,
Не тільки в шелесті степів –
Вона в підсвічених перонах,
Де потяг мчить крізь ночі снів.

Вона в метро, де гомін вулиць
Сплітає тисячі розмов.
У світлі ламп, що на розрухах
Палають вірою з основ.

Вона і там, де стукіт клавіш в чатах,
У закликах нових пісень,
У мурах графіті крилатих,
Що рвуться з темряви натхнень.

Вона в екранах та ефірах,
В пульсації міських вогнів,
В рядках кодів, у блогах, вірах,
У правді вистражданих слів.

Вона живе в протестних гаслах,
На площах спалених до тла,
У битвах слова – таких незгасних,
Де кожна літера жива.

Скільки ж століть її топтали!
Хотіли стерти, поховати.
Вона ж, мов птах, із попелу вставала,
Щоб знову вільно та незламно розквітати!

Моя мова то й справді вічна фортеця
Жива і там, де все та всіма мовами мовчить.
Та крізь віки, як правда, знову відгукнеться
В серцях вогнем столітнім не згорить.

Вікторія Ярова

Ти сильна, ти зможеш злетіти у височінь,
Мов вільна пташка у безкраю блакить.
Не стримають бурі, не злякає тінь,
Бо серце вогнем продовжує жить.

І стане легко так на душі,
Немов увесь світ тобі посміхається.
Ти тільки іди, ти вперед лети –
Нехай твоє сонце не захитається.

Не бійся падінь, не бійся доріг,
Бо крила зміцніють у вітрі і грозах.
У кожній сльозині – майбутній світанок,
У кожній поразці – насіння перемоги.

Хай вітер підхопить тебе за плече,
Хай небо розстелить для тебе свободу.
Ти сильна, ти знаєш, що серце веде,
І більше не зрадиш своїм нагородам.

Ти сміло іди, ти вперед лети,
Розквітни, як зорі в нічному безмежжі.
Світ належить тобі – просто вір, просто мрій,
І хай твоє щастя не буде залежним.

Із-поміж тисяч стежок і доріг
Я виберу ту, що веде до світання,
Де кожен мій крок – не тягар, а політ,
Де мрії зростають у дні без вагання.

Не буде на ній ні облуди, ні сліз,
Лиш вітер, що кличе вперед, за собою,
Бо доля – не шлях із готових адрес,
А вибір, що робимо власною волею.

Хай тереном вкрита, хай часом крута,
Та серце впізнає її без остуди.
Бо істина завжди одна й непроста –
Дорога твоя там, де віриш у чудо.

Життя – це вогонь, що палає у грудях,
То вітер ласкавий, то буря у скруті.
То світло світанку, що душу зігріє,
То ніч, що стискає у темному вирі.

Це шлях між надією, болем і страхом,
Де кожен наш вибір – і крок, і відплата.
Де падають ті, хто не вірить у крила,
А ті, хто здіймається – творять вітрила.

Це дні, що палають, мов іскри вогненні,
Це люди, що в серці лишують натхнення.
Це кожна усмішка, кожна сльоза,
Бо навіть у розпачі є таїна.

Життя не питає, чи готовий ти жити,
Чи вмієш тримати удари і миті.
Воно просто мчить, безупинно летить,
І тільки від тебе залежить твій світ.

Це втрати, що рвуть нас на сотні осколків,
Це рани, що часом не гояться роки.
Та в попелі болю ростуть диво-квіти,
Бо навіть з руїн можна знову злетіти.

Життя – це не казка, не легкий маршрут,
Тут часом зникають всі мрії, всі плани.
Та поки у серці є віра і пульс,
Я знов підіймуся – хай що не стане.

Бо кожен мій подих – це виклик новий,
Бо кожен мій крок – це вже перемога.
І навіть в найтемніший, холодний той день
Я знаю: світанок проб'ється з-за спогад.

То ж серце не зраджуй, і мрій, і люби,
І борони те, що не можна згубити.
Бо сенс у житті не знайти з боку,
Він там, де ти сам не боїшся світити.

Годинник показує час, а час – нам людей,
Хтось входить у серце, хтось минає, як тінь.
Міняються зустрічі, слід їх стирається,
Та справжні у пам'яті вічно лишаються.

Біжить наше завтра, мов річка стрімка,
Вчорашні надії – мов дим із вікна.
Та поки ще світло у душах не згасло,
Живи і кохай, поки маєш свій шанс.

Цінуй кожен погляд, цінуй кожну мить,
Бо щастя – не там, де все так блищить.
Воно у долонях, у слові простім,
У теплому погляді, спогаді, сні.

Минуле лишає глибокий свій слід,
Та серце нехай береже тільки цвіт.
Не гай свої дні у журбі чи тривозі –
Життя справжнє там, де ти сам у дорозі.

Бо щастя – не ціль, не вершина шляхів,
А кожен світанок і дотик вітрів.
У погляді щирім, у теплих словах,
У голосах рідних, що лине в вітрах.

Ми всі тимчасові, мов тіні в житті,
Та кожен лишає свій слід на землі.
Любов і добро, що несеш крізь літа,
Не згаснуть ніколи – живуть у серцях.

В цьому житті все просто,
Хтось побачить твої зморшки чи шрами,
А хтось – шлях, що ти пройшов гордо,
Переможцем крізь ночі і драми.
Хтось засудить, а хтось зрозуміє,
Бо дивитися легко – важче відчутти,
Та лиш той, хто за ранами мріє,
Зможе справжню людину збагнути.
Не ховай ані болю, ні втоми,
Кожен шрам – це відбиток шляху.
Ти крокуєш, бо знаєш свідомо:
Всі випробування зміцнюють дух.
Посміхнись, бо ще ранок настане,
Сонце витре минулі дощі,
І колись твої зморшки розкажуть
Про людину з великою душею в житті.
Ще далеко до крапки, ще далі –
До кінцевих рішень і меж,
Та важливо не те, що втрачали,
А як серце вірити ще може безмеж.
Хай слова, мов вогонь у пільмі,
Розганяють невпевненість, страхи,
Бо людина – це шлях крізь громи,
Але зірка росте крізь всі крахи.
І якщо ти колись спіткнешся,
Якщо темрява ступить на слід,
Пам'ятай: поки серце ще б'ється –
Світ не втратив ще в тобі свій світ.
Бо лиш той, хто пройшов через бурі,
Хто навчився із болю рости,
Може стати тим самим вогнем,
Що рятує від ночі й біди.

Анастасія Багатко

КОЛИ ЧАСОМ НЕ ВІРИШ В АФОРИЗМИ

Життя – це Театр? Ні!
Як же гламурно сказано, Шекспір!...
Це все ж таки життя!
Розчарування, сльози, радість, біль, страждання –
все природньо.

Бо кожен з нас кохав та помилявся,
Народжувався, помирав,
І падав, і вставав.
І у бою, можливо, не здавався,
Хоча якоїсь миті програвав...
Все віддавав, щоб лиш побути
Хвилинку на ріднесенькій землі...
Молився і благав, аби почути,
про що говорять в рідному селі....
Життя – це театр? Ні, Шекспір!
І хто у це повірить?
Коли серед війни пшениця родиться,
І жодне модне слово не замінить
Того, що ти шепочеш Богородиці
І, мабуть, рідній Матері своїй....
Шкода, що Гамлет не молився УКРАЇНСЬКОЮ....

*Софія Крижановська,
Поліський національний університет (Житомир)*

МОВА – ЦЕ КОД, ЩО НЕ МОЖНА ЗЛАМАТИ

Мова – це код, що не можна зламати,
Це наша сила, це наша броня.
Хоче загарбник усе відібрати:
Хати цеглину і книги знання.

Звуки гармат розривають світанки,
Слово народу звучить у полях,
В мертвих руїнах, в окопах, в останках,
в брязкоті зброї, в кривавих боях.

Кожне «борись» і гаряче «кохаю»
Креслять у серці незламний наказ.
Воїн із ним знов до бою вступає,
З ним прокидається вільний Донбас.

Стяг наш під небом – мов крила орлині,
Що захищають безкрайні степи.
Ворог тікав по обпаленій глині
І поколовся об власні шипи.

У слові «Вкраїна» – і кров, і молитва,
У ньому надія, що світ береже.
Хай над полями без вибухів битви
Мова народу розіб'є чуже.

Скільки ж нас хочуть в неволю загнати,
Знищити все, що нам віру дає,
Мову не знищити, не відібрати,
Кожен герой, хто боронить своє!

Максим Хилобокий

МОВА – СИЛА, МОВА – КРИЛА

Мову нашу в кайдани кували,
Її палили, та не зламали.
Її стирали з книжок і думок,
Та не стерли з сердець і казок.

Вона звучала крізь гнів і розлуку,
Шептала мати, стискаючи руку.
Нею навчали дітей поміж хат,
Щоб не згасав її світлий формат.

Мова у пісні, що лине крилато,
Мова в дитячому теплому "тато".
В ній наша гордість, любов і тепло,
Сонце, що світить крізь темне чоло.
Нею молилися в темних підвалах,
Нею писали на стінах під шквалом.
Нею у бій йшли за правду батьки,
Щоб не здались її берегти.

Сьогодні мова – не просто слова,
Вона, наче прапор, що в серці співа.
Нею звертаються воїни в бою,
Нею пишаються в ріднім краю.

Чути її у тривожних новинах,
Чути у дзвонах, що линуть з руїн.
Чути у пісні, що світом полине,
Чути у шумі далеких хвилин.

В ній наша пам'ять, у ній наша сила,
Мова – це зброя, що нас боронила.
Мова – це корінь, що глибоко ріс,
Мова – це вітер, що зносить заліз.

Нею кохають, нею ридають,
Нею із фронту бійців зустрічають.
Нею дитина "мамо" промовить,
Нею Україна вічно розквітне!

Нею шепоче земля під ногами,
Нею зоріють нічні небокраї.
Хай же лунає у кожній душі –
Вільні люди – вільні пісні!

Бо поки мова в серцях не згасає,
Поки не гасне вогонь її слави,
Поки її береже наш народ –
Буде Україна і буде народ!

Тож пам'ятай, берегти її мусимо ми,
Кожним рядком, кожним віршем,
Хай вона ллється, дзвенить і живе –
Бо Україна без мови не є!

Григорій Проценко

І МОВА НАША ТЕЖ РЯТУЄ ЧАС ВІД ЧАС ЖИТТЯ

І мова наша теж рятує час від час життя,
Ти знаєш й володієш нею вправно.
Вона, мов пісня вільна, що луна безперестану,
Слова її гостріше за булат, а дух – стійкіше кам'яного валу.

Якщо ти знаєш, відчуваєш слово до кінця,
То кожен зміст у ній стає без підлого гінця,
Вона тебе навчає мирно жить,
І вчасно встать на захист рідних стін.

Неначе лицар доблесний, завжди знайдеш управу,
Як щит використовуєш її у дні лихі,
Бо поки слово в серці – ллється сміх,
Жива Україна, разом з нею живеш і ти.

*Олександр Авраменко, курсант факультету безпеки
державного кордону Національної академії Державної
прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького*

ХАЙ БУДУТЬ ТІ СЛОВА СВЯТИМИ

Хай будуть ті слова святими,
Що бачили цей світ страшний.
І будуть каменем тяжіти
В душі померлих і живих.
Час все пливе, неначе хмари,
Хоч є той вітер чи нема.
А для розмови вітер – люди,
І з кожним кроком їх слова
здіймаються все вище в небо
І кличуть того козака.
Пісні ті, що у небо линуть
Поеми, твори що в книжках,
На історичнім полігоні
Новес коло пробіга.
Ніколи люди не побачать,
як плаче мова в тишині
Коли її усі забули чи проміняли на пайки
Але колись прийде хлопчина
Відчинить двері і ввійде
І все навколо знаменеться
Прийде весна й життя нове.

Катерина Антоненко

ПРО ЩАСТЯ І МОВУ

Для чого потрібна мова людині?
Питання, з яким я зіткнувся не раз.
Історію цю, послухавши нині,
Дізнається відповідь кожен із вас.

В маленькій сім'ї дитина зростала
І все залюбки навколо вивчала.
Так і минули дитячі роки:
Співала пісень і читала книжки.

Гарна, розумна і в розквіті сил,
Виросла доня, як батько й хотів.
Знала багато, окрім одного,
Де щастя знайти і в чому воно.

Стала дівчина усюди питати,
Де й у чому їй щастя шукати.
Може в грошах, чи в задоволеннях,
Чи все-таки щастя в духовних наповненнях.

“Це все не те!”, – сказала вона,
І до бабці присіла, що біля вікна.
Бабуся вся сива і не дурна,
Дівчиську тихенько шепнула стара:
“Людина є в світі тільки одна,
Яка тобі відповідь дати б могла.
У гори іди, до чаклуна,
Проте обережно, за все є ціна”.

Зібрала дівчина поїсти й попити,
Приблизно на тиждень їй вистачить жити.
На виході все ж озирнулася раз,
Лишати домівку настав уже час.

Діставалася довго – три дні і три ночі,
Побачили хату, втомлені очі.
До хати зайшла, там сидить чоловік,
Здавалось, що він доживає свій вік.

– Добридень, дідусю! У відповідь – тиша.
Сидить той чаклун, і здається, не дише.
Вона підійшла і у нього й питає:
«Це Ви той чаклун, що, напевно, все знає?»

Дідусь їй спокійно відповідає:
«Я знаю, хто ти і чого тут блукаєш.
Я знаю, по світу ти щастя шукаєш.
А ще бачу я – ти щаслива людина,
Бо вдома у тебе чудова родина,
Живеш ти у кращій у світі країні
І розмовляєш на солов'їній.
Людина, яка рідну мову плекає,
Обов'язково щастя зазнає!
Бо мова, то скарб, що немає ціни,
В ній всесвіт і божі незнані дари!»

І зрозуміла тоді та дівчина,
Що щастя дарує їй лиш солов'їна,
Любов до родини і батьківщини,
І поспішила в свою Україну.

Максим Баторі

РІДНА МОВА

Як пісня солов'їна, ллється рідна мова,
В ній ніжність вітру, шепіт трав, розмова.
Слова, мов перли, сяють чистим світлом,
І душу гріють лагідним теплом.

Від шелесту калини до шуму Дніпра,
Вона бринить, як струни явора.
У кожному звуці – серця щирий спів,
Історія народу, предків дивних снів.

Мелодія кохання, ніжний мамин спів,
В словах молитви – до небес порив.
Від колискової тихої до грімких кобзарів,
Звучить в віках мелодія без меж і бар'єрів.

Вона, як джерело, кришталеве і дзвінке,
Дарує силу, віру нам щоденно.
Тож бережімо мову, рідну і святу,
Як оберіг душі, як пісню золоту.

*Єлизавета Баштирєва, Національна академія
державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького*

І РІДНА МОВА ЛИНЕ З СОЛОВ'ЇНИМ СПІВОМ

І рідна мова лине з солов'їним співом
Крізь поле, гай, дрімучий ліс,
Барвінком пахне, проліском, полином,
Голубить вуха і дурманить ніс.
Дзвінка та пісня, як струмок у горах,
Яскрава як веселки барви,
Мандрує крізь Дніпра пороги,
Несе дзвіночки і цвіт мальви.
Й нема такої більш ніде,
Що мовить слово, й народ встане,
Злама кайдани і піде,
Промовить хором: «Здавайсь, пане!»

Дарина Боса

МОЯ УКРАЇНА

Моя Україна – мій рідний край,
Моя Україна – земля золота,
Де небо безкрає, де спів журавля,
Де вітер шепоче у золоті жита,
А мова дзвенить, наче пісня в цвіту.
Тут кожне слово – як джерело,
Що в серці народу вічно жило.
Тут пісня і дума, і щира любов,
Що в жилах нуртує, як батьківська кров.
Калина палає, мов серце живе,
І стежка до хати додому зове.
Бо тут моя правда, мій рідний дім,
Бо я – українка, і цим я пишаюсь!

Вікторія Басюк

МОВА

Що для вас є мова –
Засіб спілкування?
А для когось, може,
Спосіб виживання?

Саме так, вам не здалося,
Так вже повелося:
Одна є федерація,
Яка не терпить моєї нації.

Вернімось до питання:
Мова – це бажання
Проявляти суть
Свого існування.

Цим живуть поети
У будинку "Слово",
Вони творять сьогодення
Тим, що вірять в мову.

Залишають на папері
Слід в нашій історії,
Вони бачать особливість
В нашій алегорії.

Лиш одна проблема:
Збилася система –
Пам'ятаєте федерацію,
Яка не терпить моєї нації?

В неї виникла "потреба"
Завадити процесу,
І змусити замовкнути
Всіх наших поетів.

Це було давно,
У році тридцять третьому,
Проте ми пам'ятаєм досі
Жахливу цю трагедію.

Вони палили книги,
Ламали кожне слово,
Та не зламати духу,
Не забрати мову!

Хоч як вони старались
Забрати в нас соборність,
Ми завжди повертались
Кісткою у горлі.

Бо мова – не лиш букви,
А крики поколінь,
І ми ніколи не забудемо
Сили наших слів.

*Ольга Жбадинська,
Національний університет
«Львівська політехніка»*

ПРО ЛЮДИНУ І МОВУ

«Рідна мова» – поняття серйозне.
Кожна людина і мовець, і творець.
Одна людина створює слово,
А тисячі бачать в ньому взірець.
Скільки висловів, стільки і сенсів.
Мова – то пазл без рамки.
Слова людей, тисячі бесід
Великих митців – то мовні ланки.
І не тільки титанам слова
Скориться диво із мовних див,
Кожному, в кого є рідна мова,
Надасть натхнення гарний порив.
Гарне слово цінується кожним,
Будь-що красиве нелегко.
Мова – витвір небес погожих,
А людям принесли її лелеки.
Рідна мова – то жито,
Для письменника слово – це хліб.
Шануйте мову відкрито,
Вчіть її вшир і вглиб!
Рідна мова – словник незамінний,
Не виб'єш зі спогадів ти Кобзаря.
І як Шевченко писав непокірний,
Тримайте себе від її небуття.
Бо мова забута вже річ не потрібна,
Вимова, поняття, щось застигле, без функцій...
Жахлива участь, авжеж. Мова плинна...
Вшануймо рідну словом балакучим!

Данило Жуков

МОВА РІДНОГО НАРОДУ

Мова рідного народу –
Це те, що нам дали від роду.
Рідніше мови тільки мати,
Яка любить казки читати,
Чи співає колискові,
Що сповнені краси й любові.

Мова наша солов'їна
Від матері луна до сина.
Слово – життя, із ним є сила,
Мова цю силу породила.

Настане день – мене не буде,
Моєї радості й біди,
Які були зі мною всюди,
А де були – чужі сліди...
Та вічно жити буде слово
Моє, твоє, його та їх!
Бо зброя – то є наша мова,
Що зрівнює красу усіх!

Серця, які любов тримають,
Дарують словом цим квітки.
Вуста, що мову зберігають,
Співають, живучи віки!

Поліна Зюба

МОВА, ЩО ЖИВЕ

Її нищили, відколи та на світ з'явилась,
Палили книги,
карали тих, хто нею говорив.
Мова є у кожної країни,
та для нас це слово є святе,
адже писалося воно
кров'ю усього народу.

Боролися за неї пером й мечем,
не боялися навіть смерті.
Страшніш для них було,
коли навколо, лунала чужа,
огидна серцю мова.

Говорили їм:
"Мова ця лиш для села,
і їй немає місця існуванню".
Та вони терпіли глузування і знущання,
каторги та заслання.
Справу не лишали та творили
попри заборону і погрози
бути в кайданах.

Вони вірили і як молитву промовляли:
"Наша мова все одно буде жива, і
колись нею будуть вільно та без страху говорити".

На жаль, їм не вдалося це зробити,
Та заповіт цей передали
усім своїм нащадкам,
заклавши в їх серця міцний фундамент.

Отак триває й дотепер:
ми боремося не за чуже – а за своє,
за мову наших предків,
за пісню, що співала нам в колысці мама.
Адже знаємо:
де лунає рідна мова,
жоден ворог не пройде.

Руслана Кальчук

НЕЗЛАМНА УКРАЇНА

Крізь бурі, грози і вогонь,
Крізь темряву важких років,
Стоїть, як воїн, наш народ,
І світлом правди серце гріє.
Димить земля, палає дім,
Та дух не зломлять злі вітри,
Бо ми єдині між усім,
Як міць Дніпра, як жар зорі.
Гуртуємось, як вільний степ,
Як хвилі моря у шторму,
Бо сила в нас – у серці,
де Палає мова й рідний дух.
І кожен звук, і кожне слово
Тепер як символ боротьби,
Бо наша мова – наша зброя,
Вона не впаде в забутті.
Тож поки разом ми стоїмо,
І поки віра нас веде,
Наш прапор вільно майорить –
Й ніхто свободи не відбере!

Андрій Квон, курсант

Весна за вікном, а у пам'яті лютий
І рік 22-ий завис в голові.
Він в серці у нас, він не забутий:
Мов плівки моменти мелькають страшні.

Вибухи, постріли, звуки ракет,
Ми ніби герої старого кіно.
Залишений хлопцем в бою кулемет,
А кров наших воїнів – холодне вино.

«Любіть маму, їжте кашу і любіть Україну» –
Наказ славнозвісний звучить у серцях.
Ми знищимо разом отруту зміїну,
Щоб більше не бачити кров на гербах.

Ізюм, Лисичанськ, Волноваха, Бахмут,
Щастя, Рубіжне, Буча, Ірпінь...
Це біль України, страждання і муки
І ночі нестерпних, жахливих видінь.

Весна розквітає, але пам'ять не згасне,
Героїв і жертв імена бережем.
Ми відбудуємо, ми станемо кращі,
І мирне життя на землі віднайдем.

*Тетяна Коваленко, Харківський національний
педагогічний університет імені Г. Сковороди*

ВЕСНА ВЖЕ НЕ ТА...

Хіба це не прекрасно,
Сидіти й чекати довгождану весну?
Радіти всьому, це ж так класно!
А не сидіти й знову думати про цю кляту війну.

Як же хочеться безперестанку співати пісні,
Млосні й голосні.
Насолоджуватися квітами, що розцвіли навесні,
Гарні, прекрасні, ясні.

Вдихати цей запах і мліти,
І кожній квітці починати радіти.
Сумно, але цей цвіт швидко минає,
І настрій із собою забирає.

Діана Коваленко

БЕЗСМЕРТНА МОВА

Рідна моя мова – жива і свята,
Тобі не страшна
ні біда, ні пільма.
Ти йдеш вперед без
зупинки й вагань,
Крізь бурі, крізь біль,
крізь ніч і обман.

Ти вільна, як хвилі
безкраїх морів,
Незламна у спалахах снів.
До тла згорівший – не
горітиме знову,
А ти – в кожному серці,
в надії, в любові.

Забуте коріння крізь попіл росте,
Твій голос і нині у світі живе.
Тебе не здолати нікому –
ні шаблею, ані вогнем,
Ти – правда, ти – віра,
Що стала народом і днем.

Ти – світло, що темряву ломить,
Ти – пісня, що всіх об'єднала.
Моя мово – ти дихаєш вічно
У серці народу, в думках,
у піснях, що линуць незвично,
як спогад у чистих рядках.

Тебе ні кайдани, ні страх
не зламали –
ти встала, як правда з колін.
У слові – безсмертя,
у мові – держава,
В ній вічність і пам'ять родин.

Назар Кордун

СИЛА МОВИ

Це не просто слова – це пульс і вогонь,
Що серцем долає холод долонь.
Вона – як молитва в тяжкій боротьбі,
Як стяг, що тримаєш у кожній добі.

Вона в кожному кроці, у кожній весні,
В дощах перелітних, в нічній тишині.
У слові простому – і сила, і слава,
Що крізь покоління плекає відвагу.

Вона – у віках, де ідеї свободи,
Це голос людини і голос народів,
Де вітер степами до бою зове,
І слово, як зброя, на захист стає.

Її не зламати, не стерти від віку,
Бо мова – завжди насолода і втіха.
Вона не загине, допоки живеш,
І серцем й душею її бережеш.

Тримай її міцно, як зброю в руках,
Як правду, що вдвічі сильніша за страх.
Бо доки є мова – є з ким нам стояти,
І доки є слово – не будем мовчати.

Бережи, пам'ятай, захищай, говори,
Вона – наша пам'ять, найбільші дари.
І доки звучить у думках і житті –
Ми будемо вільні й завжди молоді.

Злата Коренівська

ВОНА ЖИВЕ

Крізь морок гніту й заборон,
Де слово кутали в кайдани,
А мову ранили, – "закон",
Патрон у голову незваний.

Жива, обмотана бинтами,
Її ламали знов і знов,
Тремтіла з гуркіту тиранів,
Ревіла поміж стін, за ними – зло.

Не знищили – в серцях жило,
Злетіла ввись, маленькими ривками,
Зубами вигризала те єство,
Яке троцилося віками.

Вона дзвенить у час тривоги,
Вона палає в кожному слові,
Мова – це правда, хід думок,
Що кров'ю пише шлях любові.

Анастасія Котельникова

ТИ, МОВО, – СВІТ!

О рідна мово, ніжна, мила,
Ти серцю змалку зрозуміла.
Твої слова, як спів дзвінкий,
Як подих дівчини п'янкий.

Коли по чужині блукаю,
Тебе у серці відчуваю.
Чужі слова – мовчазний гнів,
А рідні – солов'їний спів.

Ти – диво-музики звучання,
В тобі – і радість, і страждання.
Твоє багатство, твій розмай
Душі торкається, як рай.

В тобі і батьків заповіт,
І поетичний первоцвіт,
І закарбований навіки
Наш український родовід.

Лунай же, мово, не змовкай,
Всіх світлом правди осінай!
Нехай у слові воскреса
Твоя мелодія й краса!

О рідна мово, ніжна, мила,
Ти серцю змалку зрозуміла.
І повторю я знов і знов –
Ти, мово, світ, ти – матір, кров!

*Владислав Кочин, Харківський національний
університет внутрішніх справ*

МОВА – СВІТЛО ЖИТТЯ

Мова – це подих думок і ідей,
Міст, що єднає серця і людей.
У ній наше завтра, в ній наше вчора,
Нитка, що тягнеться крізь усі зорі.

Словом малюєм теплий світанок,
Словом долаєм пільму та обмани.
Шепіт ніжний, клич боротьби,
Пісня, що вічно лунає в тобі.

Мова зростає в наших піснях,
В нашій історії й в наших думках.
Кожен рядок – це іскра жива,
Думка, ідея, довіра нова.

Там де мовчання – там порожнеча,
Тінь небуття, глуха й безсердечна.
А варто лише сказати повторно –
Як гине ворожа нечисть потворна.

Тож бережи її, мов світло зорі,
Хай вона світить, як сонце вгорі.
Бо в її звуках, у кожному слові –
Живе наше серце, живе наша доля.

Гліб-Георгій Кухтєєв

МОВА – НАША СИЛА

Культура, душа, наша воля, мистецтво...
Чи може це все існувати тоді,
Коли жовто-синє кохане братерство
Знаходиться зараз в страшенній біді?

І відповідь я зараз вам підкажу:
Що коїться в світі – цілком неважливо.
Я світло своєї душі збережу
І вчитиму мову живу, особливу.

Величну, багату, душевну, м'яку,
Народну, співочу, рідну і дзвінку,
Безмежну і славу, натхненну, палку,
Хвилюючу, світлу, магічну, стрімку.

Свобода, кохання, родина і дім,
Без мови було б дуже важко їм всім.
Бо мова – це сила та єдність, любов,
Це наша гармонія, магія мовби.

Твоя рідна мова – це скарб чарівний,
Священний та жаданий, геть будь-який.
Цю спадщину разом ми збережемо,
І потім щасливо всі заживемо!

Яна Лозінська

РІДНА МОВА – СЕРЦЯ ОСНОВА

Рідна мова – душа Батьківщини,
Українська – для мене єдина.
Мова серця, мов спів солов'їний,
Стимул героїв – сміливих, незмінних.

І неважливо, звідки ти,
Вона – в серцях дітей України,
Звучить, мов пісня журавлина,
Що лине в небі навесні.

Її ми чули з малих літ,
У маминій колисці ніжній,
Й вона звучатиме весь вік
У вільнім слові, вільній мислі.

Ніхто не зможе повторити
Ту колискову чарівну,
Що вчила мовою любити
Країну рідную мою.

Тож бережіть і захищайте,
Бо сором тим, хто мови не знає.
Вона нас кличе й об'єднає,
Як оберіг нас захищає.

І хай в віках вона звучить,
Як пісня предків незабутня.
Наснагу й силу в нас будить,
Як світло сонця незгасує.

*Владислав Лук'янов, Національна академія
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького*

КІБОРГИ

Я переймалась тим «Хто ж є такі герої?»
Чи справді у них руки як граніт?
Як саме вони стали тими, хто дивують,
і тими, кого знає цілий світ.

Історія багата на героїв,
Їх так багато, складно рахувать.
Але я думаю, героїв України,
Нам з вами все ж таки потрібно знать.

Війна на сході нашої країни –
це біль для кожного із нас.
Та саме тут народжені герої,
Яких представить хочу я для вас.

Про цю фортецю знає кожен,
Про неї чули ви, може й не раз.
Говорю про будівлю аеропорту,
Тут зрозуміло все без зайвих фраз.

Із травня чотирнадцятого року,
аеропорт хитаючись стояв.
Постійні обстріли витримував він стійко,
та лише іноді протяжно видихав.

Тут стіни мовчазні, величні стелі,
поранені снарядами дірок.
Тут дим від вибухів нікого не лякає,
Неначе він йде просто з цигарок.

Тут основні події – обстріли і штурми,
Які тривали більше двохсот днів.
Розруха, смерть і біль – це все «заслуга»,
Зомбованих московських вояків.

П'ятнадцятий рік, січень –
штурм аеропорту,
тоді здригалася земля.
І під ногами у наших військових
багряна всюди розлилась вода.

Для аеропорту січень був останнім,
його зламали, далі він упав.
Та Бог на стороні наших військових –
поклав фортецю й наших не чіпав.

Сто дев'ять загинуло бійців,
за вісім місяців постійної облоги.
Але вони змогли довести на весь світ,
що не зупинимося ми до перемоги.

Минає час, минають і покоління,
І час тіка крізь пальці як вода.
Герої залишатимуться з нами,
Охороняти нашу землю і серця.

Марія Луцик

РІДНА МОВА

Мова – маленьке слово, та яке важливе...
Скільки тепла, любові, ніжності у ньому!
Чи думав ти колись, що було би без мови?
Як спілкуватися, як мріяти, як жити...?

Кажуть, спочатку було лиш слово,
А вже аж потім утворилась мова.
Складний, тривалий шлях вона пройшла
Аби постати перед своїм народом.

Адже у кожного вона своя...
Мова народів – неповторна, непроста.
Та наша, українська, солов'їна,
Неперевершена ніким ніколи не була.

Важкий, тернистий шлях вона пройшла,
Всі заборони, все пережила.
І ніби незалежною багато років вже була...
Та знов біда: двомовство у державі.

Знов утиски, приниження, війна...
Гине народ, то й гине й мова,
Зникає віра в майбуття. Що буде далі?
Всі ж знають, що нації без мови не буває.

Вони єдине – ціле назавжди!
Ми мусимо її уберегти,
Від рук поганих і думок недобрих,
Від ворогів й подалі від війни.

Ми маєм дбати про майбутню долю
Своєї мови, рідної, живої.
Ми разом вистоїмо, нас не подолати,
І мову українську ми не дамо топтати москалю!

Лиш разом, об'єднавшись,
Ми подолаємо усю біду.
Ми – нація нескорених солдатів,
Які за мову, за свою,

Ідемо до кінця і не дамо їм шансів
Зламати український дух в своїх серцях.
Любімо та плекаймо нашу рідну мову.
Вона у кожного своя – одна!

Тетяна Метельська, НАДПСУ

Рідна мова – серця пісня!
У світі скільки мов чужих,
та лиш одна – у серці вічна.
Ти – як спів потоків гір:
неповторна, красна, чиста.
Ти росла крізь біль та сльози,
через вічність в кайданах чужих.
Та жива. Бо ти – голос народу,
закарбований в рідній землі!
О, яка ж ти барвиста, жива.
Світлом правди в думках променій!
Бо без тебе не жити, не бути,
без коріння не стане й гіллі.

Олександр Москаленко, ХДАЕУ

БАБУСИНА РОЗПОВІДЬ

Одного разу у селі
Увечері, в теплім кожусі,
Сиділи українки дві –
Онучка та її бабуся.

Онука бабцю все питала
Про людей, природу, школу
І ось раптом та згадала
Про українську рідну мову:

"Бабусю, розкажи, будь ласка,
Яка вона та рідна мова?
Вона як пісня чи як казка?
Та яка у неї доля?"

Обійнявши цю дитину,
Сказала тихо та спокійно:
"Я розповім, що колись мама
Казала і мені постійно.

Вона казала, що не знає
Вірша гарнішого на світі,
Що з нею серце оживає,
І у душі калина квітне.

Вона – освідчення в коханні
Під її вікнами вночі.
Вона – ті зустрічі останні
У батьківському дворі.

Вона – це праця, сльози й сила,
Які вкладали наші предки.
Вона свободи має крила,
Вона – немов додому стежки.

Про неї пишуть купу книг,
Щоб історію ми знали:
Хто ми є та ким були ми,
Щоб про неї пам'ятали..."

Уважно слухала онука
Бабусю та її слова.
Сказала їй, йдучи додому:
"Наша мова – чарівна!"

Аліна Носирєва

БІЛЬ В КРИВАВІЙ ТІНІ

Пече ця земля від крові й сліз,
Вона задихається в горі й гніві.
Тут кожне ім'я – це навіки скрес,
Тут смерть у повітрі. Тут серце – у тьмі.

Де мати сльозами поливає сади –
Там горить земля в палких руїнах.
Діти мої не ідуть туди,
Ми молимося за вас на колінах.

Це не просто біль – це бездонна прірва,
Що поглинає мрії й надії у тьму.
Та поки ми чуємо рідне слово,
Ми виживемо. Ми прорвемо пільму.

Тут тиша болючіша за крик,
Бо в ній – порожнеча, що рве зсередини.
Бо в ній – відлуння останніх слів,
Що зникли, як дим, серед ночі й руїни.

Наша земля палає від вибухів,
Діти страждають від втрати батьків –
Як важко жити в болю,
Де все навкруги знищено ворогом.

Кров і біль – це не просто слова,
Це ті відбитки, що залишаються в душах.
Вони не йдуть, вони не зникають,
Вони залишаються з нами, мов тінь,
що ніколи не розтане.

*Єлизавета Панчук, Національна академія
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького*

МРІЯ

Я мрію, прокинувшись вранці,
Сісти в останній вагон,
Замовити каву без цукру,
Почати подорож Суми–Херсон.

Дорога летить під колесами,
Сонце встає над Дніпром,
Залишу переживання на потім...
Нехай війна залишиться лиш сном.

Серед степу й лиману калинового
Вільний вітер заспіває
Про любов до Батьківщини, що у серці не згасає.
Згадаю вірші Костенко, Шевченківський заповіт...
Люблю Україну безмежно, мій край, мій народ і мій світ.

Анна Пєшкова

СИЛА СЛОВА – СИЛА НАРОДУ

Сила слова – сила народу,
Мова Моя, колискова.
Ти – та пісня, що в серці дзвенить.
В слові твоєму і сила, і гідність,
В нім наша пам'ять і вічна блакить.

Ти крізь віки, попри всі заборони,
Гордо пронесла пам'яті цвіт.
Знищити хочуть твою силу і волю
Ті царі, що руйнують світи.

Ще не знають вони, що тебе не зламати –
Миць слова та мови, що щитом огортає
Нашу землю від чорної тіні.

Не знайти їм ключі від нашої брами,
Тут лиш наша мова повинна лунати.
Наші кордони – під мовним щитом,
Який так зухвало прагнуть прорвати.

Пустити коріння постійних страждань,
Вбити культуру, традиції, спів...
Та не знають вони, що нас не здолати!

Не зможуть нас вони отруїти
Своїми «наdejдами», «мирною жизнью».
Під вплив цей нас вони не затягнуть,
Скільки вже сліз та крові пролито ...

Триває не рік, і не одинадцять –
Століттями триває вона.
Століттями мову вбивають,
Криваві сліди лиш залишають,
Прагнуть нищити ідентичність держави.

Не знають вони що, як Фенікс із полум'я,
Завжди ти повстанеш,
Пронесеш на крилах могутність і силу,
Що свободу та правду здійма в майбуття.

Пізнають усі вороги,
Могутність яку не здолати.
Ні танк ні гармата
Ніщо не розіб'є щит.

Міцно стоїть українська держава,
Бо зброя у неї – це мова свята.
За неї вмирали найкращі сини,
За неї триває кривава війна.

Поки живе наша сила свята,
То й житимем ми.
Якщо мова – значення немає,
Чому так прагнуть знищити націю?

Яна Сиволожська

МОВО МОЯ УКРАЇНЬСКА

Мово моя українська,
Як не любити тебе?
Ти, мов спів солов'я
У зеленім гаю,
Приваблюєш душу мою.
А люди, що в Україні, працюваті,
Вишивають на полотні
Квіти, калину
І природу свою.
Кращої мови,
Як українська моя,
І на світі нема.
Вона, як перша колискова моя,
Дзвінкіша й милозвучніша аніж струна.
Як не любити її,
Коли вона рідна моя?
В серці моєму кров закипає,
Як чую мову, яку з народження знаю.
Люблю мову свою українську,
Свої села й міста,
Люблю землю свою,
Що родить хліба.
Люблю Україну,
Бо вона в мене одна,
І не віддам я нікому її,
І не відцураюсь від неї ніколи,
Бо рідна моя й навічно жива
Так, як і мова моя.

*Вікторія Сіра, Національна академія
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького*

НЕЗЛАМНІСТЬ РІДНОГО СЛОВА

У серці лютий...

У пам'яті лиш мирні дні...

Ще скільки болю

зазнаємо у цій війні?

Життя руйнують чорні хмари,

Ракети щохвилини, вогневі удари.

Домівки немає і заростає стежина,

А все ж, у окопі, проростає стеблина.

Стеблина – ніжна, світла і жива

Є зброєю нашого народу,

У ній сила, правда і слова,

Що з колискової звучать у материнській мові.

І навіть у час, коли шляхи скрутні

Рідненьку нашу чуємо в пільмі.

Вона – це вічний оберіг,

який без бою, переміг.

Історія її є непростною,

З'явилася ще у глибокій давнині.

Вона жила в піснях і думах, у дібровах

І предків наших – щирих розмовах.

Нестор Літописець у літописах зберіг роки і долі,

І все ж вирвалося слово на волю,

Котляревський йому допоміг,

Рідненьку нашу почув увесь світ.

Шевченко, Українка та Франко –

крізь кайдани, муки та надії,

Підносять її у рядках своїх.

Вони, як вартіві, її ростили –

Щоб не згасала і жила весь час.

Бо слово Тараса – це вічний вогонь,

В душі рветься крізь темний полон.

Він мріяв про волю,

«Об'єднаймося ж, брати мої!» – кричав

І словом усю Україну тримав.
Та часто українську розпинали –
Царі, імперії її палили, гнали і топтали.
Та вистояла... не зламали!
Від каменярів до сцен сучасних,
Живе натхнення у мистецтві.
У боротьбі за волю, за свободу,
Стеблина – стала зброєю народу.
Війна, а мова не мовчить,
У кожній фразі ми чуємо і біль, і боротьбу.
Війна... Палають наші села,
Та рідне, материнське слово
вирушає із солдатом в бій.
Олександра Мацієвського скульптура –
це серця відбиток,
То образ народу, що волю кує,
Пам'ять тримає і вічно жива,
І заклик народний «Слава Україні!» вирує.
А зараз, що?
Стріляють з танка і кидають КАБи,
І хочеться спитати: «Як ти, тату?»
А десь там у далині:
У тому пеклі, у вогні
Тихеньким голосом:
«Все буде мова рідна й Україна!»
Мова – це зброя, правда і свобода,
У ній – наш дух, безсмертя і життя.
Допоки в серці буде жити рідна мова –
Не згине Україна і наше майбуття!

Тетяна Славгородська

СВІТЛО РІДНОГО СЛОВА

У рідному слові – пісня журавлина,
Мова – душі, золота господиня.
Вона – шепіт вітру, що в серці живе,
В мріях безмежних вічно пливе.
В кожному звуці – мелодія щастя,
Слово, як зірка, що світить на радість.
В ритмі природи, у серці весни,
Звучить наша мова, немов втілення краси.
Вона – ті крила, що в небо несуть,
У ній наша сила, у ній наша суть.
Зберігає у серці і спогади, й мрії,
Наша рідна мова – безсмертність надії.

Вероніка Стівбур

СПІВУЧА МОВА

Наша співучая рідная мова,
Цінність її я давно вже збагнув.
Я залюбки нею вільно говорю,
Та прославляю її, де б я не був.

Наша країна – це Україна,
Мова співуча в неї одна.
Іншої мови я знати не хочу,
Нам показала це клята зима.

Тож, мої друзі, пишайтеся нею,
Дух її вічно буде в серцях.
Вона нас об'єднує, разом із нею
Будемо всі ми йти до кінця!

Сергій Суліменко, НАДПСУ

РІДНА МОВА

Як дух, постає перед нами
Рідна мова – це вибір,
Який ми не минаємо днями.
Наші душі страждають від болю та ран,
Плачуть стогнучи кожного дня,
Наче вражений в груди орган.
Він нам грає ледь чутно на нотках душі,
Часом – гучно, вмираючи і скрипучи.
Рідна мова – місточок, що може єднати,
Вона може народжувати, вірою стати,
Дати людям надію, любов і тепло,
Відзиватись у серці, як у морі русло.
Мова – це інструмент, даний Богом мені,
Чиї струни наладити зможуть не всі...
Подолала тернистий історії шлях –
Але вистояла й житиме гордо у віках.
Наша мова – це ключ
До домівки душі...
Нам без мови не жить –
Ні тобі, ні мені.
Тож живи у віках,
Не жеврій – а гори!
Мова має звучать:
Не мовчи – говори!

*Євгенія Тимошенко,
ВСП «Золотоніський фаховий коледж
ветеринарної медицини
Білоцерківського національного
аграрного університету»*

НЕЗЛАМНА МОВА

Рідна моя мова,
тяжко тобі стало.
Щоб підняти тебе
нам сили замало.
Ти завжди дзвеніла,
у пісні, у кожному слові.
Крізь ночі та біль, що ми пережили,
щоб тебе з колін підняти.

Загублене коріння,
вкрите пилом віків.
Крізь біль і тіні
Ти мовчки терпіла,
коли знову нищили злі.
Крізь бурі заборони й час,
зі слів матерів і дітей
ти знову єднаєш всіх нас.

Ти – коріння народу,
душа у піснях і в рядках,
ти вільна, як в небі птахи.
Не зборить тебе ні меч, ні гармати.
Істина в кожному слові.
Світло в серцях мерехтить.

У кожному подиху – сила,
у кожному погляді – світ.
Моя українська мова,
тебе славить вічність і рід.

Софія Титарчук

МОВА НАША – ЗБРОЯ

Мова наша – зброя... І ось чому:
Випала нашій неньці нелегка доля,
За неї століттями ведуть боротьбу.
Не одну, але свою. За ідею,
Ідею нашого народу,
За милозвучну мову,
Яка лунала з кожної хати ще з часів козацької доби,
За що й нищили її вороги.
Знищували, стираючи з лиця землі,
Стверджуючи, що ми не такі..., що ми... німі.

Штучно створені системи губерній,
Механізм для новоствореної імперії,
Які покійно служать панам, наша мова дана кріпакам.
За кріпацтва людей поділили,
Все згубили, відняли й забрали,
І за мову в кайдани скували.
Весь час спокою нам не давали,
Всіх погнали в страшні табори
За уралом, в далекі краї.

А хоча...
Це не дало того, що хотіли
Імперіалісти нелюдських ідей,
Не шкодуючи снаряди летіли,
Ховаючи сотні безвинних людей.
Йде війна, УНР, карабіни,
Другий рік шум гармат...
Ми хворіли, та нас не жаліли.
Руки в крові німіли й тремтіли,
Так горіли, що страшно казати,
Саждали за ґрати, щоб потім
За слова волі усіх розстріляти.
Прийшли, спалили нашу землю радянські солдати.

ТЕБЕ ЗНАЙТИ

Коли востаннє я чув твій голос?
Вітер сполохує травневий колос,
Але і він чомусь мовчить –
Так по-зрадницьки, немов знущається...
Здавалося мені, раніше він зі мною розмовляв.
Він промовляв до мене весь тобою,
І в гущі жита, знічений журбою,
Я жив із ним, сидів і уявляв...
Мені ввижалась ти –
Велична, непокірна,
І світ відлунював тобою...
І чую тільки: «час іти...»
З тих пір ми більше не стрічались,
Кінчались дні, і ночі, і роки.
Та відгук твій мені не віднайти –
Безжальний океан його зжирає.
Я ж безіменний лицар –
Без знамені й хреста,
В порожній вічності
Своє руно шукаю.
Серед знайомих місць –
Знов тишина пуста.
Проміж говірких вулиць на самоті блукаю...
До мене звернуться чужі вуста –
Чужі слова я лиш спіймаю.
Та голос цей я досі не сприймаю,
І буду далі берегами йти,
Лиш тільки б Мово тебе віднайти.

Валерій Федорук

РІДНА МОВО, ТИ ЧАРІВНА!

Рідна мово! Рідне слово!
Вони наша сила, наш дух і розмова,
Вони, як ріка, що плине повільно,
Несучи в собі культури глибини.

Слово, як пташка, що в небі літає
Воно розкриває весь сенс цього краю.
Як пісня звучить із вуст та лунає
До самого берега річки Дунаю.

Рідна мово, ти – чарівна!
Мрійлива, справжня та сяйлива,
Немов на крилах прилетіла
Та всю землю ти накрила.

В мові живе історія роду
Світлого, ясного українського народу.
Живи, процвітай, наша рідная мово!
Твоє слово – сильніше за будь-кого.

Анастасія Холодна

МОЯ МОВА

Крізь роки до сьогоднішніх днів
В Україні боролись за мову.
Кров'ю, голодом й смертю синів
Повертали собі вперто волю.
Та ще з княжих часів наші предки,
Правду пишучи скрито в книжках,
Козаки відбивалися верхи,
Солов'їною обдумували шлях.
За співучу свою, УКРАЇНСЬКУ,
Йшли вперед, прославляли її.
Українською спілкуючись у війську,
У віршах пишучи думи свої.
Український народ завжди знає,
Чого хоче у цьому житті.
Козак кожний десь думку гадає
Про землю рідну і волю її.
Лютий ворог десь у Сибіру
Поділив нашу неньку, навпіл
Та не вкрав він надію і силу –
Сили й у кріпацтві ми мали свої.
Добре знали, що мова – це все, що лишилося,
Й складали пісні вечорами завжди
Про те, як на панщині важко їм жилось,
І як сильно волю любили вони.
В ті часи народився наш батько Шевченко,
Який ще з дитинства творчість любив.
Писав українською гордо і дзвінко,
Хоч ворог за це його сильно гнобив.
У тюрми кидав він наших поетів,
Карав, убивав, мордував їх усіх.
Писали вірші, і аж до куплетів

Співалося про біль, про кохання і сміх.
Сміялися з московитів – і будем сміятися!
Вони не заберуть ні клептика землі!
Дійде їм, що досить за чужим уже гнатися,
Й горіти будуть у вічнім вогні.
Ми повинні мову солов'їну вивчати,
Берегти, прославляти, у світах кричати...
Весь світ впевнено й боячись має знати:
Українців і їхню мову нікому не здолати!
І нехай уже кожен, навіть з маляти,
Українською плаче й радіє,
Нею він пише вірші і прозу,
Й рідне слово його душу гріє!

*Іван Цибуляк, Національна академія
державної прикордонної служби України
ім. Богдана Хмельницького*

СВОБОДИ БЕЗ МОВИ НЕМАЄ

Мова закладена з дитинства,
Що змушує вставати через біль.
Нагадує що ми єдині,
Та знаємо що ми не просто тінь.

Мова – це спадщина нащадкам,
Що передається з покоління в покоління.
Єднає коли втрачається надія,
Вона для нас – це вічний оберіг.

Ми пам'ятаємо, про що писали предки,
Про кого розповідали нам батьки.
Про тих хто ніс з собою довго,
Вогонь у всій його красі.

І не дарма ця мова солов'їна,
Що гріє душу у людей.
Вона звучить немов чудові співи,
На смак як найсолодша карамель.

Про неї важко не сказати,
І не згадати у текстах.
Про неї хочеться співати,
І щоб вона лиш на устах.

Мені так хочеться кричати,
Щоб всі почули про наш скарб.
Бо переконаний та знаю,
Що рідна мова – найцінніший дар.

Як немає берегів без моря,
Як віри без думи нема.
Так і мови нема без свободи,
І свободи без мови нема.

*Даниїл Ягунов, Національна академія
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького*

Проза

ДУМКИ ПРО СОЛОВ'ІНУ

Я народилася в місті кораблів, розпеченого повітря та незламного духу. Я виросла серед людей, які знають ціну праці та подвигу. І багатьом з них ми всі зараз завдячуємо своїм життям. Водночас це ті, хто в останню путь проводжають побратимів не тією мовою. Іншою. Тією, що просякнута смертю і брудом, липким, мов засохла кров на змученій землі. Одружуються державною, а сваряться зручною. Їхні діти навчаються українською, а вдома розмовляють іншою. Незалежно від того, усвідомлюють вони це чи ні, їм всім час від часу тривожно від протяжного завивання сирен, а засинати доводиться під гуркіт вибухів над головами.

Сучасний освітній процес вимагає значної мовної гнучкості. Я переходжу з мови на мову десятки разів на день. Українська – англійська – німецька – японська – інша, та-що-не-можна-називати, і так по колу. Уважно читаю дописи про мовне питання, дискутую в дебатному клубі, проте резонансу ні з ким не відчуваю. З початком повномасштабної війни я вимушено переїхала на Західну Україну, а через два роки вже свідомо вступила до університету в Галичині. Я зустрічала безліч думок, радикальних і не дуже, вбирала інформацію, як губка. Проковтувала кожне зауваження в крамниці, кожен несхвальний погляд, коли на емоціях робила помилки. Бо я маю повагу до своєї країни, усвідомлюю контекст нашого світу і маю промовистий взірєць людини, яка зламала власні страхи заради майбутнього, що сяє золотом пшениці під безкраїм небом.

Мова – це жива душа та голос народу, його зв'язок із минулим та вічний гомін предків, це відчуття належності та глибокої шани до людей, які полягли на своїй землі під звуки пострілів та зболені крики рідних. Тисячі змучених, закатованих голодом та зброєю віддали життя за свободу, за гідність, за майбутнє, де народ не знатиме кайданів неволі. Нестримне прагнення до незалежності пронизує всю історію України червоною ниткою, затягуючись смертельною петлею навколо ший ворога. Патріотизм – це не святкове вбрання, а любов до рідного краю не згасає без пафосу дорогих вишиванок та солодкавих промов. Поважати – означає плекати мову, що творила нашу історію рядок за рядком, яка боролася, виживала та

відроджувалася; наповнювати її змістом і передавати, мов вічний вогонь тим, хто прийде після нас.

Початок війни жорстоко зірвав завісу ілюзій та приніс болюче усвідомлення, що жити у власній бульбашці комфорту і безпеки вже не вийде. Реальність пробивається крізь щілини в найміцніших мурах, спираючись у незручний, але неминучий контекст. За рідну мову вбивали і досі вбивають українців: мовознавців, поетів, активістів. Їх ненавидять ті, хто бояться вогню правди. Але якщо ти виріс у зросійщеному місті, тобі й про це обов'язково нагадують. “Ну ж бо, розділи провину з ворогом, зізнайся у власній причетності до свого горя. Хіба твоє мовчання не стало тією ракетою, що зруйнувала твій дім? Хіба не ти сам дозволив цьому статися? Відчуй тягар відповідальності за своє спаскуджене життя і кайся”. Війна – це той контекст, що об'єднує свідомих українців і випробовує нашу людяність, оголює сутність кожного, розставляючи все по своїх місцях: хто зраджує, хто бореться, а хто мовчки чекає, куди подує вітер. Тolerувати “руський мір” – це дозволити вкорінитися брехні, спалювати пам'ять тих, хто віддав життя за свободу. Це мовчати тоді, коли слово – зброя, а бездіяльність – співучасть.

Перемогти над власною духовною лінню, перебороти соціальні та поведінкові штампи та здолати країну-агресора в собі – це найскладніша, але найважливіша битва кожної людини, що точиться в думках, у словах, у поглядах, у щоденному виборі між страхом змін і свободою бути собою. Тисячі людей, які ніколи не чули рідної мови в дитинстві, не зростали серед її звучання, не писали нею перших слів раптом відчували її поклик у глибинах душі. Вони плуталися, вправлялися, червоніли від сорому, та все ж ішли вперед. Їхня вимова ще далека від ідеалу, у словах трапляються помилки, а замість чітких речень – лише ланцюг невпорядкованих думок. Але справжня цінність – у зусиллях, щирості та терпінні, що дозволяють пройти цей шлях. На превелике щастя, популярність та інтерес до української мови у світі стрімко зростає, хоча й причина цього страшна і трагічна. Важливо донести до кожного серця і кожної душі, що мова – це більше, ніж звуки і правила. Це знак солідарності та підтримки, жест поваги і тепла. Адже в кожному вимовленому слові оживає наша історія, бринить гідність і палає незламний дух.

Мова не терпить байдужості: або живе в серці, або блідне у забутті. Її можна занедбати, можна знехтувати, але тоді зникне

не лише звук, а й цілий світ, витканий з історії, боротьби та любови. Вона – як сонце після довгої зими, як джерело серед спраглою землі, як теплі материнські руки. Як тільки приймеш її – вона поведе за собою, навчить бачити глибше, а відчувати тонше. У душі відгукуються слова Дмитра Білоуса:

Якщо з українською мовою
В тебе, друже, не все гаразд,
Не вважай її примусовою,
Полюби, як весною ряст.

*Катерина Зайцева, Національний університет
«Львівська політехніка»*

ГОВОРИТИ УКРАЇНСЬКОЮ – ОЗНАЧАЄ ПЕРЕМАГАТИ

“Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову.” Ці слова Ліни Костенко сьогодні звучать як вирок і як заклик водночас. Ворог знає: досить змусити народ забути свою мову – і він стане чужинцем у власному домі. Досить позбавити його слів – і він втратить пам’ять, історію, дух. Українська мова – це не просто засіб спілкування. Це наш кордон, наш щит, наша зброя. І сьогодні, у час війни, боротьба за неї стала питанням нашого виживання.

Мова – це свобода. Свобода думати, писати, кричати про свою правду. Там, де звучить рідне слово, там є життя, там є опір. Пригадаймо окуповані міста: коли загарбники увійшли в Херсон, Мелітополь, Маріуполь, вони насамперед намагалися знищити українську мову. Викреслювали її з вивісок, забороняли в школах, переслідували тих, хто продовжував нею говорити. Чому? Бо мова – це ДНК нації. Забрати її – значить перетворити людей на безмовну сіру масу, що швидко прийме чуже.

Але ми не підкорилися. Ми вистояли. У підвалах, під обстрілами, у партизанському спротиві, у волонтерських штабах ми продовжували розмовляти українською. Ми розповідали світові про звірства окупантів, писали статті, знімали документальні фільми, складали пісні – і все це українською. Бо якщо наша мова живе, то живе й наша нація.

У темряві окупації кожен день став битвою за виживання, а кожне слово – кроком до свободи. Мелітополь, як і багато інших міст, потрапив під гніт окупантів, але не втратив свою українську сутність. Один із найбільших символів цієї боротьби стало графіті з буквою “Г”. Її часто малювали у найменших куточках міста, на стінах, яких окупанти не могли побачити, на стовпах, які залишалися на місці. Це була не просто буква, а частина нашої душі, нашого протесту. Мелітопольці робили все можливе, щоб нагадати, що навіть у підпіллі українська мова живе і бореться.

Українська мова завжди була під прицілом імперій. Її намагалися витіснити з освіти, науки, культури, державних установ. 1863 року Валусьський циркуляр заборонив видання українських

книжок, заявляючи, що “української мови немає”. У 1876 році Емським указом Олександр II повністю заборонив українську науку, театр і літературу. За часів СРСР тисячі українських інтелектуалів стали жертвами репресій тільки тому, що писали й розмовляли рідною мовою. Розстріляне відродження – це не просто подія, це приклад, який демонструє, як дорого обходиться мовна безтурботність.

Історія має властивість повторюватися. Те, що ми бачимо зараз – це не просто війна за території, це війна за нашу ідентичність. І ключем до цієї ідентичності є мова. Саме тому окупанти знищують українські книги, закривають україномовні школи на захоплених територіях, примушують людей переходити на чужу мову. Але це їм не вдасться. Бо мова – це не лише слова, це світогляд, культура, спосіб мислення.

Вона впливає на нашу свідомість, формує наші думки, заряджає нас енергією пращурів. Недарма українська мова є однією з наймилозвучніших у світі. Її багатство вражає: понад 256 тисяч слів, безліч синонімів, які дозволяють передавати найтонші відтінки емоцій і почуттів. Українська мова дає нам змогу мислити образно, яскраво, глибоко. І саме тому ми маємо її берегти.

Символічно, що слово “паляниця” стало паролем, що відділяє своїх від чужих. Це більше, ніж лінгвістична особливість – це доказ того, що мова формує нас як націю. Вона – це не тільки слова, а й сенси, глибина, відтінки думок і почуттів. Вона – наш характер, наша пам’ять, наш генетичний код.

Говорити українською – це не просто мовний вибір, а й позиція, це чин спротиву, це внесок у нашу перемогу. Ми маємо не тільки знати її, а й активно вживати в щоденному житті. Уявімо нашу країну, де кожен говорить українською: у кав’ярнях, крамницях, вишах, у соцмережах, у відеоіграх, у популярній музиці. Це не мрія – це реальність, яку ми можемо створити.

Молодь відіграє важливу роль у цьому процесі. Ми повинні популяризувати рідну мову, створювати якісний україномовний контент, підтримувати наших авторів, музикантів, блогерів. Більше читати українські книги, дивитися українське кіно, слухати українську музику, спілкуватися рідною мовою у всіх сферах життя. Ми маємо зробити українську модною, сучасною, такою, що звучить гордо і впевнено в усіх куточках країни і поза її межами.

Нам необхідно змінювати мовні звички, перестати автоматично переходити на іншу мову, якщо співрозмовник говорить не українською. Треба сміливо заявляти про своє право говорити українською, адже це не лише право – це обов’язок перед тими, хто загинув за цю можливість.

Сьогодні наша мова – це наш символ боротьби. Вона звучить у військових окопах, на дипломатичних переговорах, у волонтерських штабах. Вона звучить у голосах матерів, що співають колискові своїм дітям. Вона лунає в радіоефірах, на концертних майданчиках, у поезії та прозі сучасних українських митців. І поки ми говоримо українською – ми боремося, ми перемагаємо, а не просто існуємо.

Мова – це не лише про граматику чи правила. Це про нас самих. Про вибір – зберегти себе чи розчинитися в чужому.

Українська мова пережила війни, заборони, репресії. Вона змогла вистояти, бо її носії не зрадили її. Тепер наша черга – не просто зберегти, а зробити її сильною, престижною, невід’ємною частиною сучасного світу.

І поки ми говоримо українською – ми боремося. Ми перемагаємо. Ми будуємо майбутнє, у якому більше не стоятиме питання, якою мовою говорити. Бо відповідь очевидна.

Тільки українською.

*Дар'я Кірова, Мелітопольський державний
педагогічний університет імені Богдана Хмельницького*

ДАР СЛОВА

Я споглядаю на монументальний замок, слухаю легкий подих вітерцю, торкаюся до філіжанки запашної кави. Поряд – моя подруга, якій я розповідаю про емоції, думки та почуття, що мене окриляють. Адже погодьтесь: кожна дрібниця, яку кортить описати, варта уваги, та й справжня розкіш – це людське спілкування. А хто ми без мови? Без цієї величі голосу та краси? Усякі промовлені слова плетуть безмежний ланцюжок спогадів, який залишається з нами назавжди. Мова – це наче зорепад, котрий залишає за собою слід, сповнений неймовірної чарівності. Вона творить історію життя, спроможна випромінювати кохання, будувати дружбу і долати суперечки. Мова має неймовірну могутність – зігріти душу, надихати та загоїти рани. Тож вона – це пісня уст, яка дарує магію і створює казку. Адже кожне промовлене слово залишається в пам'яті багатьох. Черговий звук відтворюється в піснях, а фраза – у книжках. Казковість мови проявляється в тому, що вона дарує нам можливість малювати картини не пензлем, а голосом. Ми можемо висвітлити світанок так, що слухач відчує його тепло. Ми здатні розповісти про мандрівки – і людина уявить себе серед тих самих краєвидів.

Мій рідний крик душі – це українська, що має славетне минуле. Зародилася вона ще півтори тисячі років тому і пройшла крізь жахливі тортури, що переслідують її споконвіку до сьогодні. Біль точить моє серденько, коли занурююся у сторінки духовного шляху української нації.

Чи варте це все загибелі багатьох поколінь, видатних діячів та простого люду? У моїй голові лунає лише одне запитання: «Чому?» Невже це незвідане полум'я горіло в грудях усіх, хто чинив кривду та доливав отрути в душу нашої Батьківщини? Я б воліла не знати відповіді на ці запитання, але ж, на жаль, усе навпаки. Українську мову ліквідовували, адже вона визначала нашу ідентичність. Імперія прагнула володіти нами, силоміць відіймала нашу свободу, і, ймовірно, часом їй це вдавалося. Але української незламності ще ніхто ніколи на цій Землі не мав спроможности подолати! Тому, я скажу, що багатство не визначається лише у грошах – це доводить наша міць, спадщина та мудрість віків.

Лінгвоцид – це не лише спроба руйнації, але й цілеспрямована дорога до кайданів Росії. Власними руками нас намагались стерти з лиця землі, себто позбавити український народ пам'яти давнини та прав, перетворити нас на ніщо, насаджувати на іншу територію ворожу культуру.

На мою думку, у певному контексті подій я б підкреслила моменти заздрощів від російської імперії, адже наша глибина розуму, творчість, непохитність значно перевершували їхні, хоч це і не було першочерговою метою. Проте антагоністи не бажали визнавати те, що сусідній народ значно потужніший! Тож як я можу обґрунтувати такі злочини? Як описати цей неминучий біль, коли імперські амбіції сторіччями продовжують існувати і творити зло? Як не проливати сльози, коли читаю стрічку новин і бачу, без саява в очах, полонених? Як моє серце може не гайнувати, коли моя бабуса розповідає історію моїх пращурів про те, як їхня душа стогне на засланні?

На прикладі моєї родини я хочу написати про трагедію українського народу. Моя покійна прабабуся Іванка – це людина з великої букви, яка мала велике серце та наповнювала любов'ю все навколо. Ми провели пліч-о-пліч увесь час мого дитинства. Граючись разом у ляльки, чи сидючи за столом на кухні, чи попиваючи мій улюблений фруктовий чай, ми говорили про минуле: вона завжди розказувала про свій життєвий шлях, в основному про свою юність. Період, якого навіть ворогові не побажаєш.

17 вересня 1939 року на західні терени України прийшла радянська влада, було експропрійовано домашнє господарство до новостворюваних радянських колгоспів. Її батьків інтерпретували як ворогів народу та на очах дітей стратили, а неповнолітніх дітей-сиріт виселили у холодний Сибір. Що ж тоді відчувала маленька Іванка, разом з її братом та сестрою? Я гадаю, це страшне видовище. Маленькі діти ще не тямили, що з ними буде, який гармидер готує для них доля. Двоє дітей вже сиділи, дивившись мертвим поглядом на одне одного. А наймолодша дівчинка Іванночка, ледве залізала в полуторку. Душа дітей вже давно покинула їхнє тіло, вони нічого не відчували.

І скільки ж ще було таких випадків? Скільки людей втратили усе, що приносило їм усмішку на обличчях? Скільки людей

втрапили жагу до життя і розпрощалися з вірою у світле майбутнє? А хтось із них востаннє бачив своїх рідних... І не залишається пальців на руках, щоб злічити кількість усіх згублених долею жертв. Та у порівнянні з усім цим, яку мерзоту коїла Росія – це ще мізер. Зробімо огляд таких ситуацій: як, коли і з якою метою знищували нашу мову.

Ще з прадавніх часів було ухвалено безліч указів, що забороняли все українське, ось наприклад, 1627 року указом царя московського Олексія Михайловича та патріарха Філарета звелено було книги українського друку зібрати і на пожежах спалити, із суворою заборonoю будь-коли надалі купувати українські книги. Та ж історія і в 1667 році: Андрусівська угода, де друкарів лякали смертною карою, та українські книги спалювали. У 1709 році – указ Петра I про заборону друку книг українською мовою. Він це робив неодноразово, адже наступне ідентичне рішення він прийняв 1720 року. За часів правління цариці Катерини II відбулася заборона викладання українською в Києво-Могилянській академії, зруйнування Запорізької Січі та закриття українських шкіл при полкових козацьких канцеляріях, а також 1785 року – наказ по всіх церквах імперії правити службу Божу російською мовою. Тоді ж російську мову було впроваджено в усіх школах України. Наприкінці 1 половини 19 століття розгромили Кирило-Мефодієвське товариство й посилили жорстоке переслідування української мови та культури, скасували найкращі твори Шевченка, Куліша, Костомарова та інших. Ліквідовували українські греко-католицькі церкви на окупованій росією правобережній Україні. Сотні християн, священників було жорстоко вбито, а когось було заслано до Сибіру. Не можу не згадати 1863 рік – Валуєвський циркуляр, з промовою, що української мови не було, нема і бути не може. Табу на українські книжки, особливо релігійного та освітнього змісту. Наступний, та не менш страхітливий – Емський указ 1867 року. Заборона друкувати та ввозити книги, ставити п'єси в театрах і навіть виконувати пісні українською мовою. Хочу підмітити відмінності: як бачимо, що обидва правові акти мали на меті придушити українську мову, проте Валуєвський циркуляр поширював свій вплив лише на видавничу справу, а Емський указ зачіпав сфери культурного та освітнього життя.

Хроніка викорінення нашої української пісні продовжується і за часів радянського союзу. Коли у 1920-х роках проводили політику українізації, це було сплановано, щоб обдурити народ, а пізніше повернути репресії проти всіх, хто підтримав національні ідеї. На превеликий жаль, не лише московія чинила непростені гріхи. У 1919 році західну Волинь окупували польські війська, пізніше Польща на західноукраїнських землях приймає закон про блокування української мови в урядових установах і обмеження викладання в навчальних закладах, які опісля повністю закрили. Відбувався тотальний розгром та арешт нашого мозку нації – інтелігенції, яка втілювала красу в барвах мистецтва, що надихало цінувати ще дужче свою Батьківщину.

Українські діячі науки і культури, військові зазнали сталінських чисток, їх катували, безсовісно вбивали. За період правління безжального диктатора Сталіна, стоїть ряд обмежень. Відбувається голодомор, котрий ми ніколи не забудемо. Матері, татусі, маленькі діточки, які натомість вже не могли топтати ряст, вони настільки вили вовком, що їм залишалося бути просто в очікуванні свого останнього подиху. Смерть не була вже у негативному забарвленні, вона перетворилась на мрію, щоб не відчувати страждань та відчаю. Мільйони селян померли голодною смертю – і це жахливе лихо вплинуло на зникнення українського говору.

Читаючи весь отой імперський кривавий терор, я відчуваю журбу, хаос у думках, котрий я не можу виправдати. За що моя ненька Україна мучилась? Якщо добро перемагає зло, тоді чому це зло було над нашими головами? Ба більше, примусово намагалось людей змушувати проходити крізь шлях важких гратів долі? Проте люди пережили ці випробування, і я відчуваю безмежну гордість за те, що Україна досі існує.

У наші дні, під час повномасштабного вторгнення, яке триває з 24 лютого 2022 року, поширене питання двомовності. Я народилася у сім'ї патріотів, де лунала лише магія української, де звучали лише старовинні колядки, де чувся запах неймовірно смачного борщу та вареників, проте, коли я зустрічаю переселенців зі східних теренів України, бачу ганебну картину: молодь цілеспрямовано вживає російську у своєму мовленні. Як це можливо? Чому? Коли я розпитую: «Чому ти розмовляєш російською?» – мені злісно викрикують: «А яка різниця?» Коли я гортаю стрічку в інтернеті,

часто бачу російськомовних українців. Для мене це дивно, адже в такі моменти лускає моя «українська бульбашка», і я не вірю власним очам. Я часто ставлю питання: «Чому люди не розуміють важливості рідної мови і не вбачають у ній всієї краси, величі віків та сили?»

Звичайно, багато українців позиціонують себе як російськомовні, але це є наслідком зросійщення. Та на мій розсуд, це не є виправданням. Молодь, яка толеруватиме російську сьогодні – це Україна, яка житиме під російськими знаменами завтра, чи не так? Я гадаю, потрібно боротись за своє власне українське «Я». Захоплююся тими, хто свідомо обрав українську, всупереч російській! Це надважливо, адже українська – це подекуди й не вибір, це обов'язок, який є потужною зброєю проти ворогів! «Головна причина нещастя нашої нації – брак націоналізму серед ширшого загалу її», – писав Микола Міхновський.

У своєму творі я бажаю описати ще один життєпис рідної мені людини: історію мого коханого хлопця Микити, який родом із Донецької області, з міста Маріуполя. Місто-герой, що зазнало масової збройної агресії окупантів, тисячі загиблих людей, зруйнованих будівель. Містяни, за лічені дні до вторгнення, ще не знали, що востаннє вони побачать перед своїми очима: чи це буде пробиття ракети крізь тіло, чи вона розтрощить рідну домівку, чи завдасть шуму навколо і створить атмосферу жахіття. Коїлась цілковита метушня: усі ховались, де могли, зивкали до звуку вибухів, мертвих залишали прямо на стежках подвір'я, де колись лунав безтурботний сміх наївного буття, у непрацюючих вже магазинах крали їжу, алкоголь, гребли останні ліки... Утікачі з міста молили Бога, щоб на дорозі на них не впала бомба. Не зупинялись, бо чергова секунда була цінна. Уявіть, скільки людей досі перебуває під руїнами драмтеатру, будинків та інших місць...

Як я писала раніше, Україні зараз притаманне явище білінгвізму. Більшість мешканців міста активно використовували російську мову в повсякденному житті, на роботі та в медіапросторі. Проте з початком повномасштабної війни прослідковується активна українізація. Мій хлопець обрав національний шлях. Я відверто захоплююся Микитою, вважаю що ті, хто досі використовують мову ворога, повинні зробити так як він!

Як казав Іван Огієнко: «Мова – то серце народу: гине мова – гине народ». Дуже влучні слова задля розуміння того, ким ми є.

Завдячуючи тим, хто вклав усі свої сили всупереч ганьбі проти нас, аби зараз ми вільно вели балачки. А тепер наша черга будувати майбутнє Батьківщини та захищати мовну спадщину. Ми народжуємося, живемо та покидаємо світ з українською в серці. Це гомін душі, що лине крізь літа. Немає чарів без слів, проте ми ж їх і створюємо. Це наша доля, яку ми повинні плекати, як власну дитину. Це щедрий дар, який нам дався для вираження себе. Коштовний скарб, де кожний звук – це небесний дарунок. У мелодіях серенад переливаються ноти спокою, у рядках віршів вбачається писемність слави та думи. Промінь, який накладає відбиток на згадку в минуле.

Не забуваймо нашої рідної, бо не буде нас самих. Пам'ятаймо, яку ціну заплатили наші предки для її збереження. Цінуймо все, що ми маємо. Я нескінченно вдячна за можливість написання цього нарису і таким чином всією душею крикнути «СТОП» російському впливу на нашу землю. Берімо приклад із людей, які захищають наші особисті кордони, дякуймо їм за те, що були спроможні домогтися статусу державної для української мови, та глибоко шануймо тих, хто боровся чи бореться за майбутнє України як незалежної держави. Спасибі українцям, котрі возвеличують мистецтво, традиції, наш мовний всесвіт. Низький уклін героям, що дарують можливість жити у відносному спокої, мати можливість виспатися вночі, навчатися та працювати.

Моя душа реве та стогне, над усім пролитим моїм слідом тут у тексті. І в мить я повертаю голову до подруги, з якою споглядала монументальний замок, і вона з цікавістю запитує: «Гей, все гаразд?», – та я зі святим переконанням даю відповідь: «Так, я просто безмежно щаслива, що здатна говорити з тобою».

*Марта Матвійів,
Національний університет «Львівська політехніка»*

ТРЕТЄ ЛІТО

Літній ранок у Римі починається одразу зі спеки. Вона, неначе щойно видосене молоко, тонкою цівкою повільно цідиться по тисячолітнім кам'яним бруківкам Вічного міста, спочатку лагідна та приємна, сповнена густим ароматом свіжозвареної міцної кави, та поступово, ближче до середини дня, стає геть нестерпною. В цей час на вулицях гуляють лише туристи – дивні безстрашні люди, які не переймаються сонцем; хвилюються лише про те, щоб встигнути сфотографуватись біля якомога більшої кількості історичних артефактів Старого міста. Вони наввипередки зі спекою розтікаються широкими і вузькими вуличками, шукаючи вихід на східну сторону Тибру, щоб своїми очима побачити сім пагорбів Риму, відчути подих безсмертя, пройтися стежками вічності, забруднити ноги тим самим пилом, який осідав на сандаліях Юпітера, Юнони та Мінерви.

У Римі не буває тиші ані вдень, ані вночі. Так повелось ще з прадавніх часів. Якось сам Гай Юлій Цезар оголосив війну міському шуму, заборонивши нічну їзду Римом на гуркітливих колісницях. Та ця війна з самого початку була обумовлена на поразку нескінченим потоком людей, які прибували чи відбували з міста. Вічне місто, що сказати...

Вікторія любила гуляти Римом. Не центральними, причепуреними, широкими, повними люду, розкішних палаців та пишних магазинів вулицями, а вузькими, непримітними, що ховались між будинками і невідомо куди виводили. Її худенька постать у ситцевій простенькій суконці, білій, в блакитний горошок, що розліталась від вітру, відкриваючи випадковим перехожим тендітні, по-дитячому худенькі ноги, самотньо блукала кривими вуличками, іноді зникаючи в маленьких джелатеріях, де можна було поласувати найсмачнішим морозивом у світі.

Це було її третє літо в Римі. Третє літо відтоді, як вона була змушена тікати з рідного Херсону – міста її щастя, її любові, її сили, – коли воно потрапило в окупацію. Війна в одну мить змінила її життя, як і життя сотень тисяч українців, перетворивши на безхатьків, які вже не знають, чи матимуть колись Дім. І покотилась її дивна дорога, на якій найкоротша відстань була найдовшою, і яка не

вимірювалась кілометрами, а лише кількістю ворожих блокпостів, спрагою, сивим волоссям, жахом, сльозами чужої дитини, приреченим поглядом незнайомої жінки, яка втратила абсолютно все: свій спокій, свого чоловіка, свій дім... Вона їде з тобою в твоїй автівці, вдячна за твою ласку, адже тепер її діти – не вона – матимуть шанс жити. Це були 60 кілометрів страху... А далі були українські Воїни, українські прапори, обійми, радість і нездоланне відчуття, що все буде добре. Саме тоді Вікторія зрозуміла сакральне значення рідної мови. Колись вона не надавала ваги, якою мовою спілкуються люди, головне, вважала дівчина, щоб люди були хорошими, а мова... та що та мова, її «на хліб не намажеш»... Та анексія Криму і початок війни неначе зрушили в її душі тектонічні нашарування елементарних структур імперсько-колоніальних форм, і, як наслідок, в свідомості Вікторії стався «смыслотрус», що призвів до зсувів та скидів ворожих сенсів. З її очей неначе спала густа пелена забуття, і вона зрозуміла, що її світобачення – це спотворена московитами картинка, яка не має нічого спільного з дійсністю, мета в якій лише одна – знищення української ідентичності. Відтоді мова гвалтівників та вбивць нестерпно запекла їй в роті. Дівчина зрозуміла, що московська мова ніколи не була рідною для українців, вона з'явилась в Україні на тачанках та багнетах загарбників, які знищували українців цілими родинami: вбивали, катували голодом, гноїли на Соловках, Сандармохах, Гулагах! Мільйони смертей, і все задля того, щоб змусити забути, що українська мова – то свідчення того, що народ існує! Вісім наступних років Вікторія будувала навколо себе український простір. Це було нелегко в зросійщеному місті, вона часто чула на смішки в свій бік, бачила зневагу і навіть ненависть, однак вперто робила своє. Рідна мова, ніби джерело з живою водою, просякла її світогляд українськими барвами, відродила її коріння, пробудила в дівчині сили, що дрімали глибоко всередині її серця і про існування яких вона навіть не здогадувалась. Їй зустрілись нові люди – однодумці, з якими можна було мріяти та планувати українську Україну! А потім війна прийшла у її місто. Війна, окупація і блокада. Зникли свободи. Зникли права. Ти – нуль! Ти – потенційна жертва для окупантів чи злочинців. Ти – можливість наживи для спекулянтів. Якщо ти захворів, то ти не зможеш купити ліків, бо в аптеці залишились лише шампуні від лупи та вітаміни незрозумілого виробника. А якщо твій сусід онкохворий, за місяць чи два він помирає в страшних муках.

Ти не знаєш, чи зможеш купити сьогодні хліб, і взагалі, чи зможеш щось купити, адже тепер не кожен магазин готовий прийняти розрахунок українською банківською карткою, а з готівкою біда: зняти її – справа нереальна, хіба сплатити відсоток мінялам. Біля твого дому може бути ворожий блок-пост. А якщо тобі пощастило жити біля навчального закладу, де є гуртожиток, то тепер окупанти – твої сусіди. І їхні вартові цілодобово слідкують за тобою, наводячи на тебе, твій будинок, кулемет кожен раз, коли ти виходиш з дому. По кілька разів на день ти зустрічаєш на дорогах колони рузких, і намагаєшся ковтнути люту ненависть, а твоє бажання вбивати цих тварюк виплескується назовні страшними прокльонами. Єдине, що тобі лишилося, це усвідомлення, що ти – не вони. А далі був спротив. І українська мова – як символ. Символ незгоди, символ опору, символ протидії. Люди виходили на протести з єдиною зброєю, яка була їм доступна – українськими прапорами і... українським словом, неначе заявляючи таким чином: «Ось, погляньте, ми маємо наші символи: наш прапор і наше слово; це – наша земля, і вона звучить своєю мовою, ми – народ! А ви – окупанти! Вас ніхто тут не чекав!»

Це була боротьба людей, які зрозуміли, що мова – то оберіг української землі: де є мова, там українська земля! Оберіг, до забуття та плундрування якого докладались багатьма засобами. Один з них – Емський указ, про який, мабуть, всі чули, та мало хто розуміє його значення та наслідки. Дослівно, мовою оригіналу: «Особое совещание для пресечения украинофильской пропаганды»!!! Саме тоді, 149 років тому, почалась гібридна війна росії проти України, стратегічна мета якої – зробити українців росіянами! Це був початок не лише лінгвоциду, але й елітоциду, тобто, знищення українських еліт як таких. Це була спроба заблокувати можливість народу трансформуватись в націю на власному, етнічному підґрунті! Це був намір викреслити українське питання зі світового історичного дискурсу, змінивши культурну ідентичність та асимілювавши українців в московську так звану культуру. Однак, попри всі страшні злочини російської імперії щодо українців Україна відбулась! І її мова, яку намагались якщо не вбити, то приспати летаргічним сном, жива і дихає на повні груди, пробуджуючи все більше і більше людей від забуття. Дихає, надихаючи!

Третє літо в Римі... Сьогодні Вікторія, як кожної неділі, вийшла блукати вуличками Вічного міста, шукаючи в них хоч якусь схожість

зі старими вуличками Херсону. Легкий вітерець лагідно куйовдить її свавільне руде волосся, зібране в «черепашку», але на те воно й неслухняне, щоб не триматися купи: воно весь час вибивається з-під шпильок і ніби лине назустріч сонцю, звабливо виблискуючи у загустілому від спеки повітрі. Вуличка круто звернула праворуч, і дівчина опинилась перед входом в джелатерію. «Нарешті» – подумала вона, і увійшла в приємну прохолоду кондиціонованого приміщення.

– Ciao, – привітно посміхнувся хлопець за барною стійкою, – Comestai?

– Buonagiorno, – відповіла Вікторія, роззираючись в пошуках столика подальше від входу. Вона замовила улюблене шоколадне морозиво, затишно примостилась в куточку кав'ярні і дістала недочитану книжку. Сьогодні це збірка есеїв Оксани Забужко «Планета Полин». Дівчина розгорнула книгу й продовжила читання з місця, на якому зупинилась: «...І тільки коли це сповна усвідомиш – тоді задихнешся од захвату й подиву. І захочеш і собі бути хоч трохи подібною до всіх тих людей, які ось так, в тіні Бад-Емсу, «еластично-уперто» за виразом Лесі Українки, по цеглинці будували мою країну – «щоб була». І не припиняли це робити навіть коли опинялись за океаном і втрачали надію на повернення». «Пам'яті Оксани Радиш, або Довга дорога з Бад-Емсу».

*Наталія Разумєєва, Херсонський державний
аграрно-економічний університет*

МАРІЯ

*«...Візьміть душі моєї крики
І понесіть їх од землі...»
Семенко Михайль «Королі»*

– Я тут, бо мовчання сковує, запрягає і врешті вбиває. Про себе потрібно розказувати. Про Україну ж потрібно кричати. Інакше... навіть не хочу думати, що буде в іншому випадку, а тим паче згадувати про час, коли Україна була під московським гнітом. Проте пам'ятаю, бо не хочу повторювати помилок минулого, хочу зробити висновки і йти вперед з гордо піднятою головою з майористим синьо-жовтим стягом. Я хочу, щоб батьки не втрачали дітей, а діти батьків. Не хочу бачити розлуки братів і сестер, не хочу бачити прощань закоханих на перонах і автовокзалах. Мені, як матері, боляче за ці картини. Мені, як українці, болить душа, бо в сучасному світі, ХХІ столітті, досі тривають війни! У мене залишились лише чоловік та онук. Малого звати Марко, і він більше ніколи не побачить своїх батьків... Вони обоє на передовій з перших днів. Вони знали куди йшли, та їхня мета була вища. Усвідомлення того, що їхній син росте у війні – руйнував їх, тому вони йшли вперед, не оглядаючись назад. Та, на жаль, я усвідомлюю тільки те, що вони були фігурами на шаховій дошці, поки «світові лідери» граються у війну. Мій єдиний син Павло і дорогоцінна невістка Наталка, яка стала мені дочкою, і всі українці, які борються за наші з вами життя – гідні пошани і вічної пам'яті насамперед від вас, українців. Вшануймо їх хвилиною мовчання!

Площа стихла. Хтось підняв голову до неба, бо ще має надію, бо вірить, що на небі знайдеться місце для всіх героїв, бо любить того, хто серед них. Інші стоять долілиць, але не через зневіру – це уклін.

– Маріє, Ваша промова була як завжди пронизлива. Якби можна було розділити біль...

– Це складна ноша, але вона моя, і я нестиму її до кінця.

– Я б хотіла запросити Вас на зустріч українців у Німеччині, там буде декілька міст. Це наступного місяця. Люди там потребують почути ці слова, їх потрібно залучати до зборів і благодійництва. Не можна давати їм розслаблятись, а Ваші слова точно проб'ють оцю кору відчуження.

– Звісно, я поїду.

Ця новина не здивувала Марію, адже вона часто відвідувала такі заходи, тож у новому місті знову зворушила міщан своєю промовою. Команді з допомогою всіх небайдужих вдалось закрити збір, ба навіть більше – банка була переповнена. Щасливо повернувшись у номер готелю, заварила собі і чоловікові ромашковий чай і до вечері читала книгу на зручній софі. Книга так її захопила, що з неохотою зупинилася посеред розділу і ледь не запізнилась на вечерю.

Разом із групою обоє встали в чергу до буфету, взяли суп-пюре з цвітної капусти, обожнюваний німцями холодний картопляний салат і хлібчик. Гарно повечерявши, залишились ще на чай. Некваплива атмосфера, створена класичною музикою з колонок і приглушеним світлом, розслабила всіх, за що вечір обіцяв бути гарним. Але все змінила поява двох дамочок у довгих сукнях із квітковими мотивами і купою прикрас. Наступне, що вони чують: «Лера, ти ета слішчала?!». Спокійна атмосфера розвіялась. Жінки почали скандалити (німецькою і поміж це вставляти московські мати), бо їм, мовляв, не хочуть видавати вечерю. Насправді ж, час видачі закінчився ще годину тому, працівники кухні вже пішли додому, залишились лише три дівчинки із сервісу. Марія втомилась це слухати, тому вирішила втрутитись, оскільки суперечка долинала до всіх присутніх у залі.

– Ich bitte Sie, bleiben Sie in Ruhe. Sprechen Sie bitte nicht so laut! *(Попрошу Вас залишайтесь у спокої. Говоріть, будь ласка, не так голосно!)*

– Нечєво випендріватса, я слішчала, как ви разгаварівалі на руском.

– Ich verstehe Sie nicht! Sprechen Sie auf Deutsch! Frau rufen Sie bitte Wachen. *(Я вас не розумію, говоріть німецькою. Дівчино, викликайте охоронців.)*

– Маша, ета ти? – раптом запитала не Лера.

– Марія?

– Да какая я «Марія», я Маша, помніш?

Після цих слів, жінка згадала дівчинку, яка провчилася із ними один рік у школі. Тезко, проте повна протилежність їй: її поглядам, мріям, цінностям. Бешкетниця, яка «заражала» своїми словечками однокласників, наговорювала вчителям неправду. Дівчинка, яка зверталась до неї «світая Маша». Тепер вони обидві зрілі жінки, а світогляди тільки зміцнились. І зараз було протистояння не лише мовне, а космічне, істотне, добра і зла, життя і вкраденої розкоші.

– А ти не змінилась, всьо така же світая Маша. Я відела тебе в інтернеті, валантьор. Давай сядем, вспомнім прошлое.

– Я не сідатиму з тобою за один стіл і не розділятиму трапезу, – різко відмовила Марія. – Я прийшла зробити зауваження двом дамочкам, які, окрім того, що запізнились, ще й влаштували бозна-що.

– Маш, успокойся, ти клеветіш, ета девушка первая начала. Я спакойна с Лерой прийшли, нікаво не трогалі, хателі пакушать, но ана (вказала пальцем на дівчину за вітриною) нам атказала.

Марія засміялась. Вона це вже чула. Наштампований текст з різних вуст, жодної оригінальності.

– Разве я сказала штота смешное?

– Усі ви, московити, такі недалекоглядні й пусті, що стримати себе не можу. Ваші слова і поведінка змушують ще більше вірити в те, що я роблю все правильно.

– Смерть твоего сына – ета тоже верное рішення?

Вперше слова Маші зачепили її. Її дорогий синочок залишив своє звичне життя, щоб допомогти стримати навалу. Найбільше батьківське горе – померти пізніше за своїх дітей, але Марія і в думці не мала, що через переданий сину світогляд він і загинув. Слова сколихнули її душу, але вона і знаку не подала. Охоронці врешті доплентались і почали з'ясовувати ситуацію. Спочатку спокійно хотіли вирішити конфлікт, доводячи жіночкам, що ті не мають рації, і намагались запропонувати альтернативу – накладанці з чаєм, а ті новий гвалт вчинили. Українки це слухати вже не мали сил, тож піднялись до своїх номерів.

– Лесику, – звертається до чоловіка, ховаючись у його обіймах, – невже це я вбила нашого сина?

– Що ти таке кажеш?! – той аж підскочив.

– Ну а як? Я вчила його нашої солов'їної, давала читати історію України, українську літературу. У десять років він вже знав про Розстріляне відродження, виспівував «Любіть Україну, як сонце любіть». Якби він не знав, не вірив, він... був би живим...

– Марійко, якби він не знав того вірша, живим він би не був. Ти дала йому життя, розплющила очі правди, а це дало йому мудрість, він був розумний, свідомий, добрий. «Письменник, архітектор людських душ». Павло і Наталка мали мету добру, хоч і тяжку. Їхня мрія чиста, як душа немовляти, в ній не було зерна неправди, злоби, ненависти. Ти не помилилась у тому, які зерна посіяла в його голові. Ну, не плач, він дивиться на тебе згори, це засмучує як його, так і Наталку.

– А Наталка, моя пташка... Це ж треба було... військова...

– Маріє! Що зрушило твою віру? – Олександр дивився у вічі своїй дружині серйозно і трохи збентежено. Колись відважна філологиня з великою мрією і стержнем у поглядах, зараз перелякана косуля, за якою женуться гончаки. Своєї дружини, жінки, яку кохав, і за її погляди побрався з нею – у ній зараз не бачив. – Маріє, повернись, не дай злу зруйнувати своє життя. Не впускай його. Ходімо зі мною, я зроблю ще чаю.

Решту вечора вони мало про що говорили. Книга, від якої Марія не могла відірватись, вистигла разом із залишком чаю в горнятку на журнальному столику. Цілу ніч вона так і не зімкнула очей, все слухала свій внутрішній голос і сопіння чоловіка, що заспокоювали її нутро. Ранок дав про себе знати голосним будильником. Жінка піднялась і спершу прийняла душ. Контрастний – саме те, що потрібно після рою думок. Тоді встала перед дзеркалом і неспішно оглядала себе, краплі води на тілі, пасма волосся, які змійками пристали до обличчя і шиї, заглядала в зіниці, наче очікувала, що звідти зрине правда, підтвердження того, що вона все робила і робить правильно.

Наступне місто вже зачекалось. Нові люди, які очікують почути добро із вуст промовця, і перероджена жінка під сонячними прожекторами, яка знає, де її місце.

– Для існування людині потрібна мета. Моя мета – нести українське у світ. Нещодавно склалась ситуація, коли я спіткнулась, і ледь не втратила її. Зараз важкий час для кожного із нас. Я безмежно щаслива, що мій чоловік розділяє мої погляди, підтримує

і любить мене. Дякую ТОБІ. Щодня ми стикаємося з труднощами і вибором. Та головне – не впасти в прірву зневіри, у чорну діру небуття. Допоки в нас є віра – ми нездоланні! Допоки в нас є голос – ми маємо розповідати про свої мрії! І говорити УКРАЇНСЬКОЮ! Тому що ми українці! Тому що ми не здаємось! Ми не раби! Ми вільні! Ми – люди, сміливці, щасливі, віддані своїм ідеям! Ніхто не полюбить Україну так, як любимо ми! Хто її розбудує і захистить, як не ми?! Україна – для українців! СЛАВА УКРАЇНІ!

- ГЕРОЯМ СЛАВА!
- СЛАВА НАЦІЇ!
- СМЕРТЬ ВОРОГАМ!
- УКРАЇНА!
- ПОНАД УСЕ!
- ПУТІН!
- Х_ЙЛО!

Анастасія Леськів

(во)СКРЕСАТИ

*Не вмирає душа наша, не вмирає воля.
І неситий не виоре на дні моря поля
Тарас Шевченко «Кавказ»*

*Мені належить помста й відплата, коли спіткнеться
нога їхня, тому що день їхньої погибелі близько,
і надходить приготовлене на них
Второзаконня 32:35*

1

Біле сонце в імлі прозорих хмар осівало холодом сірий небо-схил. Здавалося, ніби воно повисло в путах тої безмежності раннього вечора, сковане й нерухоме, над ликом гладі моря. Де-не-де шугали пронизливі чайки. Удалечині виднілися пороми та крейсери, що натужно верталися з довгих рейдів, пускаючи за собою чорний протяжний дим. Пахло дощем та вогкістю водоростей. Пахло брудом і намулом. Пахло попелищем майбутньої наруги, що вже жевріло в Її серці. Пахло кривавою помстою та звірством, яке Вона вчинить. Бо Вона вчинить. Бо Вона борець, і ніщо не стане Їй на заваді. Бо Вона вже вирішила, бо Вона зробила Свій вибір уже давно, хоч поки про це і не знає. Бо що таке Маленьке Зло перед наслідками Великого? Бо що таке смерть кількох во ім'я ідеї Значущого? Бо вогонь Її гніву загорівся; горить аж до Підземелля-Прірви; він пожирає землю з її плодами, спалює підніжжя гір.

Викинула цигарку й втоптала її підбором в набережний пісок. Підвелася й обтрусила спідницю, тугіше заправила сорочку в пояс, розгладила каштан в'юнкого волосся. О, як часто їй робили коментарі щодо її найбільшої гордості, єдиного, що їй лишилося на згадку про таку квітучу й палахкотливу вроду. Як так, легатка міста, уже де-факто майже принцепска держави, дозволяє собі нехтувати армійськими звичаями уніформи? Біда. Ще трохи поговорять і *біда* буде їм. Не будуть командарми розказувати їй, хто вона і що вона, як їй вбиратися і як носити волосся. За своє життя вона вже встигла впевнитися в тому, що таке справжня влада, чого вона вартує і якою

ціною утримується. Час глупства й покори минув давно, натомість прийшла виважена зрілість вповноважень й ноші відповідальности.

Застібнула на два гудзики вільне вкорочене пальто, роззирнулась довкола і впевненим кроком попрямувала геть зі своєї криївки.

2

В убогій квартирі на дві кімнати ніколи не було ясно. Завжди було важко визначати час доби. Складалося враження, наче вона вічно тоне в пільмі та мороці.

Не любила розтуляти важкі, запилені штори, не любила гостей та шуму, нехтувала прибиранням. Її кімната, а радше комірка, була суцільно завалена мотлохом. Тут і там стоси книг на заяложеній підлозі, неторкане роками розладнане фортеп'яно в кутку як підставка під нескінченні чашки з-під кави, вузька софа навпроти з горою одягу, стіл при вікні з шкіряним протертим кріслом, яке дісталось їй у спадок від попереднього режиму. Необхідна бухгалтерія сама дивом з'являлася у її покоях, та ба! ніколи самотужки не зникала. Іншою кімнатою не користувалася. Тримала на замку.

Саме тут, у царстві Ночі, у громадді паперів та копоті канделябрів, її дочка творила історію, хоч насправді й рідко коли з'являлася за своїм верстатом долі – завжди в русі, завжди по горло в справах... особливо після того, як кілька місяців тому, восени, її дочка втекла з дому.

Тусклі свічки підсвічували її обличчя, роблячи його ще зморенішим й старішим, аніж воно насправді було, та навіть це додавало її зовнішності статечности та поваги. У цьому затхлому й гнилому місці час завжди завмирав для неї, набуваючи неопоясненої викривлености матерії й метаморфічної тошнотворної гидотности.

Відкинулась на спинку крісла. Видихнула. Затягнулась папіроскою. Любила чергувати їх із звичайними мужицькими цигарками для робочого класу. Було в них щось, що дурманило розум своєю простою міццю і терпкістю.

Потяглася до шухляди, витягла листа.

Що ж. Цікаво. Не вперше. Що ж...

Скільки разів вона її вже витягувала з тих брудних провулків? Скільки разів посидала за нею командо тесераріїв? Скільки разів відмивала її з рук центуріонів, побиту, знівечену, у ющі своєї ж крові, після чергового злигання з бандами таких же дурних

пройдисвіток та гультяїв? Скільки разів просила не чорнити її авторитет, скільки разів ганила та вичитувала? І скільки разів приймала назад. Проте цей раз інший. Цей раз остаточний. Цього разу не вернеться. Зникла. Нема.

Її копія: кров з молоком, освічена, гостра на розум, за словом до кишені не полізе.

«Звабити багатьох з отари – ось для чого прийшли ми». Клич на війну.

А бодай же би здохла. Революціонерка. Проклятий той час, та година, коли її породила. Нищити все, що Вона так клопітливо виводувала Своїми руками!

Не прийме.

3

На вечірній нараді в канцелярії, як завжди, всі очі були прикуті до неї. Що скаже? Як поворухнеться? У що вбрана? Який настрій? Захоче кави? Послати за додатковими свічками? Стара школа підлабзуників. Осміхнулася, хоч сьогодні було не до сміху.

Їй подобалося впиватися їхньою збентеженістю, насолоджуватися їхнім сум'яттям, покорою. Ніхто не смів сідати, допоки Вона не дозволить, тож вона й не дозволяла. Їй подобалося спостерігати за тим, як вони переминаються з ноги на ногу, сіпають манжети рукавів, силуються щось пробурмотіти, подеколи сором'язливо підводять на неї очі, споглядаючи її на чолі столу, вишукану та німтну, наче юні хлопчачки.

Їй подобалося мовчати і дивитися за тим, що те її мовчання, а радше бездій, робило з генеральським чином. Зітхнула. Повільно обвела поглядом кожного присутнього. Жінок при собі не терпіла.

Вежа Офіцерів загрозливо нависала над містом. У світлі молодика вона видавалася вугільно-чорною, і лише поодинокий одблиск свічок у вікнах видавав, що то насправді будівля: із цегли й бетону, а не височенна катівська колода для страт: от диви, невдовзі вигулькне він із-за рогу й візьметься до роботи.

Кат уже прийшов, скоро розпочне свою чорну справу.

Раніше тут була в'язниця для військовополонених, але відколи Ідея перемогла, а місто й прибережні околиці запалали спокоєм замість огнів, її переформували в таку-сяку ратушу, де проводилися наради, пленарні засідання та військові збори.

Засідали як завжди – наверху на мансарді. Тут любила бути. У теплому мутному світлі свічок впливала в кімнату й одразу линула до свого місця. Нарадча кімната милувала розкошами: нова шкіра на диванчику під похилою стріхою, довгий лакований стіл на дванадцятьох осіб – її маленької ради, з червоного дерева, кришталь та порцеляна, вікна з панорамою на все місто. От любила вона тут бути. Любила визирати з вікна під молочною млюстю свого покровителя й оглядати їхні володіння. Дух запирало.

Як завжди запізнювалася. Нехай чекають.

Не встигла відстукотіти спеціальний код по товстих дубових дверях, що означував би її прихід, аж раптом безлюдну площу під Вежею заповнили Янголи Боротьби – нанеслися, мов коршуни, у своїх чорних шатах смерті, нетерплячі й невловимі, буйні й гарячі – Її особиста армія, месники Її помислів. Сотні очей скеровувалося на неї.

Виструнчилася. Відсалютувала. Не мусила говорити, щоб її впізнали – добірний батальйон найкращих з найкращих. Юрба відповіла їй схвальним привітанням, одночасним завченим жестом шани: припали на коліно з рукою на грудях – Матір перед ними. Не потребували головного. Усі рівні між собою. Братство вміло врегульовувати конфлікти між своїх лав *самостійно*. Роздивлялася своє поріддя, милувалася їхньою суворою дисциплінованістю й легким трепетом гововіння перед Нею.

Певно, нічний караул змінюється. Що ж. Нехай летять її голуби сизокрилі, нехай освітять ніч блиском свого запалу. Не заважатиме ані вона їм, ані вони їй. У кожного з них своє призначення: Її – там у піднебессі, їхня – тут унизу, по закутках Її душі.

Двері перед нею відчинилися, і вже підіймаючись по гвинтових сходах догори, вона почула одинокий і гучний сканд: «Звабити багатьох з отари – ось для чого прийшов я!». Він кулею відбився по холодному камінні стін і вразив у самісіньке яблучко. Серце завмерло. Заточилася й ледь не впала, та втрималася за масні поручні. Опритомніла. І враз гнів наповнив її нутро. *Революціонери*.

4

Ніч болісно конала в багряній заграві: тихо й самотньо потопала в річищах червоного проміння, оддаючи останню надію прихистку всьому, що так радо до неї тулилося, оддаючи останні хвилини на все, що не встигло втілитися під покровом її крила. Передвісний

зимний вітер моторошно наелектризонував повітря. Сиза барва поступово розмішувала собою останню зоряну темінь під напором всемогутнього тепла – ознаменовуючи. Віщуючи.

Вона тікала пустищами свого міста так, ніби й не фортецею її совісті воно було. Пальто билосся їй об ноги, пасма волосся лізло в обличчя, але вона не зупинялася. Ні, ні, ні, ні, ні, ні. Брешуть. Не могла вона так.

Чимдуж. Далі. Далі. Стрімголов до тої чорної коробки Пангеї. Там уже зачекалася на неї так люб'язно одіслана і занесена доповідь. З усіма. З кожним. З *нею*.

Вона знала, знала, та не хотіла вірити. Було проведено слідство. Її Янголи всюди. Знайшлася. У неї під самим носом. А їй говорили. Їй казали. Їй шептали з усіх усюд, здавалося, всеньке місто скандувало їй в лице «з-р-а-д-а»... Пригріла гадюку на серці. Та вона не вірить, не хоче, не буде, допоки сама не переконається. Нехай Брут їй сам явиться.

Люб'язно підготовлена для неї доповідь уже лежить на столі. Чекає. Дожидається. Вижидає її, прагне її підпису, а вона сама рветься в її пазурі, сама сторчма біжить у своє ж лігво. Усього один підпис, і все. Справа закрита. Скільки таких уже справ було закрито. Скільки назавжди стулених очей. Та їй було байдуже. Що ж цього разу не так?

Холодне повітря краяло легені, а вона все бігла і бігла вперед, далі, чимдуж, стрімголов до своєї загибелі.

І коли ще остання ранішня зоря слабо миготіла над головою, вперто відмовляючись поступатися новому дню, коли ще весь її люд спав, коли ще все можна б було повернути назад, небеса нарешті розверзлися грозою над її змученим тілом, омили її благодатним дощем вибору – і Вона це зробила.

У кімнаті темно. Ріже очі.

У пекельному безумі азарту гарячково перебирає документи та папери. Розхристана сорочка здійсмається над розпашілими грудьми в такт збитому диханню. Де, де, де, де, де, де, де, де? де ж бо воно? Де?

Нарешті знаходить. Хиткими пальцями зриває печатку «засекречено» з доповіді. Зіниці звужуються, шукають. Руки трясуться, перелік розпливається, і серед безлічі *ніщо* вона бачить її – вона бачить Себе.

Ноги підкошуються. Регоче, немов навіжена. Каламар. Чорнило. Розчерк пера. Наказую. Розстріл. Знищити. Замордувати. Мучити. Катувати. Місяці каторги в катакомбах під містом. Усіх. Нищити. Випитувати. Вбити. Куля в скроню. Пістоль з кобури з-під спідниці до голови. Бам! Свобода.

Бо в кривавій агонії вибору Вона обрала Свободу.

5

Індустріяльний ранок перемоги освітив надією весну відродження та змін, коли чорна пляма зради була повністю витерта з лиця її культури, омиваючи фйорди блюзом жаги. І хоч лишаться невдоволені, і хоч завжди будуть нові перепони, невдачі та негаразди, проте смак перемоги ніколи не дасть їй здатися, забути хто Вона, для чого існує та що своєю працею дає їм, тож допоки житиме – творитиме, сіктиме й торуватиме, гартуватиметься, падатиме і, як Прометей, відроджуватиметься наново кращою, вдосконаленішою, новітнішою, сильнішою та ціліснішою, бо Вона – основа їхнього життя, їхній ґрунт і цілюща вода, наснага та відрада, метафізика й відпочинок – сутність буття.

І ось вона справді Вона: нескорена, оновлена, молода та вродлива, вічно юна діва з Канатосу Аргоського, омита кров'ю їхньої покути – не Мати! шал коханки у чорнім полум'ї коси.

Катерина Король

ДІД

Дід – так його називали побратими.

Ні, він не був похилого віку чи старшим за інших, цей позивний прикріпився до чоловіка, чия мудрість вражала навіть найстарших. Недавно лише виповнилося двадцять років. Хлопчисько? Юнак? Ні, війна забрала у нього можливість чути щодо себе подібні звернення, залишивши по собі поколоте диким морозом та невгамовною спекою обличчя. Лише завваживши занадто ранні та недоречні, немов підсніжники в лютому, зморшки та заглянувши у кришталеві, голубі очі, розумієш – це Сашко.

Той самий Сашко, який тільки недавно курих сигарети за допомогою щипців, які робив із надламаної гіллячки, щоб запах диму не залишався на його тонких, охайних пальцях. А щоб мама точно нічого не запідозрила, в хід завжди йшли фруктові жульки.

Той самий Сашко, який від сорому ставав німим, а то й гірше – дурним, коли поряд з'являлася вона – на той момент, причина всіх його страждань та хвилювань, ніжна та чарівна, рудоволоса Олена. Скільки ж дурниць було зроблено, скільки ж квітів з маминого саду було зірвано, аби її вразити...

Тепер він не з першого разу відзивається на це ім'я, коли приїжджає із «нуля» у відпустку. Не забув, просто звук вже до «Діда». Немає чому дивуватися, адже тільки 30 із 365 днів його називають Сашком. Лише батьки. У старих друзів уже язик не повертається так назвати цього кремезного чоловіка із загрубілими від численних подряпин та ран, пожовтілими від дешевого армійського «Strong» пальцями та густою, шорсткою бородою, яка закривала його ніжні ямки від широкої усмішки, що розпливалася по обличчю майже від вуха до вуха.

Лише батьки сліпо ігнорують його хриплий від постійного крику голос, дзвін якого заржавів від слів: «двохсотий!», «трьохсотий!».

Ось прийшла вона – найжаданіша, найспокусливіша дама військових – відпустка. Омріяні 14 днів спокою, здорового сну, смачної їжі, обіймів з рідними, зустрічей із друзями.

Попрощавшись із грізними териконами, він ненадовго розлучився із своїми друзями.

«Бувай, братику», – міцно потискає руку Діду один із приятелів на прізвисько Ворон. Така кличка причепилася до нього через смугляву шкіру і темне-темне вугільне волосся, що виблискувало на сонці. Іноді чоловіки жартували, щоб той негайно надів головний убір, а то він демаскує позиції.

Саша був єдиною дитиною в сім'ї, але слово «брат» для нього значило набагато більше, ніж спорідненість по крові. Для нього – це останній кусень засохлого хліба, розділений на ще менші шматочки; це жаданий ковток води, який віддавали найспраглішому; це посилки від рідних із тим пекучим перцем, котрий викликає в Сашка огиду, але ж братики так його смакують, що доводиться кожного разу наголошувати: «Мам, не забудь, будь ласка, покласти перець»...

Довга виснажлива дорога через розгромлене місто супроводжувалася краєвидами руїн та розбитих життів із вікна втомленого автомобіля, вкритого дірками від осколків снарядів. Сонце щедро ковзало своїми золотими променями по похмурих, розтрощених будинках, від яких де-не-де залишилися лише обвуглені цеглинки колишніх стін. Розкидані іграшки, затоптаний одяг, вкриті сажею рештки меблів нагадували про те, що колись тут вирувало життя. Посеред подвір'я лежав усміхнений плюшевий ведмедик, заплямований криваво-бурими плямами. Саша різко відвів погляд. Скільки він пережив, але таке видовище все одно пекло очі та стискало горло шорстким комом відчаю і розчарування.

Прийшовши до вокзалу, Саша одразу знайшов потяг, який вже був на своїй колії.

І знову дорога. Ліс швидко змінювався густозаселеними, охайними будинками. Ліс, будинки, ліс, будинки, будинки, будинки... Цілі, побілені, з красивими парканами та доглянутими клумбами. Заскреготіли колісні пари потяга, пасажери похитнулися вперед. Зупинка. Пересадка на автобус. Дорога. Після годинних підкидань по ямах змучений чоловік нарешті побачив рідні ворота – зелена бляха, оздоблена металевими вензелями. Коли пропихав баули у вузький прохід хвіртки, нарешті побачив сивих батьків, які, обнявшись, виглядали його на порозі.

«Сашко!» – мама перша кинулася зацілювати сина, поки тато терпляче чекав своєї черги, вихопивши важкий баул із втомлених рук. Обійми, обійми і поцілунки зі смаком солоних сліз, які розтікалися по хоч і зморщеному, але такому ж ніжному, як і раніше, обличчю матері.

Проспавши аж до обіду, хоч і в боротьбі із нічними жахами, Саша вирішив побачитися ввечері зі старими друзями.

Зустріч призначив в улюбленій забігайлівці «Діамант».

Почав збиратися. Поглянув на цивільний одяг в шафі та обрав перше, що потрапило під руки – джинси та светр з капюшоном. «Чогось не вистачає», – подумав він та з гори накиданої піксельної форми дістав мультикамівську панамку: «Те, що треба!».

Коли відчинив двері в забігайлівку, його охопила паніка від гучної музики, запаху спирту та спітнілих від танців людей. Із дезорієнтації його вивів крик Роми: *«Иди к нам!»*, – махає він рукою показуючи на друзів, які, очікуючи чоловіка вже випили по келиху міцного. Підійшовши до столика, Саша викликав у всіх ніяковіле мовчання своїм перевтіленням із хлопчиська в кремезного чоловіка. *«Саня, ну ты возмужал, панама крутая»*, – піднявся та простягнув руку, щоб поздоровкатися, Рома. *«Дякую»*, – потиснув йому руку чоловік. Друзі переглянулися між собою зі здивованими обличчями, – *«Вельми прошу»*, – вигукнув хтось із дівчат і всі почали сміятися.

«Що смішного?» – не збагнув Саша.

«Та расслабься, мы шутим. Ты сменил язык?»

«Ні, одумався», – нервово всміхнувся чоловік та сів за стіл. Раніше він також розмовляв російською, попри те що батьки цього не схвалювали. Адже вся молодь так говорила і виділятися йому не хотілося.

Друзі продовжили розмовляти, сміятися, випивати. Саша сидів як вкопаний. Ніхто і не згадував, що йде війна. В голові почали прокручуватися спогади про жахіття, які він пережив. Нав'язливі думки почали перебивати весь шум. Погляд застиг в одній точці. Ніби все навкруги перестало існувати, тільки звуки КАБів дзвеніли у вухах. «Постріл! Постріл! Постріл!», – голос Ворона залунав у підсвідомості.

«Саня, не залипай», – штовхнув його в плече Рома.

Чоловік підскочив від несподіванки, очі забігали по всьому залу. Всі затихли та дивилися на нього.

«*Чё с тобой?*», – замружившись від переляку, запитала дівчина.
«Це з вами що не так?», – викрикнув почервонілий від задухи Саша.

«*Понятно, ты теперь из "этих"?*», – сказав хтось за столом.

«Із яких? З тих, кому є різниця, якою мовою розмовляти? Так, я з «тих». Знаєте, якою мовою розмовляють ті, хто вбив майже всіх моїх побратимів, залишивши нам лише їхні кінцівки та шматочки тіла, які потрібно було зібрати, щоб рідні не закопували пусті труни?» – підступна сльоза скотилася по щоці. Затерши її швидко рукою, чоловік повторив: «Знаєте?!»

У відповідь мовчання. Здавалося, ніби навіть музика та інші відвідувачі замовкли.

«Залишайтеся тут, де «немає різниці», якою мовою говорити, а я повернуся туди, де люди помирають аби ви взагалі мали право розмовляти», – не затримавшись ні на секунду, Саша вибіг із забігайлівки.

«Постріл! Постріл! Постріл!», – знов прокручується в помутнілій голові, – «*Чё с тобой?*», «*Какая разница?*» Він, тремтячи, закупив сигарету. Дим пішов у повітря разом із думками. «Постріл... Постріл...», – лунало вже все далі й далі.

Чоловік вирушив додому, вдивляючись на зірки. Його почала переслідувати Ведмедиця. Вона біжить по небі, шукаючи його, а він ховається за гіллям дерев, які багато років супроводжували дорогу додому. «Ноги самі знають, куди йти», – заплющив очі чоловік та глибоко вдихнув прохолодне, вечірнє повітря. Залементував телефон, вбивши Сашу із занурення в себе: «Дід?»

«Так».

«Знаю, що ти у відпустці, але мусиш це знати...», – зам'явся невідомий голос.

Саша вже здогадався, що новини будуть нерадісні, серце швидко застукало, вириваючись із грудної клітки.

«Ворон... Він... Двохсотий...»

Час, зірки, повітря, розмова по телефону – все перестало існувати. «Постріл!», – кричить Ворон, спускаючи курок РПГ-7. «Перезарядка!» – Дід закручує ВОГ-25 у ствол гранатомета. «Постріл!... «Перезарядка!»... «Постріл!». Від вибухів задзвеніло у вухах, запах пороху та пилюки забив ніс.

«Ало?...Ало?...Дід?» – телефон впав на землю, а з ним і Сашові коліна. Місяць освітлював чоловіка, що ридав навколішки. Він впав на спину. Гарячі сльози запливли у вуха. Медведиця зупинилася та плакала разом з ним, роздираючи небо своїми кігтями.

Ноги і справді самі привели чоловіка додому. Батьки вже спали. Він зайшов у свою кімнату, відкрив шухляду, дістав звідти пістолет Макарова, один патрон та вибіг назад на вулицю, де його чекала Медведиця. Сів на лавку, сперся об спинку, дістав патрон. Кілька хвилин невдало запихав його в магазин та руки не слухалися – тремтіли. Вдалося. Приєднав магазин до пістолета, клацнувши металом. Зняв запобіжник. Звів затворну раму. Приставив холодний ствол до скроні. Палець повільно опустився на спусковий гачок. Глибокий вдих свіжого, пронизливого літнього морозу, заплющив очі.

«Братику, не смій!» – почувся голос, який Саша впізнав би з мільйонного натовпу. Відкривши очі, чоловік завмер – перед ним стояв Ворон. Тримавши на плечі однією рукою гранатомет, він обтрусив іншою рукою забруднений піксель на бронежилеті та усміхнувся. Його чорне волосся виблискувало під покровом місяця.

Пістолет випав із руки, брязкіт металу заповнив нічну тишу на всій вулиці. Зразу зреагували сусідські собаки та підняли гавкіт, а за ними й інші пси почали галасувати. Саша протер очі руками та підвів погляд: Ворон зник так раптово, як і з'явився, залишивши по собі запах пороху та відлуння в голові: «Братику...»

Відчинилися двері ганку, на поріг вийшла сонна мама: «Сашко...», – її погляд впав на пістолет.

«Синку!», – вона обгорнула заплаканого чоловіка. Повітря заповнив запах дитинства – мами та гарячих пиріжків...

Вікторія Ільницька

КАЗКА ПРО МАРІЧКУ ТА ЧАРІВНИЙ ТЕЛЕФОН

Жила-була дівчинка Марічка. Вона була гарною, доброю, але дуже захоплювалася гаджетами. Найбільше часу проводила у своєму смартфоні, переглядаючи відео, граючи в ігри та спілкуючись у соціальних мережах. Вона майже не виходила на вулицю, а про рідну мову згадувала лише на уроках у школі.

Одного дня мама сказала:

– Марічко, відклади телефон і поглянь навколо! Світ такий цікавий, а наша мова – справжнє багатство!

– Але мені цікавіше тут, у мережі! – відповіла дівчинка.

Того ж вечора, коли інтернет раптово зник, Марічка вирішила піднятися на горище. Серед старих речей, вона знайшла смартфон, що світився світлом. Як тільки вона його ввімкнула, на екрані з'явився повідомлення:

– Вітаю, Марічко! Я – чарівний смартфон, що відкриє тобі справжню красу світу. Хочеш пройти випробування?

Дівчинка погодилася і перше завдання було таким: «Вийди на вулицю та знайди слова, які можуть описати красу твого рідного краю».

Марічка вирушила у парк і почала слухати світ навколо: шелест листя, спів птахів, дзюрчання струмка. Вона записувала ці звуки словами: шовковий вітерець, дзвінкий птах, пестливий струмок.

Телефон знову засвітився:

– Чудово! Тепер знайди людину, яка розповість тобі щось цікаве про рідну мову.

Дівчинка пішла до бабусі, яка сиділа на ганку і вишивала рушник. Голка вправно ковзала по полотну, залишаючи за собою візерунки, що розповідали історії предків.

– Бабусю, розкажіть мені щось про нашу мову, – попросила Марічка, сідаючи поруч.

Бабуся усміхнулася і, не відриваючи погляду від вишитого узору, мовила:

– Внучко, наша мова – як розписний рушник: у кожному слові є свій візерунок, своя історія. Вона передається з покоління в покоління, несе в собі мудрість і силу нашого народу.

Марічка уважно слухала. Вона згадала, як мама співала їй колискові, як на уроках української мови вона вивчала вірші про рідну землю, як співала народні пісні на уроках музики. Мова була не просто словами – вона була живою, мелодійною, наповненою теплом і любов'ю.

– Бабусю, а що станеться, якщо люди забудуть свою мову? – замислено спитала дівчинка.

– Тоді зникне пам'ять про наш народ. Мова – це не просто засіб спілкування. Це пісня душі, це ключ до нашої культури, історії, традицій. Вона єднає нас із минулим і майбутнім, – відповіла бабуса.

Телефон знову сповістив:

– Молодець! Тепер створи щось своє, використовуючи красу української мови.

Марічка взяла паперовий аркуш і написала вірш про свій рідний край, його природу і людей. Вийшло так гарно, що навіть мама здивувалася.

Тоді смартфон засвітився востаннє і написав:

– Тепер тобі не потрібні чарівні електронні прилади. Справжня магія – у твоєму серці, у словах твоєї рідної мови.

Екран згас і телефон зник. Марічка замислилася. Вона вирішила, що відтепер буде більше читати, розмовляти українською, вивчати її багатство і передавати цю любов іншим. Вона зрозуміла, що її мова – скарб, який потрібно берегти, як найціннішу перлину рідної землі.

Анатолій Березнюк

КАЗКА ПРО МОВУ

Колись дуже давно, у далекому світі, зовсім не схожому на наш, існувало одне невелике королівство. І жили в ньому маленькі громадяни, які дуже любили свій рідний дім. Зовні вони нагадували звичайні літери. Усі жителі королівства були однакові: і за висотою, і за шириною, і навіть за стилем. У суспільстві цих однакових істот завжди панував мир та порядок. Громадяни добре розуміли один одного, завжди були дуже організованими і ніколи не чинили заворушень. У їхньому королівстві існувала чітка система, і кожен житель був незамінною шестернею в цьому механізмі, який ніколи не давав збоїв. Навіть власні будиночки мешканців були однаковими і зовні, і всередині.

Усі маленькі істоти були щасливі в своєму королівстві, але все ж таки чогось їм не вистачало. Розмаїття? Оригінальності? А може, самосвідомості? Ніхто не знав відповіді на ці питання. Вони просто жили у цьому світі саме так, бо інакше не вміли. Адже ця система з'явилася настільки давно, що ніхто не пам'ятав її творця і не знав, з якою метою винайшли такий спосіб організації мешканців. Зазвичай, ніхто з мешканців навіть не замислювався про своє призначення і про цей світ загалом. Ніхто, окрім одного єдиного мешканця.

Одного разу неймовірно розумна істота вирішила, що більше не хоче бути такою, як усі. Вона хоче бути особливою, хоче відрізнитися від інших. Маленький мешканець задумався про життя. Він міркував дуже довго, у його голові спливало все більше і більше питань, і все менше і менше відповідей. Але незмінною була лише одна думка – він більше не хоче бути просто одним із багатьох істот. Він хоче виділитися. Саме з цього бажання і народилося його ім'я. Перша річ у цьому світі, яка справді належала тільки йому і суттєво відрізняла його від інших у цьому королівстві. Відтепер і надалі його звали Джон.

Наступного ранку маленький Джон вирішив вийти зі свого будиночка і зустрітися з сусідами, щоб розповісти про своє нововведення. Але знайомі Джона ніяк не підтримали його, а деякі навіть навпаки дивилися скоса. Для них було незрозуміло, що один із

мешканців раптом вирішив придумати собі ім'я. Це було чуже, адже головне завдання кожного в цьому королівстві полягало лише в тому, щоб бути гвинтиком у загальній системі. А якщо один гвинтик буде занадто сильно відрізнитися від інших, то система просто розвалиться. Нікому не хотілося такої трагедії, тому вони відвернулися від Джона, щоб не викликати небезпеку на себе. Маленький Джон дуже засмутився, що його чудову ідею ніхто не підтримав, і, опустивши голову, повернувся додому.

Минали дні, і все більше жителів королівства дізнавалося про те, що одного з них тепер звуть Джон. Багатьом це не подобалося, вони боялися таких серйозних змін у своєму житті. Але знайшлися і ті, хто підтримали Джона, аргументуючи це тим, що відрізнитися – не погано. Дехто навіть ризикнув також придумати собі ім'я – Анна, Алекс, Марія та інші. І чим більше істот починало замислюватися про самосвідомість, тим більше покращувався настрій у Джона. Тепер він справді міг якось вплинути на цей світ та спробувати змінити систему, щоб покращити якість життя всіх мешканців цього королівства. Думки маленького Джона все частіше поверталися до того, що йому дуже подобається бачити різницю між деякими своїми знайомими істотами. Але його не відпускала думка, що за межами королівства може бути зовсім інший світ, де він знайде ще більше нового, того, що відрізнитиметься від усього, що він знав.

Одного чудового дня Джон зважився на дуже серйозний крок – вирушити у подорож. Його метою було вивчити околиці королівства, щоб знайти цікаві та захоплюючі речі, а може і познайомитися з новими істотами. Отже, зібравши всі свої речі та хоробрість, він вирушив у дорогу. Припасів мало вистачити мінімум на тиждень, тому він не турбувався про час, а просто йшов уперед, назустріч пригодам.

Через кілька днів Джон побачив невелике поселення. В передчутті, він поспішив уперед і увійшов на жваву вулицю, починаючи оглядатися. Навколо було багато різних будинків химерної форми, деякі були напівзруйновані чи недобудовані. Але скільки б Джон не придивлявся, він не зміг знайти два схожі будинки. Було зрозуміло, що маленький Джон знайшов абсолютно інше королівство, зовсім не схоже на його рідне. Але не лише архітектура привернула увагу маленького Джона. Найдивовижнішими тут були саме жителі цього королівства.

Очі Джона стрімко розширювалися з кожною новою істотою, яка з'являлася на вулиці. Всі вони відрізнялися так само, як і архітектурні споруди навколо. Їх також можна було порівняти з унікальними літерами з різних шрифтів. Джон побачив низьких і високих, вузьких та широких, гострих та гладких, колючих та пухнастих, складних та простих. Він зрозумів, що сам нічим не виділявся в цьому натовпі, бо буквально всі істоти були особливими. Кожен житель цього королівства мав своє "я", яке було унікальним. І це було чудово. Джон був у захваті від такого розмаїття, йому відразу захотілося дізнатися це місце ще краще.

Продовжуючи розглядати все навколо, Джон пішов у невідомому напрямку далі вулицею. У результаті дорога закінчилася глухим кутом, а в самому його кінці знаходився невеликий, акуратний будиночок. Стиль цієї споруди відразу сподобався Джону, тому він вирішив ризикнути і постукати у двері. Через деякий час йому відкрили, і в отворі з'явилася невеличка істота з дуже серйозним виразом обличчя. Господар будинку оглянув Джона, ніби сумніваючись, чи варто з ним розмовляти, але зрештою все ж таки вирішив поцікавитися:

– Ти хто такий? І навіщо прийшов сюди?

Джон ввічливо представився і почав свою розповідь із самого початку. Про те, як жив у ідеально структурованому королівстві, про те, як вигадав собі ім'я і як вирушив у подорож на пошуки чогось нового, і навіть про те, як випадково знайшов цей будинок. Мешканець королівства, який представився Мартіном, уважно слухав, його зацікавила історія Джона. Через деякий час вони вже сиділи на кухні і спілкувалися як старі друзі. Для обох це було в новинку, але їм дуже подобалося ось так просто проводити час за розмовами.

Однак незабаром з'ясувалося, що це саме королівство, яке так сильно вразило Джона, насправді не таке ідеальне, як могло здатися на перший погляд. Мартін розповів, що тут панує постійний хаос і заворушення, тому що у мешканців немає єдиної системи, яка допомагала б їм підтримувати порядок, як у королівстві Джона. Тутешні істоти мали забагато відмінностей і замало спільного, щоб жити разом, як злагоджений механізм. Але в цьому і була їхня сила – кожен житель королівства був прекрасний у своїй унікальності, кожен був задоволений собою, своїм зовнішнім виглядом та внутрішнім світом. Вони мали самосвідомість, про яку так мріяв маленький Джон.

А Мартін навпаки – прагнув загальної системи, організованості, але він не знав, як можна правильно систематизувати навколишній світ.

Вислухавши всю розповідь Мартіна, Джон на думку спала геніальна ідея. А якщо спробувати вдосконалити обидва королівства? Адже сам Джон уже почав цей процес вдома, коли розповів знайомим свої думки. І навіть досяг того, що деякі істоти стали підтримувати його. То чому не можна спробувати зробити те ж саме і в цьому місці? У нього навіть є союзник – Мартін, який з ентузіазмом погодився спробувати втілити цю ідею.

Отже, Джон та Мартін почали обмінюватися своїм досвідом. Маленький Джон записував усі звичаї та традиції свого рідного королівства, формуючи загальну систему. Вона мала допомогти впоратися з хаосом, який панував у місці, куди він потрапив. А Мартін робив замальовки всього того незвичайного, що він бачив у своєму королівстві. Вся творчість тутешніх мешканців з'являлася на аркуші паперу перед ним у вигляді фігур, картин та просто гарних завитків. Джону для своєї справи знадобився лише один простий олівець, а Мартін на аркуші використав буквально всі існуючі кольори, замальовуючи все, що крутилося у нього в голові.

Через деякий час вони обмінялися своїми аркушами і почали старанно вивчати особливості чужих королівств. Незабаром Джон і Мартін дійшли висновку, що їхня ідея обміну інформацією була відмінною. Вони поринули у життя один одного і стали набагато краще розуміти, як саме можна все виправити. Друзі домовилися, що Джон повернеться додому і спробує урізноманітнити життя тамтешніх істот, використовуючи малюнки свого нового друга. А Мартін залишиться в королівстві хаосу і спробує впорядкувати тутешніх жителів, потихеньку впроваджуючи систему, запозичену з королівства Джона. Також друзі вирішили часто зустрічатися один з одним, щоб ділитися своїми успіхами та невдачами.

З того моменту минув уже цілий рік. Джон успішно займався розвитком творчості у своєму королівстві, яке тепер несло назву Шестерня. Місцеві жителі довго не хотіли виходити за межі своєї уяви, але потім все ж таки наважилися спробувати і зрозуміли, що відрізнятися від інших і мати можливість творити щось своє – це чудово. Тож незабаром королівство дуже змінилося на краще. Вони зберегли свою відпрацьовану роками систему, і також додали фарб у своє життя, розвинули мистецтво і самосвідомість. Джон був дуже

задоволений своїми одноплемінниками і собою, оскільки саме він безпосередньо вплинув на всі зміни цього року.

Тим часом Мартін теж не гаяв часу – він старанно домагався того, щоб у його рідному королівстві зробили чітку систему, яка допомогла б уникнути всіх безладів навколо. Жителям було в новинку, що хтось намагається впорядкувати їхнє життя, але згодом вони усвідомили, що це може дуже допомогти кожній істоті в цьому місці. Тому вже через рік у королівстві Мартіна з'явився звід правил, який допомагав організувати всіх творчих жителів. Нова система працювала справно, що не могло не тішити дуже організованого Мартіна.

Друзі продовжили бачитися та ходити один до одного в гості, ділитися враженнями та новими ідеями. Таким чином, вони разом змінювали світ на краще.

Мораль історії така: мова, як королівство, в якій живуть маленькі істоти, має бути і систематизованою, і творчою. Адже якщо в мові не буде різноманітності, як у королівстві Джона, то вона не зможе існувати як щось унікальне, не зможе розвинути різні види мистецтва та не допоможе пізнати себе та навколишній світ. І також, якщо у мови не буде загальних правил і порядку, як на батьківщині Мартіна, то вона не зможе вважатися правильною та літературною, нею не зможуть користуватися люди, адже навколо будуть лише безладні літери. У мові повинен зберігатися баланс між точними правилами та різноманітною творчістю, і лише тоді вона зможе існувати в гармонії. Мова буде функціонувати як процвітаюче королівство, в якому хочеться жити і розвиватися.

Яна Лозінська

МРІЯ ПРО ГОРИ

Комедія, драма

Оригінальний сценарій

ЕКСТ. СЕЛИЩЕ БІЛЯ СОСНОВОГО ЛІСУ – ДЕНЬ

Дощ брудними потоками води стікає з ринви невеликого будинку.

1. ІНТ. БУДИНОК – КОРИДОР БІЛЯ ДИТЯЧОЇ КІМНАТИ – ДЕНЬ

Марися (4) сидить на низенькому стільчику з прив'язаною до її зуба ниткою, яка веде до ручки дверей дитячої кімнати. Її батько Кирило (35) поруч з нею навприсядки. Поруч з дверима її старший брат Павлик (6).

КИРИЛО

(дивлячись на сина)

– Коли дорахую до п'яти, ти повинен потягнути ручку до себе. Добре?

ПАВЛИК

– Звичайно! Коли я був маленький, то тягнула Віка! А тепер я великий – то я буду тягнути.

МАРИСЯ

– А це не боляче?

ПАВЛИК (РОБИТЬ СТРАШНЕ ОБЛИЧЧЯ)

– Дууже боляче! Але я перетерпів! І не один раз!

Марися широко розплющує очі з переляку. Здається, що вона зараз розплачеться. Кирило обертається до Павлика.

КИРИЛО (спокійно, але наполегливо)

– Павлику, припини! (до Марисі) – Це зовсім не боляче. Не бійся. Все буде добре.

Марися перелякано крутить головою. Павлик підходить до неї, бере за руку.

ПАВЛИК

– Я просто хотів тебе налякати, дурненька, насправді нічого страшного. Ррррраз, і готово.

КИРИЛО (ДО ПАВЛИКА)

– Це залежить від того, як ти смикнеш за ручку. Мені важливо, щоб кожен зробив те, про що ми домовилися. А то завтра нікуди не поїдемо.

ПАВЛИК (ПОВАЖНО)

– Все зроблю! (наслідуючи дорослу манеру висловлюватися) – Можете на мене покластися!

Павлик крокує до дверей. Виходить, береться за ручку. Злегка потягує туди-назад, ніби приміряється, як ходять двері.

КИРИЛО (впевнено, повільно)

– Раз. Два. Три. Чооотири...

2. ІНТ. БУДИНОК – КУХНЯ – ДЕНЬ

БАБЦЯ (68), МАМА КІРА (37) та старша донька ВІКА (15) готують вареники за великим обіднім столом. Бабця місить тісто, Віка однією рукою місить фарш, іншою намагається щось писати в телефоні.

БАБЦЯ (НЕВДОВОЛЕНО)

– Що ти там в тому телефоні робиш, тобі зайнятися нема чим?

ВІКА

– Ба, я ж фарш вимішую!

БАБЦЯ

– Однією рукою? Що за мода така – все робити не по-людськи. І що в тебе на голові?

Віка чистою рукою поправляє пасмо яскраво пофарбованого волосся.

ВІКА

– Краса!

БАБЦЯ

– Вирішила в циркове училище вступати? Клоуном будеш, клоунесою чи як там правильно?

Заходить Кіра.

КІРА

– Мамо, відчепись від неї.

БАБЦЯ

– Що відчепись! Подивись, на кого вона схожа?

КІРА

– Волосся – не зуби, відросте!

ВІКА

– А як там пройшла операція «Зуб»?

Кіра пов'язує фартух. Береться чистити цибулю.

КІРА

– З приголомшливим успіхом! Марися вже понесла його під подушку, ховається в шафі – раптом зубна фея прийде зараз?

Віка та Кіра сміються.

БАБЦЯ

– Фей якихось понавигадували...

КІРА (ПРИМИРЛИВО)

– Мамо, дітям треба іноді розважатися.

Телефон Віки починає дзвонити. На екрані усмінене обличчя хлопця (Саша, 17), янгольської зовнішності. Віка кидає погляд на телефон, потім на Бабцю. Бабця прискіпливо дивиться на Віку. Та швидко скидає дзвінок.

БАБЦЯ

– Дивні в твоїх дітей розваги.

3. ІНТ. БУДИНОК – ДИТЯЧА КІМНАТА – РАНОК

Павлик стоїть у лижах та лижній масці біля вікна і намагається рухатися, ніби з'їжджає з гори. Він розмахує лижними палками в різні сторони. Марися радісно застрибує на його спину, посміхаючись без переднього зуба. Кирило спостерігає за ними через бінокль.

КИРИЛО

– Дихай! Дихай! Зігни коліна!

ПАВЛИК

(важко дихаючи, вперто рухається)

– Дихаю. Довго ще?

Павлик намагається присісти. Марися сповзає по його спині вниз та гепається на підлогу. Починає плакати. Кирило підхоплює її на руки.

КИРИЛО

– Нащо ти йому на спину полізла?

МАРИСЯ (КРІЗЬ СЛІЗОЗИ)

– Я теж хочу кататися!

ПАВЛИК

– Таким маленьким на лижі не можна! Впадеш і будеш рюмсати посеред схилу, а поряд нікого нема.

КИРИЛО

– Так, ніхто ніде не впаде і не буде рюмсати. (до Миросі) Ви з мамою будете на санчатах кататися.

ПАВЛИК

– А Віка з нами не їде?

Кирило зітхає.

КИРИЛО

– Не їде. Каже, що в неї від висоти в голові паморочиться. Павлик хитається на лижах. Кирило придивляється.

КИРИЛО

– Так, знімай, треба кріплення підтягнути.

4. ІНТ. БУДИНОК – КУХНЯ – ДЕНЬ

Кіра смажить цибулю. Бабця розкатує тісто. Віка бере зі столу телефон та збирається вислизнути з кухні.

БАБЦЯ (до Віки)

– Відчини квартиру.

Віка намагається дотягнутися до засувки на квартирі. Але не може відімкнути.

БАБЦЯ

– Стань на табуретку!

ВІКА (РОЗДРАТОВАНО)

– А от нащо було її замикати? Щоб злодії вночі не пробралися?

БАБЦЯ

– Повчи мене ще, що мені і як робити в моєму домі.

Віка залізає на табуретку, відчиняє квартиру, зістрибує на підлогу. З викликом дивиться на Бабцю.

ВІКА

– Дім не твій, а тата!

БАБЦЯ (сплескує руками)

– Я ніколи не думала, що моя онука може так зі мною розмовляти!

КІРА

– Віко, ти неправа, перепроси.

ВІКА

– Перепрошую! Я неправа!

Віка хапає телефон, стрімко йде до дверей, виходить і наостанок так гукає дверима, що квартира захлопується.

БАБЦЯ

– Геть здуріла дівка! От ти знаєш, кому вона побігла дзвонити?

КІРА (ЗІТХАЄ)

– Здогадуюсь!

Бабця відкладає качалку для тіста, уважно дивиться на Кіру.

КІРА

– Мамо, не починай знову!

5. ІНТ – КІМНАТА САШІ – ДЕНЬ/ 6. ІНТ – БУДИНОК – КОРИДОР – ДЕНЬ

Грає нью-вейв. КРП деталь: Фото дівчинки з випускного – вечірного сукня, букет квітів в руках, макіяж «від стиліста», коротке волосся, укладене в зачіску. Поряд з фоторамкою лежить телефон. Він починає дзвонити, на екрані фото Віки. Саша в оверсайз худі та карго штаних заходить до кімнати – зараз її стрижка ще коротіша та стирчить на всі боки. Макіяжу нема зовсім. Саша помічає телефон, відповідає на дзвінок.

САША

– Я тобі 3 рази дзвонив! Що в тебе трапилося?

ВІКА

– Нічого, просто не могла відповісти – бабця пильнує, як сокіл здобич! Зараз не можу говорити, всі збираються до тієї поїздки у гори, як в похід на Константинополь.

Бабця з мамою затіяли великі урочисті проводи, то я мушу з ними тусити. Після вечері вислизну, чекай на мене!

САША

– Чекаю, моя дівчинко! Будемо тобі ваксинг робити!

ВІКА (СМІЄТЬСЯ)

– Реклама – точно не твоє, заманювати дівчину тортурами це щось!

САША (ТИХО)

– Я все зроблю дуже лагідно, не пошкодуєш...

Віка шаріється і трохи ніяковіє.

ВІКА

– Цьом! Побачимось.

6. ІНТ. БУДИНОК – КУХНЯ – ДЕНЬ

Бабця, відвернувшись від столу з тістом, пильно дивиться на Кіру.

БАБЦЯ

– Вона що, не може собі нормального хлопця знайти?

Кіра повільно пересипає смажену цибулю з пательні в миску. Видно, що вона тягне час, щоб не відповідати.

БАБЦЯ

– Що то таке – той її Саша, який ще минулого року була собі дівкою, а тепер – бач, вважає себе хлопцем!

КІРА

– Ма, ну зараз часи такі. Саша – небінарна особа. Вона ще не визначилася зі своєю статтю.

Кіра стає до столу і починає ліпити вареники.

БАБЦЯ

– Я того не розумію. Що тут визначатися – ти або чоловік, або жінка! (з сарказмом) І це дуже легко перевірити!

КІРА (ЗРИВАЄТЬСЯ)

– А ти хочеш, щоб Віка саме це перевіряла, обираючи своїх друзів? Лізла в штані і перевіряла, що до чого?

Бабця трохи ніяковіє – вона не очікувала такої реакції від дочки.

КІРА (РОЗДРАТОВАНО ПРОДОВЖУЄ)

– Якщо говорити так, щоб тобі було зрозуміло, то по-перше Віці 15, тому я сподіваюсь, що вона не думає про щось таке. А по-друге, перекладаючи так, щоб тобі було зрозуміло: від Саші вона точно не завагітніє!

Бабця хапається за серце, осідає на табуретку. Кіра підходить до неї, кладе руку на плече.

КІРА

– Мамо, вибач. Я не хотіла тебе засмутити.

БАБЦЯ

– Годі вже! Здоров'я на всіх вас не напасешся! Займись чимось корисним – сходи принеси вишень, щоб ще й солодке на столі було.

Кіра покійно виходить з кухні. Бабця повертається до ліпки вареників.

БАБЦЯ (САМА ДО СЕБЕ)

– За що мені це все?

7. ІНТ. БУДИНОК – ГАРАЖ – ДЕНЬ

Кирило в засмальцьованому комбінезоні стоїть біля верстату, зайнятий ремонтом лиж біля станку. Він заливає подряпини, заточує канти та наносить парафін на скользяк. Пара від його дихання затягується. Кирило встає і зачиняє вікно, потім вмикає вентилятор, що розпочинає крутитися, роблячи приміщення теплішим. Кіра заходить до гаражу та сідає поруч з дідом.

КІРА

– Полагодив?

Кирило показує їй лижі з різник боків.

КИРИЛО

– Олімпійська якість! Ти в мені сумнівалася?

КІРА

– В жодному разі!

Вона проходить повз Кирила до полиць з закрутками. Бере банку з вишнями. Зворотною дорогою звичним жестом гладить його по руці та цілує в щок.

КІРА

– Степан за нами заїде до нас чи ми до них?

КИРИЛО

– Домовлялися зустрітися на заправці на виїзді о шостій ранку. Але ще здзвонимося пізніше. Коли вечеря?

КІРА

– О сьомій, закінчуй тут вже. І приведи себе до ладу. Мама щось сьогодні розійшлася всіх виховувати.

Кирило підводиться, теж цілує жінку в щоку.

КИРИЛО

– То вона готується до того, що нас два тижні не буде, а виховувати одну Віку їй нецікаво.

Вони обидва сміються. Кіра з банкою в руках виходить, Кирило запаковує лижжі в чохли.

8. ІНТ. БУДИНОК – КУХНЯ – ВЕЧІР

Бабця та Кіра сервірують страви на стіл, за яким зібралися Кирило, Марися, Павлик та Віка.

МАРИСЯ

– В мене нова посмішка!

ПАВЛИК

– Це я зробив!

Стіл заповнений тарілками з варениками, з яких йде пара. Кіра Всім накладає.

ВІКА

– Ма, ну нащо мені стільки? Я ж в двері не влізу! І в нову сукню.

Кіра прискіпливо на неї дивиться, потім вказує очима на Бабцю, яка ходить навкруги стола та посипає усе зеленню й додає кожного сметану. Віка стинає плечима.

БАБЦЯ

– Їж, поки дають! Сукня в тебе нова аж на літо, на випускний! До нього ще дожити треба.

КИРИЛО

– Мамо, от за що я вас люблю, так це за невиправний оптимізм. Дожити до літа – з цим ми якось упораємося!

Всі голосно сміються. Бабця теж сідає за стіл. Кирило наливає Кірі та собі по чарці коньяку. Бабця уважно на нього дивиться. Кирило наливає їй теж.

Кіра зітхає.

КІРА

– Мамо, в тебе ж тиск!

БАБЦЯ

– А Кирилу завтра за кермо, але я ж мовчу!

ВІКА

– Вже можна їсти, чи ви ще трошки погиркаєтеся?

Кирило підіймає свою чарку.

КИРИЛО

– Давайте вип'ємо за те, щоб ми всі жили в злагоді довго і щасливо!

Віка фиркає. Кирило та Кіра випивають, Бабця робить маленький ковточок.

КІРА

– Усім смачного!

Вся сім'я починає їсти (тут би я дала опис, як по-різному вони це роблять – Кирило повільно й виважено, як і належить голові родини, Віка поспіхом, а малі якимось бавляться).

МАРИСЯ

– Мені з картоплею сподобалися!

ПАВЛИК

– А мені з м'ясом! Хочу солодке!

ВІКА

– Кирилу телефонують.

КИРИЛО

– О, Степан дзвонить.

Він підіймає слухавку, вмикаючи гучномовець з відео.

СТЕПАН

(з запалом, з телефону)

– Що там, друзі, готові підкоряти вершини?!

ПАВЛИК
(кричить)
– Готові!!!

СТЕПАН
– Тоді всі мерщій спати! Підйом о п'ятій, зустріч о шостій на заправці, як домовлялися!

МАРИСЯ (НАМАГАЮЧИСЬ ВСУНУТИ ОБЛИЧЧЯ БЛИЖЧЕ ДО ТЕЛЕФОНУ)
– А в мене зуба нема! І вранці зубна фея мені принесе подарунок!

СТЕПАН
– Вітаю, скажу їй, щоб поквапилася і встигла до нашого від'їзду.

9. ІНТ. ПЕРЕДПОКІЙ – КІМНАТА САШІ – НІЧ
*Віка радісно залітає в кімнату – причепурена, з красиво вкладеним волоссям та в сукні не по сезону. Зі спини бачимо Сашу (25).
Зараз на Саші джинси та сорочка унісекс.*

ВІКА
– Сашенька, я втекла від них!

Саша та Віка обіймаються. Віка піднімає на подругу очі. Дивиться закохано. Саша ніжно гладить її по щоці.

САША
– Я такий радий, що ти прийшла!

ВІКА
– Ну, ти ж обіцяв тортури! Та ще й ніжні – як я могла втриматися...

САША
– Лягай на диван, зараз буду тебе мучити.

ВІКА (ВДАЮЧИ ПЕРЕЛЯК)
– Я заповіт забула скласти!

Саша вкладає її на диван.

САША

– Заповіт не знадобиться. Все буде добре, я обіцяю! Будеш красунею. І дивись, що в мене є для моєї хороброї дівчинки?

Саша відкриває убік штору – за нею таця, на якій пляшка шампанського, два келихи та якісь фрукти.

ВІКА

– Оце мотивація. Сашенька, ти мій герой!

НАРІЗКА: Віка в шовковому халаті та Саша в одній сорочці з келихами шампанського танцюють. Саша годує Віку шоколадом. Саша та Віка сплять разом у ліжку, біля якого телефон Саші, на якому вмикається повідомлення "залишилось відсотків 3 заряду", а зверху бачимо час 04:01.

11. ЕКС. ВУЛИЦЯ – ДОРОГА БІЛЯ ДОМУ – РАНОК

Біля будинку ще темно, але є відчуття перших променів сонця. Зверху бачимо мікроавтобус, довкола якого метушаться люди.

Чоловічий силует завантажує лижі в багажне відділення. Двоє дітей у різнокольорових куртках стоять поруч із бабусею, на порозі будинку.

БАБЦЯ

– А де Віка?

КІРА

– Та мабуть проспала. Я до неї стукала, але вона не відповіла.

БАБЦЯ

– Ну прокинеться, я їй поясню, як треба поводитися.

– Кіра збирається щось їй відповісти, як до них підбігає Марися.

МАРИСЯ

– Ба, а мені зубна фея подарувала розмальовку і фломастери. – Я її дооовго чекала, і ні хвилиночки не спала! Чесно! Але вона все одно якось непомітно поклала подарунок під подушку.

БАБЦЯ (ЛАГІДНО ПОСМІХАЄТЬСЯ)

– От ти в мене видумщиця!

МАРИСЯ

– Нічого не видумщиця, зараз покажу!

БАБЦЯ

– Вірю-вірю! Присядемо на доріжку.

*Всі сідають хто куди: Павлик на поріг, бабця на лаву, пригор-
таючи до себе Марисю, Кіра на машину, Кирило поруч з нею.*

*Мовчки чекають хвилинку. Починає кукурікати півник. Марися
підсакає, цілує Бабцю в щоку і біжить до мікроавтобуса.*

МАРИСЯ

– Я на передньому!

ПАВЛИК

– Ні, я! Я старший!

КИРИЛО

– На передньому мама, вона штурман, давайте сідайте всере-
дину.

МАМА КІРА

– Ну, з Богом. Сідаємо!

Мікроавтобус від'їжджає, їде по дорозі між домівок.

*Бабця махає руками проводжаючи рідних. Сонце вже вийшло,
з'являється відчуття гарного дня, чудової подорожі та вдалого
відпочинку.*

12. ІНТ. МІКРОАВТОБУС – РАНОК

*Марися з Павликом б'ються за лижну маску. Кіра пише смс
абоненту Вікуля-донечка: "Як повернешся від Саші, не сварися з
бабцею, в неї серце". Кирило, уважно дивлячись на дорогу підкручує
музику, яка заглушає сперечання дітей.*

ЕКС. ЛІСОСМУГА – РАНОК

*Мікроавтобус їде крізь неймовірні краєвиди. Чуємо звук ра-
кети. Різка смуга в небі. Вибух.*

*Пропоную тут давати просто панораму краєвидів і проліт ра-
кети чи, враховуючи те, що має бути темно – спалах на тлі чор-
ного неба. Без буса.*

13. ІНТ. КІМНАТА САШІ – РАНОК

Віка та Саша сплять. Чутно свист ракети і гуркіт вибуху. Віка розплющує очі, хапає телефон – він не працює.

ВІКА

– Дідько! Проспала!

– Віка штурхає Сашу.

ВІКА

– Прокидайся, я проспала, от мені зараз влетить!

Саша розплющує очі і підводиться на ліжку. Знов чутно вибух, вже зовсім неподалік. Віка аж присідає на край ліжка. Перелякано дивиться на Сашу.

ВІКА

– Що це було?

Підходить до вікна – вдалині видно сяйво пожежі. Віка затискає рот руками, але все одно кричить. Знов чути вибух.

ВІКА

– Мамо! Тато!

Смикається бігти. Саша її обіймає та пригортає до грудей. Через її плече дивиться на спалахи по всьому селу.

КАТ.

ТИТРИ

Життя тисяч родин обірвало вторгнення рф 24 лютого 2022.

Фільм, присвячений тисячам родин, які втратили своїх близьких у результаті вторгнення рф 24 лютого 2022 року.

Автор закликає глядачів не бути байдужими до вільної України, яка століттями бореться за свою незалежність проти агресора.

Артем Голубєв

ДАРИ ВОЛХВІВ

Один долар вісімдесят сім центів.

Це все, що залишилося. Вона відклала один цент, потім ще один і ще, ретельно купуючи м'ясо й інші продукти. Делла перерахувала тричі. Один долар вісімдесят сім центів, а наступного дня – Різдво. Залишалося тільки лягти на ліжко й заплакати, що й зробила Делла.

Поки господиня потроху заспокоюється, ми оглянемо будинок. Вартість його облаштованих кімнат – вісім доларів на тиждень. За-вітаймо до них у гості!

У коридорі розташована занадто маленька поштова скринька, щоб вміщувати листи. Електричний дзвінок, який не працював, був поруч. На дверях виднівся напис: «Пан Джеймс Діллінгем Янг». Коли напис тільки помістили, пан Джеймс Діллінгем Янг отримував тридцять доларів на тиждень. Однак нині він отримує двадцять доларів, то знак здається занадто довгим і серйозним. Можливо, було б краще, «Пан Джеймс Д. Янг». Якщо Ви зайдете до умебльованих кімнат, то зрозумієте чому його ім'я повинне скоротитися.

Пані Джеймс Діллінгем Янг завжди тепло обіймає чоловіка й називає його «Джим». Ви вже знайомі – Делла.

Делла припинила свій плач і вмилася. Підійшла до вікна й дивилася поміж себе. У кишені один долар вісімдесят сім центів, щоб придбати різдвяний подарунок коханому. Вона відкладала кожного місяця скільки могла й досягла такого результату. Двадцяти доларів на тиждень не вистачає. Усе коштувало набагато більше, ніж вона очікувала. Так було завжди.

Тільки один долар вісімдесят сім центів, щоб купити подарунок для чоловіка – її Джима. Довгими годинами вона фантазувала про дарунок для нього, який був би вартим серденька.

У кімнаті між вікнами висіло вузьке дзеркало. Швидше за все, ви уявляєте його, у приміщенні за вісім доларів. Людина могла помітити тільки частину себе. Проте, якби вона була дуже стрункою та рухалася швидко, то побачила своє відображення повністю. (Надзвичайно худорлявій Деллі завжди вдавалося).

Раптово відвернувшись від вікна, дівчина повернулася до дзеркала. Її очі світилися яскраво – лице було блідим. Делла швидко розпустила своє довге волосся.

Джим завжди пишався двома предметами у своєму житті: золотим годинником, що належав його татові й дідусеві, і розкішними пасмами дружини. Якби королева жила поруч з ними, то кохана доглядала б за своїм волоссям, де королева могла б це бачити. Делла знала, що її волосся прекрасніше, ніж усі прикраси й подарунки королеви. Якби король і його свита жили в будинку подружжя, то Джим дивився б на годинник кожного разу при зустрічі з вельможами, адже знав, що король не має такої ж вартісної речі. Волосся Делли спадало донизу, сяючи як золотий струмінь водограю. Воно досягало її колін і зійшло б за сукню.

Тоді вона швидко й нервово зібрала його в пучок. Зупинившись на хвилину, пустила сльозу. Одягла своє старе брунатне пальто й убір. Дівчина швидко вийшла з дому вниз по вулиці із сльозами в очах. Зупинилася перед вивіскою «Пані Софроні, усі види зачісок». Піднявшись на другий поверх і перевіривши подих, Делла зустріла власницю – високу жінку із зовсім блідим обличчям і холодними очима.

– Придбаєш моє волосся? – запитала Делла.

– Так. Знімай головний убір і покажи його. Делла розпустила його. – Двадцять доларів, – сказала пані Софроні й почала важити пасма.

– Згодна, робімо це швидше, – відповіла дівчина.

Наступні дві години пролетіли швидко: вона ходила від крамниці до крамниці в пошуках подарунка для коханого. Нарешті знайшла те, що було створене для нього й ні для нікого більше. Цього не було в інших магазинах, адже Делла відвідала всі.

Це був золотий ланцюжок для годинника, який був звичайним. Його цінність полягала в багатстві й чистоті матеріалу. Він мав особливу цінність саме завдяки своїй невимушеності. Ланцюг відповідний годиннику Джима. Відразу, як дружина вперше побачила ланцюжок, зрозуміла, що він потрібен чоловікові, тому що відображав сутність Джима. Тиша й цінність – обидві якості, які втілювалися в коханому й ланцюжкові. Вона заплатила двадцять один долар за подарунок. Після цього швидко поспішила додому з ним і вісімдесятьма сімома центами.

З годинником на ланцюжку Джим зможе дивитися час будь-де. Хоча годинник надзвичайно хороший, коханий не мав відповідного ланцюжка. Тільки час від часу діставав годинник, коли нікого не було поруч, щоб перевірити години.

Коли дівчина повернулася додому, її розум охолонув, тому вона почала розмірковувати, а потім впорядковувати залишки нової зачіски. Кохання і взаємопожертва можуть залишити глибокі сліди. Завжди важко примиритися з ними, дорогі друзі, відпустити їх нелегко.

Через сорок хвилин Деллі вдалося виправити безлад. З новою зачіскою вона стала схожою на школяра. «Якщо Джим не вб'є мене, то вдруге він подумає, що я співаю та танцюю за гроші», – розмірковувала дружина. «Але що я могла зробити? Щоб я робила з одним доларом вісімдесятьма сьома центами?»

О сьомій Делла приготувала вечерю. Він ніколи не запізнювався. Тримаючи ланцюг у руці, Делла сиділа біля дверей, очікуючи на Джима. Почувши кроки коханого, вона зблідла. Дружина кожного дня читала молитви вголос про найдрібніші речі. Сьогодні не виняток: «Прощу, Боже, нехай він вважає, що я досі гарна».

Двері відчинилися, чоловік зайшов. Він був занадто худим і серйозним. Бідолашний хлопець, йому тільки двадцять два, і він має родину про яку потрібно піклуватися. Йому потрібне нове пальто й рукавиці.

Джеймс зупинився у дверях. Він був тихим як мисливський пес, який причаївся, щоб піймати пташку. Його очі дивилися з нерозумінням на неї, що наповнило Деллу страхом. Це була ні злість, ні здивованість, ні щось до чого вона була готовою. Коханий тільки дивився на неї з дивним виразом обличчя.

– Дорогий, не дивись на мене так! Я підстригла та продала своє волосся. Воно з часом відросте. Тобі ж байдуже, чи не так? Дуже швидко відросте. Це ж Різдво. Святкуймо! Ти навіть не уявляєш, який чудовий подарунок я тобі підготувала.

– Ти відрізала його, – запитав Джим повільно. Він здавався занадто втомленим, щоб зрозуміти, що сталося. Чоловік був невпевненим, що бачить.

– Відрізала й продала, – відповіла Делла. – Тобі не подобається? Я все ще та красуня Делла навіть з іншою зачіскою.

– Ти кажеш, що воно зникло.

– Ти навіть не подивився, – сказала Делла. – Усе продане, кажу ж тобі, більше немає. Сьогодні Святвечір. Будь ласкавим до мене, я зробила це заради тебе. Можливо, волосини підраховані, але жодна не вартує кохання до тебе. Повечеряймо, Джим.

Джим обійняв Деллу. Вісім доларів чи мільйон доларів на рік – різні? Дехто відповість, але це буде неправильно. Волхви принесли

цінні дари, але цього серед них не було. (Згодом відшукаєте відповідь).

Джим дістав з кишені пальта загорнутий подарунок і поклав на стіл.

– Я хочу, щоб ти зрозуміла мене, Делл, – сказав він. – Нічого не змусить мене любити тебе менше. Але, якщо ти відкриєш його, усвідомиш те, що я відчув, коли зайшов.

Білі пальці розкрили пакунок, що призвело до вигуку радості, який змінився риданнями. Адже там лежали гребінці, які дівчина бачила у вітрині крамниці раніше й вподобала надовго. Красиві гребінці з коштовностями для розкішного волосся. Вона знала, що вартість завелика, щоб придбати їх. Делла розглядала гребінці з найменшою надією на володіння ними. Зараз отримала їх, але втратила волосся. Вона щільно притиснула дарунок до серця і проговорила: «Моє волосся швидко відросте, Джиме». Тоді підстрибнула й прокричала: «Ой, ой!».

Джим ще не бачив свого подарунка. Вона протягнула свою руку до нього. Золото м'яко світилося як теплота й кохання дружини.

– Чи не чудовий він, Джиме? Я оглянула всі магазини заради нього. Ти зможеш дивитися на годинник сто разів на день. Дай мені годинника. Хочу поглянути на них разом.

Джим сів та посміхнувся.

– Делла, відкладемо наші різдвяні подарунки на деякий час. Вони занадто прекрасні, щоб використовувати їх зараз. Я продав годинник, щоб придбати гребінці. А тепер почнімо вечеряти.

Волхви, як відомо, були мудrimi, надзвичайно кмітливими створіннями, які принесли дарунки новонародженому Ісусу Христу. Вони перші подарували різдвяні подарунки. Дари були ж такі виважені як їхні власники.

Я вам оповів про двох дітей, що не були мудrimi. Кожен продав найцінніше, щоб придбати подарунок для іншого. Дозвольте, будь ласка, сказати останнє слово для мислячих. З поміж усіх, хто дарує подарунки, ці двоє наймудріші. З поміж інших, хто дарує та отримує, ці найкмітливіші. Вони – Волхви...

Вікторія Гудима

УКРАЇНСЬКА МОВА – МОВА МОГО СЕРЦЯ

Я – студент факультету фізичного виховання і спорту та тренер з тайландського боксу. Моє життя нерозривно пов'язане зі спортом, зусиллями, витривалістю та боротьбою. Але є ще одна боротьба, яка для мене не менш важлива – боротьба за власну ідентичність, за коріння, за мову, що є голосом моєї душі. Українська мова для мене – це більше, ніж просто засіб комунікації! Це мова мого серця, що звучить у ринзі, у ритмі ударів, у підтримці спортсменів, в оплесках переможцям!

Коли я заходжу в зал, чую відлуння важких ударів по лапах, дихання і кожен рух спортсменів. У цей момент важливо не лише фізичне зусилля, а й сила духу, яка народжується в словах підтримки, мотивації, команд. І ці слова для мене звучать тільки українською! Вони мають особливу енергію, яка наповнює спортсмена вірою в себе. «Тримай дистанцію!», «Не здавайся!», «Ти сильніший, ніж думаєш!» – ці фрази народжуються в моєму серці рідною мовою, бо лише так вони передають справжню силу духу і характер! Характер, який перегукується з характером наших славних козаків!

Тайландський бокс – це мистецтво восьми кінцівок, де кожен рух вимагає точності, гармонії та розуміння. Так само й мова – це мистецтво вираження думок, емоцій, культури. Кожне слово, як і кожен удар, має свою вагу. І якщо боєць вдосконалює техніку для перемоги, то наш народ оберігає і вдосконалює свою мову, щоб зберегти ідентичність своєї нації.

Мене часто запитують, чому я спілкуюся українською мовою в спорті, де панує міжнародний діалог. Відповідь проста: мова – це мої думки і душа, і якщо я її втрачу, то загублю частину себе.

Тайландський бокс має свої традиції, свої церемонії, що передають його сутність. І я захоплююся тією жагою, з якою народ Королівства Таїланду оберігає свою мову, культуру та традиції.

Так само українська мова відкриває сутність нашої нації, її силу, витривалість і красу. І я пишаюся тим, що можу плекати її на міжнародній спортивній арені, співаючи українською мовою слова Державного гімну на п'єдесталі.

Для мене українська мова – це не лише слова, це ритм життя. Це мова, якою я слухав мамині колискові, якою я навчаюся, якою я мотивую своїх вихованців, мова, якою вони діляться своїми перемогами і поразками. Це мова, що звучить у нашій залі так само природно, як і звуки ударів, кроків, дихання. Це мова моєї сили! Мова мого серця!

Я знаю, що українська мова – це не лише частина культури, а й основа стійкості української нації. Вона єднає нас, допомагає зрозуміти один одного, формує характер. Так само, як тренування формують наші тіла – мова зміцнює наш дух. Українська мова є нашою зброєю, нашою бронею, нашим голосом. Саме тому кожен українець повинен цінувати її, берегти та плекати. Адже без мови немає майбутнього, як без сили духу немає перемог!

Амір Акчурін, Хортицька національна академія

МИ І НАША МОВА

Ми кожного дня, спілкуючись один з одним, промовляємо тисячі слів, не задумуючись, що вони означають. Ми звикли автоматично їх підбирати, щоб описати той чи інший предмет. І часто чуємо: «Яка різниця, як говорити, головне, що ми розуміємо одне одного». Можливо, це й так. Та тоді ж чому ми всі говоримо різними мовами, якщо немає жодної різниці? Чому б не говорити всім однією? Що означає рідна мова?

Уперше розплющивши очі й побачивши цей світ, ми чуємо перші, ще не зрозумілі нам на той момент слова. То чи є різниця, які вони будуть? Невже не впливає на нас те, яким ми пізнаємо цей світ, яку його сторону вперше бачимо, що нас наповнює?

Формуючи нас як людину, батьки передають багато цінностей, і одним із найважливіших скарбів є спілкування. Це тонке мереживо наших думок, світогляду, що рельєфно проступає в поведінці – «викарбовується». У нашій мові маємо питоме слово «виховання». Прислухаймося до його звучання, вдумаймося в значення! Це оберігання, леліання, плекання. У ньому відобразилося уважне й чуйне ставлення до дітей – до тендітних паростків, які потребують захисту – «ховання» від злого ока й недобрих намірів.

Наша мова відображає наш світ, даючи назви речам, які ми бачимо навколо себе. «Не з чистого аркуша пишуть літопис, а з роду до роду, від батька до сина», – слушно зазначає поетеса Марія Бойко. Здавна, коли лише формувалося суспільство, разом із ним формувалася й мова, тому ми й відрізняємося один від одного. Мова відображає наш менталітет, а менталітет, відповідно, виражається в мовленні. Мова – як стіни будинку, що їх зводять батьки, щоб оберігати своїх дітей, як кордони держави, які охороняють її цілісність. Це храм душі. Леся Українка стверджувала: «Нація повинна боронити свою мову більше, ніж свою територію – се певніша межа і міцніша границя, ніж фортеця або річка». Як до болю актуально її заклик звучить сьогодні!

«Ну що б, здавалося, слова..» Та чому стільки разів наше слово забороняли, топтали, паплюжили, нівечили? Гласно і негласно. Для

свідомих людей відповідь очевидна: живе мова – живе народ, окремий, самобутній, сильний. Очевидною ця відповідь є й для ворога: не випадково у ХХІ столітті окупанти показово спалюють українські книги, змінюють вивіски, назви вулиць, у школи завозять російськомовних, «правильних», учителів. Для решти – і досі «какая різниця»... «А от якби всі в Україні говорили лише б українською, війна не почалася б?» – і досі запитує дехто.

«Слово – найтонше доторкання до серця, воно може стати і ніжною запашною квіткою, і живою водою, що повертає віру в добро, і гострим ножем, і розжареним залізом, і брудом», – писав Василь Сухомлинський. Мова – це влада. Це особливий інструмент в руках суспільства. Він може вплинути на нашу психіку, дозволяє усвідомити свою ідентичність. Той, хто знає минуле, володіє мовою – володіє людьми. Саме тому ми могли бачити на сторінках історії, як намагалися керувати нашою свідомістю через нашу ж мову. Зрозумівши марність спроб знищення національної мови, радянська влада проводила політику «злиття мов». Працівники Інституту мовознавства Академії наук УРСР розробляли норми та рекомендації щодо вживання українських слів. Питомі українські, які вказували на оригінальність та засвідчували відмінність від російської, намагалися викинути з офіційної мови. Ще й до сьогодні ми не можемо повернути їх як належить. Серед іменників поставили «до стінки» традиційні українські звертання «добродій» і «пан», утисків зазнали слова «філіжанка», «краватка», «рація», «люстро», «кряля», «радця»... Репресували не тільки слова, а й навіть деякі суфікси (наприклад, -ець, -иць): чорнявець (брюнет), невдячниця (жіночий рід до «невдячник»), гордівниця (жіночий рід до «гордівник, гордій» – гордовита людина). Серед заборонених була значна кількість прислівників, адже вони є виразною ознакою індивідуальності мови: сливе (майже), відтак (далі), завше, довкруг, незгірше, невзабарі, на позір, достоту, позаяк, небавом, допіру... Гонінь зазнали також і вставні слова «либонь» (нібито) та «далебі» (справді). Поступово насаджувалася думка, що українська не має майбутнього, адже в містах переважали російськомовні школи, вища освіта була ще більш заангажованою. Так з'явилися «російськомовні» українці з прищепленим комплексом меншовартості – покоління, яке свідомо почало відмовлятися від свого родового коріння, покоління маріонеток, якими вдало можна було керувати. Наслідки таких знущань ми відчуваємо ще й сьогодні.

Чому італійці говорять італійською, французи – французькою, японці – японською? Бо для них це важливо? Для кожного з нас мають бути вагомими питаннями: хто він, що робить у цьому світі, хто його предки, де батьківщина і яка його рідна мова. Не перекладаймо відповідальність за свій вибір на когось іншого. Будуймо українське майбутнє. Світ не стоїть на місці, і ми не маємо. Для того щоб бути вільною і сильною нацією, ми повинні змінювати ставлення до власної культури: не цуратися свого, а популяризувати. Тільки так ми вистоїмо.

Перш ніж обирати чужі слова, згадаймо, як гордо майорить, тріпоче-міниться наш жовто-блакитний прапор! Хай золотавий колір нашої пшениці дарує життя! Хай блаватний, волошковий, лазуровий, небесний, ясно-синій, бразолійний покриває наше мирне небо! Тут наша сила!

Леліймо слова в серцях, наповнюймо їх світлом, попри всі перешкоди. «Слово довірилось тобі й повірило в тебе. Не сполохай рідного слова, а захисти його, до серця притули, життям своїм переповни. Ти, саме ти – і ніхто інший» (Іван Драч). Не буде нам місця в цьому світі без свого слова.

Олександра Алексєєва

НАЦІОНАЛЬНА ДУША

Мова – це не просто засіб спілкування, а жива система, яка відображає історію, культуру та погляди людей. Саме вона формує нашу ідентичність, поєднує покоління з різними моральними цінностями для передачі тих самих цінних надбань наших предків.

Слово – одне з найважливіших особливостей мови. Саме завдяки йому ми висловлюємо свої думки, обмінюємось переживаннями. Однак мова – це не лише слово і правило, але й емоція, традиція та спосіб неповторного мислення. Недивно, що кажуть: «Скільки мов ти знаєш – стільки разів ти людина». В умовах сьогодення для нас є важливим комунікувати з різними людьми, часто інших національностей, для цього ми повинні вивчати іноземні мови та постійно вдосконалювати рівень володіння рідною. Мови також відіграють важливу роль у формуванні національної свідомості. Це символ ідентичності людей. Спотворення мови загрожує культурі. Тому, важливо зберегти, розвивати та передати рідну мову наступним поколінням. У сучасному світі, де глобалізація впливає на всі сфери життя, важливо не втрачати унікальність мови. Популяризування рідної нам української мови в освіті, літературі, засобах масової інформації та технологій сприяє зміцненню і розвитку українців як нації.

Мова – це більше, ніж багато слів. Це скарб знань, традиції та дух нації. Отже її збереження та урізноманітнення – це наш обов'язок у минулому, теперішньому та майбутньому.

Анна Богданович

ВИБІР

Що для нас мова? Чи є вона, наприклад, засобом спілкування? Беззаперечно, так і є, адже за її допомогою ми обмінюємося інформацією і почуттями. Це те, що дає нам почути і зрозуміти одне одного. Те, завдяки чому ми можемо співати, вітати, просити, дякувати і дізнаватися. Жодні звуки не можуть замінити багатство цих слів.

Але чи є мова тільки засобом? Може, мова – це ми? Щось, із чим ми живемо щодня, навіть не звертаючи на це увагу. Щось особливе в тому, як ми живемо, говоримо, бачимо. Ми є частинами цієї мови і продовжуємо зберігати її щоразу, коли з наших вуст лунають українські слова. Адже це не про звуки – це про людей.

Або, можливо, мова – це історія? Щось, що зберігає в собі частинку нашого минулого, у якому традиції, що тягнуться і донині, формувалися, відстоювалися і зберігалися. Це спадок волі, честі і віри наших пращурів, що клали власні життя заради того, аби існувала наша мова. Ми – спадкоємці і одночасно творці цієї історії.

Мова – це, насамперед, вибір. Вибір бути частиною цього об'єднання.

Кожен день ми обираємо бути обличчям цієї країни, адже ми – її мова. Ми обираємо слова Шевченка і науку Вернадського. Обираємо захищати власну культуру. Обираємо нести історію нашої держави, попри всі перепони. Адже це те, ким ми є. І ми обираємо ким бути.

Ілля Бужинський

БЕРЕЖІМО МОВУ

Якщо говорити про мову з наукового погляду, то це своєрідна система звукових, графічних знаків, що розвивається з часом, має певне призначення для суспільства. Для нації мова є засобом комунікації, пізнання та самоідентифікує її. Завдяки мові ми формуємо світогляд, вчимося передавати свої думки, емоції, переживання, творимо сьогодення.

Кожен народ, кожна людина в різних частинах світу має індивідуальні засоби спілкування, неповторні традиції, звичаї, поняття, опис часу, природних та світових явищ, що відрізняються один від одного та мають різну, відмінну інтерпретацію.

Мова може як об'єднувати так і розділяти суспільство через подібне або протилежне сприйняття. Величезна кількість мов у світі – це не просто мовні особливості, а й прояви багатства людського досвіду, які необхідно зберігати та поважати.

Мова неабияк впливає на людину та її життя. Слово має величезну переконливу силу, яка часто переважає силу фізичну. Слово – це основна одиниця мови. Ним можна ранити без ножа чи зброї, посіяти занепад чи пролити світло в душу, висловити підтримку, врятувати від лихих вчинків, навчити мудрості, досягти гармонії з самим собою.

Українська мова, яку визнано однією з наймилозвучніших, має широкий спектр висловів, які можна підібрати для абсолютно різних ситуацій та моментів. Навіть українська лайка насправді настільки квітуха, що з точністю передає стан людини, яка її промовляє та вражає персону, якій вона адресована. Наш запас крилатих висловів та фразеологізмів є своєрідним талісманом нашого народу, який зрозумілий лиш нам. Різноманітність художніх засобів збагачує наше мовлення, є засобом творення і збереження нації.

Необхідно усвідомлювати, що не можна допустити, щоб мова вимирала чи в'янула. Ми маємо її вивчати впродовж життя, розширюючи та укріплюючи національну свідомість, виявляючи дух держави, адже держава не може існувати без своєї мови. Сьогодні це питання набуває особливого значення, тому ми маємо об'єднувати свої зусилля та об'єднувати сили.

Віталіна Бурлака

УКРАЇНЬСЬКА МОВА ЯК СИМВОЛ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА НЕЗЛАМНОСТІ

Коли я думаю про українську мову, я розумію, що це не просто інструмент для спілкування. Мова – це частина нашої сутності, те, що відрізняє нас від інших народів, що допомагає нам зберігати свою унікальність і відчувати зв'язок з усіма тими, хто був до нас і тими, хто буде після нас. Українська мова – це наш код, наша ідентичність, наша душа. Вона має таку величезну силу, яку важко переоцінити, бо саме вона допомагає нам бути собою.

Мова – це те, що з нами з самого народження. Її ми чуємо від батьків, бабусь і дідусів, її ми вчимо у школі. Українська мова супроводжує нас у кожному моменті життя – у радості, у сумі, у боротьбі. І мабуть, саме через мову люди відчують себе частиною чогось великого, частиною нації. Вона дає нам відчуття приналежності, змушує відчувати себе частиною великої і важливої історії.

Важко навіть уявити, скільки разів українську мову намагалися витіснити з нашого життя. Вона була під заборонаю, її висміювали, на неї дивилися як на щось менш важливе, менш потрібне. Та навіть у найтемніші часи, коли здавалося, що українська мова може зникнути, вона жила, спіталася у піснях, казках, у душах людей. І сьогодні, коли ми переживаємо ще одну боротьбу за нашу незалежність, українська мова знову стає важливішою, ніж будь-коли.

Я думаю, що для кожного українця мова сьогодні – це не просто частина культури чи спадщини. Це ще й акт опору. Ми обираємо свою мову не тільки через традицію, але й як спосіб заявити, що ми – це ми, ми не відмовляємося від свого коріння, ми не будемо мовчати, не будемо боятися бути українцями. Для багатьох з нас перехід на українську мову – це не просто технічне питання, це внутрішній вибір, це спосіб показати, що ми твердо стоїмо на своїй землі і не віддамо її.

Говорити українською мовою сьогодні – це акт патріотизму. Це мовне питання стало дуже важливим для кожного українця.

Чим більше ми використовуємо свою мову в побуті, в роботі, на вулиці, в культурі, тим сильніше вона стає. І в цьому є певна магія: мова, яку ми вибираємо, вибудовує нас як націю. Адже мова – це не лише слова, це система цінностей, це спосіб мислення, це те, як ми бачимо світ.

Українська мова, як і сама Україна, змінюється. Вона розвивається, вона стає багатшою, красивішою, сучасною. Українською сьогодні пишуть сучасні книжки, знімають фільми, співають пісні. Вона звучить на міжнародних конференціях, її чути в кожному куточку країни. І вона має своє місце в нових технологіях. Люди не просто повертаються до української мови – вони знаходять нові способи її використання. Це ж саме й означає, що мова жива, вона змінюється, і з кожним новим словом, з кожним новим текстом вона стає сильнішою.

Мова – це зв'язок поколінь. Мова – це культура. Мова – це сила. Я вірю, що українська мова не тільки вистоїть у цей складний час, а й стане ще міцнішою, красивішою, могутнішою. Ми повинні пам'ятати, що це не просто слова – це частина нас, частина нашої країни. І тому важливо, щоб кожен з нас сьогодні зробив свій вибір на користь рідної мови. Це наша незламність, наша гордість, наша перемога.

*Євгенія Варварич, Сумська філія
Харківського національного університету
внутрішніх справ*

РІДНА МОВА

*«Мова – це наша національна ознака,
в мові – наша культура, сутність нашої свідомості»*

І. Огієнко

Щороку 21 лютого в усьому світі відзначається Міжнародний день рідної мови. Це свято не лише сприяє популяризації вивчення рідної мови, а й дає усвідомлення причетності до розвитку рідної культури, прищеплює любов до надбань нашого народу, повагу до носіїв мови – генетичного коду нації, що виборолала право на повноцінне життя...

Мова є найціннішим надбанням та основою духовного багатства народу. Як влучно сказав відомий літературознавець та дослідник української мови Іван Огієнко: «Мова – душа кожної національності, її святості, її найцінніший скарб». Завдяки мові та мисленню суспільство здатне змінювати навколишній світ. Недарма українську мову називають солов'їною, адже вона багата на епітети, вона милозвучна, змушує бриніти струни навіть зачерствілої душі. На продовження висловлювання І. Огієнка хочеться наголосити, що «...у мові наша стара й нова культура, ознака нашого національного визнання». Як показує світова історія, українську мову забороняли понад 150 разів. Її забороняли в часи Гетьманщини, за часів Російської імперії тощо. За природне бажання розмовляти рідною мовою, писати, творити українською в часи радянської влади було знищено багато патріотів, митців та громадян нашої держави.

...Харків, 1933 рік. Для творчої інтелігенції побудували будинок під назвою «Слово», із комфортними умовами для життя, їдальнею, місцем для занять спортом. «Радянська влада так гарно дбає про українських митців. Бери, користуйся, пиши, що твоя душа бажає!» – говорилося у засобах масової інформації Харкова. А чи справді можна було вільно розмовляти, творити українською мовою, невже радянська влада змінилась у кращий бік? Так, це був великий обман, хитра пастка. Якщо вам надокучають певні люди, чи не буде ж легше їх зібрати в одному місці і знищити одночасно, ніж поодиночі розшукувати та вбивати кожного? Саме так, напевне, й думали керманичі радянської влади. Ніхто не прагнув допомагати українській інтелігенції, бо ж навіщо допомагати людям, котрі розкривають простому народові очі на всі скоєні

та ще не скоєні злочини, змушують замислитися над подальшою долею українського народу, над його творчою спадщиною, що закладала підвалини відродження нашої нації в умовах тоталітарного режиму.

І ось почалися проблеми в будинку «Слово»: за сфабрикованим звинуваченням у шпигунстві й організації замаху на можновладця був заарештований М. Яловий, просто кажучи, за те, що був незручний для радянської влади. Але на цьому прикрощі будинку «Слово» не закінчилися: застрелився М. Хвильовий, вийшов друком у газетах «недо-чорновик» П. Тичини, хоча сам поет і був проти цього. І поволі, день за днем, людей у будинку ставало все менше, а політичні чистки ставали частішими, репресії – жорстокішими і масовішими. Вижив у будинку «Слово» лише «маленький хлопчик» Павло Тичина, якого зламала система і безжально вбила всіх його друзів, близьких. Його в прямому сенсі змушували писати для «великої країни».

Та попри все духовний поступ українського народу як нації, а разом з ним і його мови, ніколи не спинявся й не спиниться, незважаючи на неймовірні перешкоди, які йому ставила й ставить жорстока історія сьогодення... «Не стане мови – не стане й національності: вона геть розпорошиться поміж дужчим народом», – застерігає І. Огієнко.

І сьогодні, коли продовжується війна за свободу і незалежність народу, коли проливається кров за право жити на рідній землі, нас знищують за те, що ми – українці. Винищують за бажання бути представником своєї нації, розмовляти рідною мовою та співати українські пісні. Даремно звучать ще гасла, що мова не впливає на війну в країні, – ми не цураємося рідної мови, боремося за власну самобутність, загоюючи рани історії багатостраждального українського народу.

Наша мова не вмирає – її відбирають, спотворюють; наша нація не «помирає від інфаркту – її знищують», – так красномовно висловилася українська поетеса, громадсько-політичний діяч Ліна Костенко. Тож, плекаймо мову, спілкуймося рідною, щоб з гордістю пронести переможне знамено культурного відродження нашої нації!

Хто добре рідну мову знає – той завжди ворога перемагає! Це наше поле бою... Разом до перемоги!

*Богдана Гирко, студентка ВСП
«Золотоніський фаховий коледж ветеринарної медицини
Білоцерківського національного аграрного університету»*

РІДНА МОВА – ЛЮДИНА СЛОВА

Есе

Мова – це не просто спосіб спілкування, а ще це основа національної культури та мистецтва нашої України. Дехто вважає мову лише засобом порозуміння між людьми. Насправді ж, цим не вичерпується її значення. У мові нація закодовує всю свою історію, багатовіковий досвід, здобутки культури, духовну самобутність. Мова для кожного народу стає ніби другою природою, що оточує його, живе з ним всюди і завжди. Як великим нещастям обертається нищення природи, так і боляче б'є по народові зречення рідної мови чи навіть неповага до неї. Людина є носієм історії та культури, мова є тим фундаментом, який об'єднує українців та людей з різних культур і народів у різних сферах суспільного життя. За свою багатовікову історію українська мова, так само, як і український народ, не раз зазнавала утисків, заборон і репресій. Кілька століть нас привчали до думки про нібито «вторинність» української мови, ретельно приховуючи від українців величезний масив української писемності, історії та культури, що сягає глибокої давнини і налічує багато тисячоліть. І завдяки незламній волі українського народу нашої рідній мові вдалося вистояти й утвердитись. Щодня ми вшановуємо силу та красу українського слова, його незламність, милозвучність і сучасність. Мова – це історія народу, його світогляд, вона визначає свідомість, творить людину, культуру, історію. Без своєї мови, своєї самобутньої культури немає народу. Знати, берегти і примножувати рідну мову – це обов'язок кожної людини.

Українська мова – це мова народу та нації, яка все життя бореться за своє право жити та існувати. Наша Батьківщина славиться своїми культурними цінностями та творчістю у всьому цивілізованому суспільстві та загалом. Ми об'єднуємо соціальні спільноти та згуртовуємо громадян України, тому основою нашої національної ідентичності є ми самі, що прославляємо нашу мову не тільки серед наших співвітчизників, але й серед інших країн світу. “Добре тому

жити, хто вміє гарно говорити” – це пояснює те, що ми маємо втілювати мову в життя. Духовний скарб людини проявляється в любові до української мови. Навіть у такий важкий період життя для нашої країни вона стає для нас ще більшим об’єднанням українців, вчити українську мову – значить любити Україну.

Кожен громадянин, громадянка, які знають українську мову, особливо молоде покоління, повинні починати розмову будь-де, будь з ким, байдуже про що – головне українською мовою. Тому людина сама повинна усвідомлювати, що де б вона не була вона повинна знати мову своєї країни, активно удосконалювати та використовувати, підтримувати її розвиток та передавати з покоління в покоління красу мови. Але важливо адаптувати мову до сучасних реалій в Україні, збагачувати її новими словами і водночас зберігати її автентичність та унікальність. Попри труднощі, українці дедалі більше усвідомлюють цінність своєї мови. Молодь активно створює україномовний контент, розвивається кіно, література та музика. Любов до мови проявляється у свідомому виборі – говорити, читати, писати українською, розвивати її та популяризувати. Тільки від нас залежить, якою буде мовна ситуація в Україні завтра. Любов до мови – це не просто емоція, а конкретні дії: спілкування, підтримка україномовного контенту, поширення культури та гордість за свою національну ідентичність.

Марія Гриців

ПРИТЧА ПРО ЄДНІСТЬ

Сонце завжди світить, але не завжди гріє. Так само і в природі: прозора річкова вода може приховувати глибину й холод, яскраві ягоди можуть бути отруйними, а барвистий метелик – хижаком. Не все, що здається нам красивим, насправді є добрим чи безпечним.

Женьшень – величезне поселення, яке процвітає та живе в достатку. Усі навколишні селища заздять цій величі, цій міцності, цьому духові єдності. Люди тут говорять відкрито й чесно, шанують свою землю та предків. Їхня мова є зрозумілою для всіх, вона передає суть речей без спотворень.

Тепер декілька слів про сусідів цього поселення, яке проживає на сході: Актинідія має вождя Актинія, який славиться своєю жорстокістю та вмінням тримати всіх у страху, але так, щоб інші про це навіть не здогадувалися. Ні, він не кричав і не бив своїх підданих, але його слова були як пастка: кожен, хто намагався висловити правду, заплутувався, і зрештою сам не розумів, що говорить. Люди звикли до цієї плутанини й покори, вони повторювали за правителем його викривлені істини і навіть не прагнули щось змінити.

Між цими поселеннями час від часу з'являвся мандрівник. Дуб його звали. Років йому зо не скажу. Бо ніхто і не знає його віку, чи звідки він взявся. Відомо тільки те, що його існування сягає століть, а то й тисячоліть. Його кора була покрита стародавніми символами, а коріння пам'ятало тисячі слів, давно загублених у світі. Дуб ходив землею, слухав мови різних народів і збирав історії.

Природа невіддадна нікому.... Одного дня все змінилося. Небо стало темним, і з-під землі вирвався гул, наче сам світ розколювався надвоє. Земля здригнулася, і між поселеннями утворилася тектонічна тріщина. За один день там, де колись була рівнина, піднялися дві високі гори. Невдовзі їх почали називати горами Жень та Шень, адже вони роз'єднали одне сильне духом поселення.

Женьшень опинилося просто під ударом. Багато людей загинуло. Ті, що вижили, прийшли до тям лише наступного дня –

розгублені, налякані, а найгірше – із провалами в пам'яті. Вони не могли згадати, ким були, звідки прийшли, яку мову знали.

Жорстокий правитель побачив у цьому можливість. Він швидко захопив частину східних земель, які межували з Актинідією. Актиній зібрав уцілілих мешканців по цей бік, біля гори Шень, і сказав їм:

– Ви завжди були частиною мого братнього народу, хоч говорили іншою мовою. Але зараз мова, якою ви говорите є неправильна! Ваші норми мови нав'язав вам ваш правитель, а ви геть сліпо йому повірили! Я пам'ятаю, як ви справді колись говорили і навчу вас!

І він дав їм спотворену версію їхньої мови – схожу на їхню рідну, але змінену так, щоб люди забули справжні значення слів. Вони вже не могли назвати речі своїми іменами, і від цього їхні думки плуталися ще більше. Йшлося не так про правопис, а про назви понять навколишнього світу.

По інший бік другої гори Жень ті, що пам'ятали себе, почали будувати нове поселення. Вони знали: поки їхня мова жива, вони не зникнуть.

Коли Дуб-мандрівник повернувся, він не впізнав цих земель. Дві високі гори мовчки дивилися одна на одну, розділені безоднею. А між ними – розгублені люди, що більше не розуміли одне одного.

– Що сталося? – запитав він вітру.

– Земля розкололася. Разом із нею розкололась і мова, – прошепестіло повітря між листям.

Дуб рушив між поселеннями, слухаючи людей. З одного боку гори він чув мову, спотворену й сповнену брехні.

– Вчора небо було чорним.

– Ні, не чорним, а яскраво-зеленим, так сказав правитель!

– Але я пам'ятаю чорне...

– Ти помиляєшся. Ми всі помиляємося, окрім нього.

З іншого боку гори він почув тих, хто говорив мовою своїх предків. Але їх було набагато менше...

– Нам потрібно повернути наших братів.

– Але як? Вони не розуміють нас, навіть якщо ми говоримо їхніми ж словами.

Дуб зупинився на кордоні між двома новоствореними поселеннями й задумався.

Одного вечора він знайшов хлопчика, який стояв сам біля підніжжя гори Шень.

– Як тебе звати? – запитав Дуб.

– Не знаю, – відповів хлопчик. – Усі називають мене по-різному.

– А ким ти був раніше?

– Не пам’ятаю. Я знаю тільки, що до втрати пам’яті я був іншим.

– А які слова ти пам’ятаєш?

Хлопчик замислився.

– Я пам’ятаю слово «вода», але воно мало інше значення... не таке, як тепер. І слово «дім» теж щось інше позначало. Але ніхто не говорить так більше.

– Ти пам’ятаєш правду, – сказав Дуб.

– І якщо один пам’ятає, то пам’ять можна повернути всім.

Він почав ходити між поселеннями, нашіптуючи забуті слова та значення цих слів. Він промовляв їх до річок, і вони передавали їх хвилями. Він шепотів їх вітрові, і той ніс їх над горами. Він карбував їх у своїй корі, щоб люди бачили.

Спочатку слова та пояснення до них здавалися чужими, але з часом вони почали звучати знайомо. Люди повторювали їх несвідомо, а потім із подивом розуміли, що ці слова відкривають у їхній пам’яті цілі фрази, цілі історії..... До них нарешті вернулася пам’ять!

Одного дня люди з обох боків гір зустрілися.

– Ви нас не розумієте! – крикнув один.

– Але ж ти тільки-но сказав це словами, які я знаю! – відповів інший.

І тоді вони замовкли. Між ними було щось спільне. Десь у глибинах їхніх сердець жила та сама мова.

– Він змусив нас забути, хто ми є, – прошепотів хтось.

– Але ми можемо згадати, – відповів інший.

Того вечора вони разом заговорили мовою, якою говорили їхні предки. І тоді гори здригнулися. Два поселення, що були розділені, знову стали соборними. Женьшень відродилося!

Дуб простягнув свої гілки до неба й сказав:

– Ваша мова – це ваша пам'ять. Вона несе вашу історію. Якщо ви її втратите, ви втратите себе. Але якщо ви будете берегти її, ніхто і ніколи не зможе забрати вас у темряву.

І відтоді люди не дозволяли нікому змінювати їхню мову, бо знали: «Мова – це наша національна ознака, в мові – наша культура, сутність нашої свідомости».

*Анастасія Данчура,
Національний університет «Львівська політехніка»*

ЗАРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Українська мова...Рідна, материнська, як мамина пісня колискова. Її словами вчимося любити світ і ненавидіти ворогів. Бездонна, як криниці у наших селах. Малими бачили у них зірки. Співуча, як народ український. Його пісні захоплюють і бентежать.

Залюблена, закохана у життя наша мова. Так ніхто не кохав, так ніхто не любив, як любить український народ свою державу, свою **МОВУ**.

Багатостраждальна, як народ її.

Давня історія її, така ж давня, як і наша дума, наша пісня, наша слава.

Мова для нас – це ми самі, вона живе з нами завжди і всюди. Без неї ми – як дерево без коріння, птах без пісні...

Зародилася наша мова у давні часи, коли українська нація тільки розпочинала своє становлення. Росла, розвивалася мова. Як пагінець тягнеться до сонця, тягнулася до своєї самобутності, стверджувалася. Пройшла важкий і тернистий шлях. Її вважали діалектом, знищували в концтаборах, вона ховалася в «захальявних книжечках» Шевченка, боролася на Майдані вустами Нігояна. І сьогодні виборює своє місце під сонцем зі зброєю в руках.

Українська мова є найдавнішою з живих слов'янських мов і сформувалася в 5–9 тисячоліттях до нашої ери.

Зародилася у колисці слов'янських мов і полинула у світ, немов птаха-фенікс.

Згораючи у горнилі «братнього народу», відроджувалася знову й знову, промовляючи до світу словами Мавки: «Ні, я жива, я буду вічно жити, я в серці маю те, що не вмирає...»

Мова наша житиме вічно, як і народ, що знову й знову кров'ю і потом виборює майбутнє. Майбутнє європейської держави.

Андрій Дармовіс

МОВА – ДУША НАЦІЇ

Багато є у нас, українців, величних і пам'ятних дат. Не перелічити усіх. Це і День Незалежності, і День Конституції, і День Збройних Сил України, і День Гідності... Та серед усіх наших свят є ще одне, важливе для кожного, хто називає себе українцем. Це свято рідної мови, яке чомусь називають днем. Я назвав би його не днем, а заповіддю, істиною, законом. Адже кожний прожитий день сьогодні, у часи російсько-української війни, є справжнім святом, бо маємо можливість чути батькове і материне повчальне слово, поради старших, учителів настанови, голоси друзів і знайомих, радіоповідомлення, телепередачі, телефонні розмови, дзвінки пісні і поетичні рядки віршів. Це не просто свято, це духовна основа нашого життя, це велике щастя, яке для нас виборювали найкращі сини і дочки українського народу впродовж багатьох століть. Дуже боляче спостерігати, що цього ніяк не хоче зрозуміти «рускоязычное население» і всіляко намагається насміятися, зневажати, принижувати і ображати того, хто розмовляє українською державною мовою. За рідне слово, навіть сьогодні, у XXI столітті, вороги можуть ув'язнити, скалічити людину чи вбити, вистріливши їй у скроню.

День української мови – це не тільки свято, це пересторога, важливе нагадування про те, що історія життя нашого народу кривава, що за рідне слово вбивали тих, хто не перелицювався, не зрадив, а залишився вірним йому, хто вивчав його, збагачував, «шліфував до частоти разуючої», хто молився ним до Бога і жив.

Любов до мови, як і до батьківщини, передається «з молоком матері». Вона закорінена в нашій ментальності, в нашій неповторності. Вона є чимось необхідним і samozрозумілим. «Людина без рідної мови, як соловей без пісні», – каже відома українська приказка. Мабуть, з таких високих почуттів і народжується одна з основних рис українця – патріотизм. Бути патріотом, насамперед, означає любити ту мову, котрою «учила нас всіх ненька говорити, ненька наша мила». Саме в сім'ї нам співали колискові, розповідали давні казки, перекази та легенди й тим немовби плекали в дитини певне світобачення та перші життєві переконання. З малих літ дітей навчали

чеснот добра, справедливості, любові до народу, батьківщини. Про фундаментальне значення мови у вихованні людини говорили численні представники нашого «красного письменства»: прозаїки, поети, драматурги, літературні критики... Мова вдосконалює серце і розум, розвиває їх. Мова – це не просто засіб спілкування, а щось більш значуще. Мова – це всі глибинні пласти духовного життя, його історична пам'ять, найцінніше надбання віків, мова – «це ще й музика, мелодика, фарби, буття, сучасна, художня, інтелектуальна і мисленна діяльність народу». Говорити по-українськи означає бути вільним, незалежним і зберігати свою культурну ідентичність.

Мова – це ключовий елемент національної самосвідомості та самоповаги. Українська письменність – основне джерело виховання. Занурюймося в нього і втілюймо у життя. «Осанна во вишніх» нашому слову і нашій мові! Наша дума, наша пісня, наша мова не вмере, не загине!

Максим Дашко

ІСТОРІЯ ЖИТТЯ

Мене звати Мері. Мері Харт. Я журналістка і хочу розказати вам про своє життя.

Коли я народилася, то була для батьків справжнім дивом. Мати мала дуже низький шанс завагітніти, тому просто обожнювала мене. Вона працювала лікарем. Хірургом, якщо бути точнішою. Я й досі пам'ятаю, як до нас у гості приходили сім'ї тих, кого вона врятувала. Щоправда, тоді мене це мало хвилювало. Вони приносили іграшки та цукерки, тож я була їм рада. Тато часто сміявся з мене через це.

Він, до речі, стоматолог. Так, батьки мені дісталися лікарі. Але сама я цю діяльність не любила. Якось батько повів мене до себе на роботу. Ми йшли довгими коридорами лікарні. Та частина, де він працював була прикрашена намальованими зубами. Такими, як малюють діти. Ось зубчик чистить себе, а ось – йде за ручку з зубною фесею.

Так мило. Але, ніхто не попередив мене про те, що чекатиме всередині. Поки жінка робила щось у роті чоловіка, інший лікар приймав хлопчика. Він був значно старший за мене. Я це зрозуміла, бо він був високим. Його мати сиділа, читаючи журнал. Очевидно, це не перший його візит.

– Зараз я зроблю тобі укол, тому не рипайся. Від цього не буде боліти, коли я вириватиму зуб.

Хлопець з острахом кивнув. Я бачила, як він заплющив очі. Бачила, як сильніше стиснув кулачки. І бачила те, якого розміру лікар дістав шприц.

А потім я пам'ятаю лише одне. Крик. Розривний крик болю, страху. Відчаю. Я стояла і дивилася. Стояла і не могла поворухнутися. Я наче відчувала все те, що відчуває хлопчик.

Тато запізно помітив, де залишив мене. Заплакана, я дивилася на те, як хлопчаку віддають його зуб, і пропонують обрати приз. Він взяв значок з машинкою. А потім наші погляди зустрілися.

Хто ж знав, що це була доленосна зустріч. З того часу ми почали дружити. А зараз летимо у відпустку на честь нашої річниці нашої першої зустрічі.

– Ось. Я взяв тобі чаю.
– Дякую!
І, взявши з рук чоловіка напій, зробила перший ковток.
– Мене завжди дивувало, як це ти можеш пити кип'яток. Це ж боляче!
Він сів поруч.
– Секрет фірми.
Я почула низький сміх. Тільки він вмів так сміятися.
– Тож, що ти пишеш на цей раз?
Я перевела погляд на ноутбук.
– Ну, в редакції попросили написати трохи про себе, тож я це і роблю.
– Вже уявляю, як ти стаєш зіркою, як ті, про яких ти пишеш.
Я штовхнула чоловіка ліктем. От любить він глумиться з моєї професії. Сам став окулістом.
Щастить мені на лікарів.
– Хоч би дитина не стала лікарем.
Після мого коментаря, чоловік опустил погляд і став суворішим.
– Ти ж знаєш, що зараз не час про це. Особливо, коли справа стосується.....ти знаєш.
– Так, але ми не можемо закритися у собі. Вона б цього не хотіла.
– Знаю, та...
Я бачила, що слід зупинитися. Ще слово і він розплачеться. Тому я лише поклала голову на його плече.
Не слід казати, що я вже вагітна. Не зараз. Може, коли летітимемо назад.
– От трикляті, щоб вам комарі повкусали!
Ми обернулися. По лівий бік від нас сидів дідусь і скаржився.
– Тато, я ж не можу його заткнути!
– То не треба було залишати. Все одно невідомо, де ти його нагуляла.
Старий сплюнув.
Я почула, як мій чоловік шепоче.
– Чому діти народжуються в тих, хто їх не хоче, а не в тих, хто з нетерпінням чекає.
Мені знову стало боляче і я поклала руку на живіт. Ще рано. Лише перший місяць...

Я знала, що дитина ще не сформована, але відчула дотик руки. І я посміхнулася.

– Любий, давай краще спати. Летіти ще день. Не варто нервувати.

– Ти маєш рацію.

Але доля була проти.

– Увага! Увага! Просимо всіх зберігати спокій. Пілот втратив контроль над літаком. Просимо всіх підготуватися до евакуації.

– Мері, прокинься! Скоріше!

– А, що?

Чоловік переказав, що зараз ми будемо стрибати з парашутів.

– Ей, жіночко! А двері то не відчиняються.

І почалася паніка. Люди бігали, кричали. Метушилися.

– Прошу вас, зберігайте спокій...

Але на цих словах літак врізався у скелю і втратив крило. Ми почали падати.

– Якщо є щось, що ви хотіли б зробити перед... смертю, то робіть це зараз.

Я зрозуміла, що тягнути більше не зможу.

– Крісе...я вагітна.

– Що?!

Я взяла його тремтячу руку і поклала на свій живіт.

– Я не хотіла, аби ти дізнався про це так. Не після Гвен.

Насправді, в нас вже була дитина. Дівчинка. Ми навіть ім'я підібрали та купили все необхідне.

Але... перейми почалися занадто рано.

Я...я пам'ятаю те маленьке та худеньке тільце. Ту гарненьку голівоньку. Коли мені віддали дитину, що не ворушилася. Коли лікарі плакали разом з чоловіком. Я лише дивилася на неї порожніми очима. Вона мала б бути найгарнішою дівчинкою з усіх. Мала б ходити до школи з дітьми Ендрю та Сью.

Мала бути моєю зіронькою.

Ми поховали її з усіма речами, що купили. А на надгробку написали: "Завжди наша Гвен".

З того часу тема дітей не підіймалася.

Кріс плакав кожен раз, варто було б побачити дітей. Особливо дівчат у гарних сукнях.

З цієї події пройшло три роки. А ми все ще пам'ятаємо і любимо її.

– Думала, що в мене все ще є час. Пробач!
Не сказавши нічого, чоловік обійняв мене. І я відчула такий спокій. Таке щастя.

– Якщо існує інше життя, давай зустрінемося і там.

– Завжди.

Я написала останні строки в листі та надіслала до редакції. Не знаю, коли вони його побачать, та це буде моїм прощальним листом і до сім'ї, і до друзів.

"Знайте, що саме завдяки вам ми були щасливі".

І літак впав.

– Професоре, а що було далі?

– Так, вони вижили?

– Ні, 100% померли!

Дівчина подивилася на свою аудиторію.

– Для цього ви маєте прочитати книгу.

– Ну ооот!

– А я так сподівалася, що ви нам розкажете!

Професор лише посміхнулася.

– На цьому ми можемо завершити. До завтра ви всі маєте прочитати "Політ".

Після того, як студенти покинули аудиторію, дівчина підійшла до свого стола, провела по ньому тонкими пальцями. Потім відкрила шухляду. Там лежала газета зі статтею "Останній політ Мері Харт", а поряд була фотографія з підписом: "Завжди нашій Клер". На ній двоє закоханих тримають маленьку дитину.

– Завжди ваша.

І дівчина посміхнулася.

Поліна Івченко

МОВА УКРАЇНКИ: ВІД КОЛИСКОВОЇ ДО БОРОТЬБИ ЗА ВОЛЮ

*Ти могутня, рідна мово!
Мова – пісня колискова.
Мова – матері уста.*

Іван Багряний

Мова українки – це голос, що лунає з глибин часу. Вона народжується з колискової, обіймає у тяжкі хвилини та зміцнює дух у боротьбі. Це не просто слова, не просто засіб спілкування – це пісня серця, відлуння духу й кроки до свободи. Українська мова завжди була живою ниткою, що єднала покоління, зміцнювала дух й надихала в довгій, кривавій і виснажливій боротьбі за свободу. Це жива українська ідентичність, символ нескореності та міст, що об'єднує минуле з майбутнім.

Почати варто з того, що українська мова народжується разом із першим подихом дитини. Це лагідний шепіт матері, що тихо співає над колискою, оберігаючи немовля своїм словом. Саме цієї миті мова стає тією ниткою, що пов'язує душу дитини, яка, мов квітка, росте та тягнеться до сонця, з українською культурою і землею. Колискові пісні – це справжній співочий дар української мови. Це немов лагідний голос українки, що звучав у кожному куточку нашої землі. У цих піснях звучить багато любові, спокою та ніжності. Наприклад, співаючи всім із дитинства відому колискову «*Ой ходить сон коло вікон*», мама чи бабуся створює затишок, обіцяючи дитині тихий сон. У ній берегиня заспокоює дитину, малюючи прості, але яскраві образи: сну, дрімоти, теплої хати, «котика-воркотика». Водночас колискова «*Ой ти, коте, коточок*» сповнена образів, які малюють світ тепла й радості. У ній через образи котика, садочка, віночка з рути, м'яти, барвінку та василька, а також трьох квіточок створюється атмосфера безпеки й затишку. Це не просто пісні, це своєрідна мова українки, яка через прості, проте зворушливі мелодії, слова й образи передає також і потяг до рідної землі, зв'язок із нею, привчаючи дітей до її культури й традицій. Отже, через

колискові в нас змалечку закладається любов до рідної мови та країни. Материнська мова – це голос коріння. Через колискові, казки та перші слова дитина пізнає красу своєї культури, отримує такий важливий перший зв'язок із землею, де зростає і знаходить своє, часом скромне, а часом і непересічне, місце в історії рідного народу.

Варто наголосити на тому, що українська мова для жінки – це важливий спосіб самовираження, розкриття власної душі, своїх думок, почуттів та ідей, розкриття власної жіночої сутності та вираження національної самосвідомості. Наприклад, Леся Українка через свої рядки демонструвала силу та незламність, ніжність і чуттєвість. Зокрема у її «Невольничих піснях» слово звучить як заклик до боротьби: *«Хто вам сказав, що я слабка, що я корюся долі?»*. Ще одна сильна жінка-мисткиня Ольга Кобилянська через свої романи показувала, як важливо шукати свободу особистості. Її героїня в «Царівні» голосно й сміливо заявляє про прагнення до самостійності, неабияк розширюючи горизонти розуміння ролі жінки в суспільстві. Подібний мотив боротьби жінки за свої права, за вільне самовираження в житті та творчості звучить і в її чудовій новелі «Меланхолійний вальс». Про важливість української мови багато писала видатна українська поетка, яка для багатьох сучасників досі є еталоном краси української душі, яка не схиляється перед будь-якою владою та вільно висловлює важливі для народу істини, – Ліна Костенко. Навіть за гнітючих радянських часів, коли її твори забороняли друкувати протягом багатьох років, Ліна Василівна могла зберегти у своїй поезії дух боротьби. *«Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову»* – цей мудрий вислів Ліни Костенко є нагадуванням про те, що мова – це серце культури й буття нації. Також варто згадати про Наталю Забілу, яка своєю поезією для дітей плекала любов до мови серед наймолодших українців, виховуючи через слово нових свідомих громадян. Близько двохсот книжок для дітей, переважно для дошкільного та молодшого шкільного віку, видала мисткиня за час своєї такої плідної літературної діяльності. Через слово українки не лише висловлюють свої думки, але й залишають слід у національній культурі, надихаючи нові покоління на нові звернення.

Якщо в колискових голос українки звучав ніжно та лагідно, то в боротьбі за свободу – мужньо й рішуче, сильно й упевнено. Мотиви боротьби за правду, за свободу українців, за їхнє вільне та щасливе майбутнє пронизують як народну творчість, так і твори відомих

українців. Українська мова постійно ставала голосом опору, особливо в найтяжчі періоди історії. У похмурі часи появи таких драконівських приписів з утисками нашої мови, як-от Валуєвський циркуляр, Емський указ, а потім у не менш моторошні часи радянських репресій 1930–1980-х років жінки передавали гноблену, утискувану, проте нескорену українську мову дітям, співаючи пісні протесту, зберігаючи її як безцінну спадщину. Леся Українка, Ольга Кобилянська, Ліна Костенко й інші видатні жінки перетворювали слово на зброю, що надихала на боротьбу:

*«Слово, моя ти єдина зброя,
Ми не повинні загинуть обоє!
Може, в руках невідомих братів
Станеш ти кращим мечем на катів», –*

писала Леся Українка про виняткову роль українського слова в боротьбі за свободу України – роль, що є іноді навіть важливішою за роль справжньої зброї. Яскравим прикладом жінки, яка використовувала слово як зброю в боротьбі за українську ідентичність, є Олена Теліга. Зауважмо, що виховувана в російськомовному середовищі Олена тривалий час майже не розуміла української мови й довго не могла усвідомити себе україною, проте з часом цілком змінила свої погляди та почала вивчати рідну мову й удосконалювати своє знання української. Вона була не лише поеткою, а й активною діячкою Організації українських націоналістів (ОУН). У часи німецької окупації Києва вона очолила Спілку українських письменників і редагувала журнал «Літаври», де сміливо публікувала статті, що закликали до боротьби за національну свободу. Діяльність оунівців дуже дратувала й непокоїла окупаційну владу. Навіть знаючи про небезпеку арешту, мисткиня продовжувала працювати в окупованому Києві. Напередодні арешту Олег Ольжич закликав Олену Телігу виїхати з Києва, проте вона відмовилася. Такий вчинок вона вважала зрадою своїх поглядів і людей, які в неї вірили. У лютому 1942 року Олену Телігу заарештувало гестапо, і незабаром її було страчено в Бабиному Яру. Її слова та дії стали символом незламності українського духу. Її яскрава творчість містить потужні заклики до боротьби, переконаність у великій силі українського слова.

Сьогодні, у часи страшного російського вторгнення, часи вбивств наших найкращих синів і дочок на фронті та спроби

нищення всього українського як у фізичному, так і в духовному сенсі, українська мова вчергове стає інструментом опору. Жінки на фронті, як-от бійчиня Христина Бойчук, майор Національної гвардії України, доводять, що мова підтримує дух бійців у найгарячіших точках. Славетна українська військовослужбовиця, парамедикіння, волонтерка та доброволиця Юлія Паєвська з позивним «Тайра» своїм прикладом демонструє, що слово здатне рятувати й надихати, навіть під обстрілами. Культурологиня за освітою, ветеранка, бойова медикіння Катерина Приймак доводить, що мова об'єднує народ навколо спільної мети, спонукаючи до боротьби. Ще одна сучасна героїня Оксана Обідченко – вчителька української мови з Волновахи. Коли в лютому 2022 року росіяни напали на Волноваху, в Оксанин будинок влучила бомба. Після евакуації до заходу України вчителька не лише продовжила дистанційно викладати уроки зарубіжної літератури, української мови та літератури в рідній Волноваській школі № 7, а й створила гурток для вивчення й удосконалення української мови на волонтерських засадах для дорослих ВПО. *Серед тих, хто відвідував її гурток, були люди, які не завжди послуговувалися українською в повсякденні. «Для багатьох із них мовні курси стали не лише освітнім, а й психологічним порятунком. Це можливість відчувати себе частиною спільноти, подолати внутрішні бар'єри і заявити про свою приналежність до українського народу»,* – пояснила мету свого проєкту пані Оксана.

Отже, наша мова звучить як гімн свободи, що надихає на боротьбу і веде нас уперед, нагадуючи, що кожне слово українською – це наша сила, рішучість у відстоюванні права України на власний шлях і незламність. Українська мова – це не лише наш голос, але й наша зброя, наш дім і наша пісня. Вона і єднає покоління, і нагадує нам, хто ми є, попри всю брехню та пропаганду ворогів або запроданців і перебіжчиків, і надихає під час лихоліття боротися за наше щасливе й вільне майбутнє. Ми мусимо плекати її, бо мова – це справжнє серце нашого народу і ключ до його свободи!

Віолета Клеван

ГЕРОЇЗМ МОГО БРАТА

Щоразу, коли мій брат приїжджає додому, ми всі відчуваємо величезну радість і водночас сум, знаючи, що його час із нами обмежений. Коли він перебуває у тиші вдома, то його серце завжди не тут, він постійно думає про своїх побратимів. І він говорить: «Краще там, ніж тут зараз. Там мої люди, побратими, підлеглі, я переживаю за них». Він ніколи не забуває тих, хто залишився на передовій, і завжди повторює: «Думайте про людей». Для нього найголовніше – це команда, бойові товариші, ті, з ким він щодня розділяє небезпеку. Його звуть Олександр, але для всіх нас він – наша опора, наша гордість і, без перебільшення, наш захисник.

Мій брат – доволі високий чоловік із прямим темним волоссям, у якому подекуди вже з'являється сивина. Як писав Юрій Яновський у романі «Майстер корабля»: «Сиве волосся до чогось зобов'язує», і я погоджуюсь із цими словами. Постійні стреси, недосипання, пекельні бойові дії – усе це залишило свій відбиток на ньому. Раніше він часто усміхався, його усмішка була невіддільною частиною його образу, але тепер я рідко бачу її. Він став більш суворим і серйозним. Однак, коли він усе ж посміхається, його обличчя оживає, а рівні яскраво-білі зуби надають йому особливого шарму. Очі у нього блакитно-сірі, сповнені втоми, усього того болю, що відбувається на війні, і всього того, що він таїть у собі. Він майже не говорить про війну, не розповідає родині деталей, намагаючись уберегти нас від жахів, які стали для нього буденністю. Але ми бачимо, як йому болять. Після повномасштабного вторгнення він почав відпускати бороду, що надає йому більш серйозного вигляду і мужності. Військова форма йому дуже пасує. Вона бачила все: безсонні ночі, довгі бойові виходи, дощі та морози, а головне – перемоги. Це не просто одяг, а символ його шляху, його служби, його незламності.

Військовий шлях брата почався ще у 2013 році, коли він вступив на строкову службу до міста Десна. Там він швидко проявив себе як дисциплінований і відповідальний борець, тож невдовзі отримав звання гвардій молодшого сержанта. Після строкової служби він

зрозумів, що бути військовим – це його покликання, тому у 2014 році він вирішив продовжити кар'єру та вступив до Харківського університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, який на той час ще не мав статусу національного. 21 червня 2019 року він успішно закінчив університет. Після цього йому надали відпустку, яка тривала місяць. Невдовзі після відпочинку, проведеного в колі родини та друзів, він, набравшись сил, вирушив до Львова, де приєднався до 24-ї окремої механізованої бригади імені короля Данила Галицького та прийняв посаду заступника з озброєння другої зенітно-ракетної батареї. Того ж року його направили на службу в зону бойових дій на Донбасі, спочатку він був у місті Курахове, а згодом його відправили в село Тарамчуки. Після трьох місяців на посаді заступника з озброєння другої зенітно-ракетної батареї Олександра призначили заступником зенітно-ракетно-артилерійської батареї з озброєння. Протягом своєї служби він невпинно вдосконалював свої навички, особливо під час важливих операцій, де кожна деталь і кожен наказ мали велике значення. Але, попри всі труднощі, він завжди повторює: «Не страшно воювати, страшно людей втрачати», бо для нього війна – це не лише битви, а передусім люди, яких потрібно зберегти.

У 2020, 2021 роках він перебував на Луганщині: місто Золоте та село Лоскутівка. Там точились пекельні бої, але попри це все він і його побратими продовжували виконувати бойові завдання, утримували позиції та атакували ворога.

Повномасштабне вторгнення Саша зустрів разом із побратимами саме в селищі Лоскутівка. Уранці 24 лютого 2022 року, коли країна-агресор завдала масованих атак по всій території України, Лоскутівка також опинилася під ворожим вогнем. Один із касетних снарядів вибухнув зовсім поруч із його шоломом, спричинивши йому контузію. Того ж року він обрав собі позивний “Ангел”. У момент вибуху снаряд впав у сусідній окоп – менш ніж за метр від нього. Там загинув його сержант Сергій Мовчун – командир взводу, справжній воїн, надійний друг. У тій жахливій миті Бог вберіг нашого воїна, пославши йому ангела-охоронця. Саме тому його позивний має глибокий зміст. 2 березня 2022 року його призначили на посаду командиром третьої зенітно-ракетної батареї, у тому ж році його підвищили у військовому званні до капітана. Це був результат його наполегливої роботи, бездоганного виконання обов'язків та відданості своїй справі.

Ми пишаємося нашим Ангелом, і за його наполегливі зусилля він отримав чимало відзнак: Хрест Хоробрих, є відзнака від Міністра Оборони України за 10 років бездоганної служби, багато грамот та подяк.

Досягнення є і його підрозділу: збили російський вертоліт Мі-24 у 2022 році, також збивають ракети та шахеди. Це – нелегка праця, і попри всі труднощі вони намагаються наблизити нас до перемоги.

Для мене мій брат – справжній воїн, людина незламної сили духу. Попри біль, втому, недоспані ночі в холодних окопах, він продовжує боротьбу – за рідну землю, за нашу родину, за всіх українців. Він ставить життя інших вище за своє, керуючись почуттям обов'язку та честі. Для мене він – гордість, опора, людина, яка дарує впевненість і підтримку. Ми безмежно його любимо й щиро молимося, щоб він завжди залишався у безпеці, а Господь оберігав його від ворожих ракет, мін, обстрілів, уламків. І найголовніше – щоб він завжди повертався живим.

Діана Коваленко

МОВА – ШЛЯХ ДО ВЕРШИН

Чи знаєте ви, як звучить стрімкий потічок, що протікає дерев'яним жолобом на дорозі в гори? Його дзюрчання, ніби сотні маленьких дзвіночків, приносить відчуття свіжості й легкості. Це – мова Карпат, яку, на жаль, не кожен може почути. Можливість почути цю мову є неоціненним українським скарбом, схованим на стежках, полонинах та в лісах наших гір.

Багато людей нехтують горами та лісами, вони не розуміють, навіщо вони нам потрібні. На їхню думку, краще замість них побудувати новий розважальний комплекс чи завод. Проте вони ніколи не замислюються, що втрачають. Красу наших гір неможливо передати, а я можу лише приблизно описати свої спогади й відчуття. Те ж стосується й нашої мови – її значення в нашому житті неможливо переоцінити. Але, як і гори, її недооцінює певна частина населення України. Утім, я маю надію, що струмок із вершини гори все ж таки увіллється в море нашого майбутнього.

Готуючись до походу в гори, потрібно взяти всі необхідні речі. На жаль, ми обмежені розміром наплічника та фізичними можливостями нашого тіла. Кожен зайвий предмет, кожен кілограм з кожним наступним кроком здається все важчим і важчим. Тільки ми вирішуємо, що взяти з собою, але іноді набагато легше викинути частину речей з торби, ніж тягнути весь тягар угору свого майбутнього. У житті так само: тільки ми маємо владу над собою. Щодня ми вирішуємо, чи класти в нашу торбу речі, чи ні. Підняти на гору без речей неможливо, як і з перенавантаженням. Але саме для цього нам і потрібна мова: щоб ми могли запитати чи прочитати в книгах, пізнати мудрість людей, які вже подолали цей шлях, і здобули досвід, який у певний момент буде для нас саме тією необхідною цеглинкою на сходах до вершини.

Вже ступивши на стежку, ми беремо відповідальність за кожен наш наступний крок. Як ми проведемо ніч, куди подінемо сміття, яке накопичилося в дорозі, де наберемо води, що в нас буде на обід – і так майже до нескінченності. Це природа людини: ми не можемо бути ідеальними в усьому. Хтось гарно готує, хтось обдарований фізичною силою, але всі ми маємо дещо спільне. Це наша мова, яку ми можемо перетворити як на могутній і небезпечний меч, так і на

корисний інструмент. Недарма серед туристів-мандрівників мальовничими маршрутами є негласне правило: вітатися один з одним. Ніколи не знаєш, яке випробування підготує життя і як тобі допоможе твоє привітання. Хтось поділиться порадою, дехто віддасть зайву консерву, а можливо, навіть подарує непотрібний уже йому намет. Завдяки мові, не маючи нічого, ми можемо здобути багато. Але це залежить лише від нас і наших дій.

Йти самому може бути комфортно, але лише до першого привалу. Тягар речей і обов'язків почне тиснути своєю вагою. Родина та друзі – це та рука, яка підніме нас разом із вантажем на ноги та додасть нам сил йти далі. Вони допоможуть нам, візьмуть частину наших речей, розподілять обов'язки між усіма, а також візьмуть на себе частину відповідальності за організацію походу чи прокладання маршруту. На нічному привалі ви будете сидіти, попиваючи запашну каву, і дивитися на зоряне небо, обговорюючи день, що минув. Усе це можливо лише завдяки мові: вона розвіє вашу втому, заспокоїть душу та дозволить розслабитися, готуючись до завтрашнього довгого дня.

Карпати – як суспільство: ніколи не знаєш, що буде далі та на яку несподіванку тобі чекати. Дощ чи град посеред теплого сонячного дня тут нікого не здивують, адже гори, як і суспільство, можуть бути дуже непривітними та жорсткими, особливо якщо ти недосвідчений і непередбачуваний гість. Слід бути обережним: у цьому середовищі є певні правила поведінки, яких варто дотримуватися, щоб успішно піднятися на вершину. Проте розмова та доброзичливість із нашого боку можуть перетворити нас з незнайомця на очікуваних гостей, запрошення яких до хати або до багаття є честю. Для нас це може стати ще однією маленькою цеглинкою успішного сходження.

Чим ближче ми до вершини, тим менше зручностей та людей ми можемо зустріти. До цього потрібно готуватися, адже кам'яні джунглі наших міст пропонують зовсім інші випробування та нагороди. Комуś цього може вистачити до кінця життя, але те, що ми отримуємо під час нових звершень, стане для нас неоціненним спогадом та досвідом, якими ми будемо ділитися з іншими, даючи їм змогу самим досягти вершини.

Михайло Конечний, НАДПСУ

МОВА, ЩО ТРИМАЄ НЕБО

Мова – це не просто звуки, що злітають з уст, коли ми вітаємо друга чи просимо кави у маленькій кав'ярні на розі. Мова – це струна, що тремтить крізь віки, з'єднуючи нас із тими, чії кроки давно затихли в траві, чії голоси розчинилися в шепоті вітру. Це код, викарбуваний у наших серцях, ключ до таємниці, що зветься народом. Для мене українська мова – це подих весняного дощу над полями, це мелодія сопілки, що вплелася в гомін карпатських смерек, це тепло рідного дому, яке я відчуваю в кожному складі. Вона – жива, вона – моя, і в ній – усе, ким я є.

Щороку 21 лютого світ відзначає Міжнародний день рідної мови – день, що кличе нас зупинитися й озирнутися на скарб, який ми тримаємо в руках. Для українців ця дата – більше, ніж нагадування. Це відлуння боротьби, шрамів і перемог. Наша мова – як древній дуб, що гнувся під бурями, але не зламався, як Дніпро, що розливався в повінь, але не скорився берегам. Її забороняли, її глушили, її намагалися поховати під попелом чужих указів. Та вона воскресла – у шепоті матерів над колискою, у криках воїнів на полі бою, у рядках поетів, що писали крізь сльози. Сьогодні вона звучить – у гомоні дитячих майданчиків, у ритмі сучасних пісень, у тихій молитві за мир. Вона вистояла, бо вона – це ми.

Пам'ятаю, як бабуся сідала біля мене з вишитою подушкою в руках і починала: «Жили собі дід та баба...». Її голос, м'який, мов оксамит, оживав у словах, а казки розцвітали перед очима, ніби живі картини. У кожному «ой летіли гуси» чи «гей, там на горі» ховалася душа нашого народу – його радощі, його печалі, його незламна віра. Ті слова не просто звучали – вони вросли в мене, вчили відчувати, як б'ється серце мови. І коли я сама заговорила, то відчула, як ці слова обіймають мене, ніби створені для того, щоб я їх промовила.

Українська мова – це скарбниця, багатша за всі скарби землі. У ній – тисячі барв: від ніжного «любє», що гріє, як сонце в долонях, до грізного «геть», що рве кайдани. Вона вміє шепотіти, як мати, що співає над дитям, і гриміти, як грім перед бурею. Її сила – у простоті, що ховає глибини: скажи «сонце» – і перед очима золотиться

пшениця, шепни «ріка» – і чуєш, як співає вода, крикни «воля» – і кров оживає в жилах. Це мова, що малює світ, що дихає з нами в унісон.

Та мова – це не лише дар, це й обов'язок. Ми – її вартові. Кожного разу, коли я обираю українське слово замість чужого, я ніби кладу цеглину в невидимий мур, що тримає небо над нашою культурою. Бо без мови народ – лише тінь, а без народу ми – лише відлуння. Мені болить серце, коли чую, як хтось цурається її, називає «немодною» чи «сільською». Як можна соромитися того, що тече в твоїх жилах? Українська мова – не застарілий релікт, а живий потік, що вміє сміятися в жартах, танцювати в піснях, відкривати таємниці в книгах. Її краса – у тому, що вона росте з нами, обіймаючи і старого, і малого, і того, хто лише вчиться її любити.

Міжнародний день рідної мови – це не просто червона позначка в календарі. Це дзеркало, у якому ми бачимо себе. Чи роблю я достатньо, щоб моя мова дихала? Чи говорю я нею так, щоб вона горіла в мені, як вогонь? Чи залишу я її своїм дітям, як заповіт, як крила? Я вірю, що кожен із нас – це голос, який може змінити долю. Бо допоки звучить українська мова, доти ми є – непоборні, вільні, справжні.

Тож бережімо її – наше слово, наш подих, нашу душу. Хай вона лине над світом, як птах над безкраїм степом, як пісня над горами, і шепоче кожному, хто чує: ми є, і наша мова – з нами, вічна, як небо, що вона тримає.

*Анастасія Копоть,
Національний університет
«Львівська політехніка»*

ГОЛОСИ ЛІСУ

У глибині старого лісу, де сонце лише зрідка пробивалося крізь високі верхівки дерев, лежало маленьке село. Місцеві жителі вірили, що ліс не просто є – у нього є душа, і кожен, хто вміє слухати, може почути його голос. Але з часом люди розучилися слухати природу, і лише хлопчик на ім'я Орест розумів її мову.

Він чув, як вітер гуде в гілках дерев, струмок співає нескінченні пісні, птахи змагаються за право голосу. Але найбільше його зачарували вовки. Орест був упевнений, що їхні нічні крики були не просто звуками. Вони несли старі історії та таємниці, про які люди давно забули.

Одного вечора в селі сталося щось несподіване. Вовки почали нападати на худобу, їхні темні постаті з'явилися на околицях села, а вночі їхнє виття лунало як ніколи близько. Люди боялися. Старійшини вирішили, що настав час покласти край цій загрозі.

Але Орест знав, що вовки без причини не нападають. Він вирішив знайти ватажка зграї та дізнатися, чому вони збилися зі звичного шляху.

Шляху в темряву.

Вночі хлопець пішов углиб лісу. Зірки стали для нього надійними провідниками, а старі стежки вели його далі, туди, куди могли знайти дорогу лише місцеві. Він йшов тихо, помічаючи кожен звук: шелест трави під ногами, хрускіт гілок, далеке гукання сови.

Ліс був живий, і Орест відчував його емоції. Дереву розмовляли з ним, як давні друзі, шепочучи про всі зміни, що тут відбулися: про людей, які принесли сокири, про тварин, що зникли, і про вовків, які залишилися без їжі.

Раптом у темряві з'явилися два жовті вогники – очі. Великий сирій вовк стояв перед ним, ніби чекаючи на хлопця.

Розмова без слів.

Між ними не було жодного слова, лише погляди. Орест завмер і показав вовкові, що він не становить загрози.

– Ти голодний, – тихо прошепотів він.

Вовк повільно опустил голову, ніби підтверджуючи свої слова. Його шерсть була спутана, під шкірою виднілися ребра. Напад був не зі злості – іншого виходу просто не було.

Орест пригадав, що кілька років тому ліс був густіший, а поля біля села – дикі й кипіли життям. Але з часом усіх мешканців тут поступово вигнали.

«Ми можемо це змінити», – подумки сказав хлопець, не зовсім розуміючи, кого він мав на увазі – вовка чи сам ліс.

Вовк ще раз глянув на нього і мовчки зник у темряві.

Повернення та рішення.

Наступного ранку Орест розповів усе старцеві. Спочатку йому не повірили, але дід Панас, мудрий і шанований старий, сказав:

– Або ліс слухає вас, або ви його.

Вони довго сперечалися. Одні вважали, що вовків треба відігнати, інші – що треба дати їм шанс. Зрештою, вони вирішили знайти компроміс.

Селяни припинили необдуману вирубку лісу, дозволили тваринам знайти свої домівки, а вовкам – полювати далі від села.

І з часом усе змінилося. Напади припинилися, хижаки повернулися в глибину лісу, а їхнє виття змінилося – воно вже не лякало, а звучало мирно і розмірено.

Орест знав: це була пісня про відновлену рівновагу, про новий зв'язок людини з природою.

Артем Кучер

РУХ ШІСТДЕСЯТНИКІВ

Якщо говорити про рідну мову, відразу згадуються письменники, адже саме вони популяризують та збагачують її. На жаль, майже в усі часи українська мова зазнавала численних утисків, її намагались знищити, але саме завдяки незламним митцям слова, культурним та політичним діячам, які відстоювали її, ми зараз маємо можливість спілкуватися нашою “солов’їною”.

Коли чую про утиски мови, на думку спадає рух шістдесятників, людей, більшість з яких могли б стати нашими сучасниками, але радянська влада вирішила інакше.

Але хто ж вони такі, і чому є такими важливими постатями в історії розвитку нашої рідної мови?

Шістдесятники – культурне об’єднання, започатковане в 1950–1960-х роках, це покоління митців, які активно виступали проти цензури, ідеологічних обмежень та репресій. Вони боролися за відновлення національної ідентичності та свободу слова в умовах радянського режиму. Варто зазначити, що рух не був офіційним об’єднанням, а радше частиною дисидентського руху, який активно виступав проти режиму тогочасної влади.

Історія шістдесятництва почалась наприкінці 1950-х років, коли, після смерті Сталіна, почалась так звана хрущовська відлига. Інтелігенція усвідомила, що тепер має певну свободу дій, і в Україні почала формуватися інтелектуальна та культурна опозиція радянській владі. В різних містах виникали клуби творчої молоді, куди входили майбутні шістдесятники, котрі згодом стали яскравими представниками руху. Їх основною метою було протистояння репресіям радянської влади та відстоювання нашої культури та мови.

Протягом 1960-х років рух шістдесятників неодноразово стикався з репресіями з боку радянської влади. Однією з найбільших трагедій для цього покоління стала хвиля арештів 1965 року, коли були затримані такі відомі діячі як Левко Лук’яненко, Василь Стус, Іван Світличний, Микола Руденко, а також багато інших представників культури. Ці арешти та репресії мали на меті придушити будь-які спроби виявлення національної свідомості та незалежності в усіх сферах.

4 вересня 1965 року відбулась прем'єра фільму «Тіні забутих предків» С. Параджанова, якого також відносять до шістдесятників. Це була дуже визначна культурна подія, тож там зібралось чимало представників руху. Радянська влада не лишила її без уваги: під кінотеатром чергували співробітники КДБ.

Одним з перших щодо фільму висловився Іван Дзюба, знаний письменник і критик, який уже на той час був відомий через свої переконання щодо важливості збереження національної ідентичності. Він високо оцінив художній рівень фільму, але також підкреслив, що ця кінострічка – не просто естетичний твір, а й культурний акт, який порушує питання про важливість збереження української мови та традицій в умовах радянської цензури.

Незадовго до прем'єри Україною прокотилась хвиля таємних арештів учасників руху, тож Дзюба з кількома іншими шістдесятниками підготували промову-протест проти затримання інтелігенції. Його підтримали Василь Стус і В'ячеслав Чорновіл, один з яких вигукнув знамениту фразу: «Хто проти тиранії – встаньте». Деякі глядачі підвелись, підтримавши їх.

Ця публічна заява на прем'єрі фільму стала першою за довгий час демонстрацією протесту проти політичних репресій в Україні. Вона підкреслила рішучість української інтелігенції боротися за свою культуру, навіть попри ризик репресій з боку влади.

Шістдесятники активно виступали за права національних меншин, зокрема за захист прав кримських татар та інших народів. Водночас вони підтримували ідею реформування радянської політики, закликали до більшої відкритості та свободи.

На жаль, у 1970-1980-х роках більшість шістдесятників зазнали жорстоких репресій з боку радянської влади, але їхня боротьба не була марною, їхні ідеї не зникли. Вони стали основою для майбутніх рухів, які боролися за незалежність і демократію в Україні. Цей вплив можна відчувати в культурних та політичних змінах, які почалися вже після проголошення незалежності України у 1991 році.

На мою думку, День рідної мови є не просто формальною датою, а важливим нагадуванням про багатовікову боротьбу нашого народу за право говорити рідною мовою. В цей день ми маємо можливість вшанувати пам'ять тих, хто віддав своє життя та свободу за нашу мову, а також усвідомити власну відповідальність за її майбутнє. У сучасному світі, де інформаційні технології створюють нові

виклики для мовної ідентичності, День рідної мови стає особливо актуальним. Він спонукає нас використовувати українську мову в усіх сферах життя, підтримувати нашу культуру, а також передавати ці знання наступним поколінням.

Вшановуючи шістдесятників та інших борців за українську мову, ми маємо пам'ятати, що збереження мови – це щоденна праця кожного з нас. Це вибір на користь рідного українського слова, підтримка україномовного контенту та повага до власної культурної спадщини. Лише так ми зможемо забезпечити процвітання нашої мови на довгі роки.

Євгенія Кучіна

КАЗКА ПРО МОВУ

У далекому мальовничому містечку, що потопало в садах і парках, жила фея на ім'я Солов'їна. Вона була ніжна й витончена, мов весняний світанок. Її волосся нагадувало пшеничні хвилі, які золотилися під сонячними променями, а очі сяяли синьо, немов небо після літнього дощу. Але найголовнішою її прикрасою був голос – мелодійний, чистий, як джерельна вода, що дзюрчить між камінням. Коли вона співала, навіть вітер завмирав, щоб не порушити цієї чарівної гармонії. Її пісні були сповнені любові до рідної землі, до природи, до всього живого. Вона могла вигадати вірш, що торкався серця, наче лагідний дотик теплого весняного дощу, розповісти захопливу історію про минуле або сучасне. Солов'їна була постійною гостею і в школах, і в університетах, і в простих хатах, і в панських палатах.

Але ось у місті з'явилася інша фея Росіта. Вона приїхала на золотій кареті і відразу привернула увагу всіх городян. Росіта була донькою багатих батьків і завжди одягалася у найдорожчі сукні, оздоблені перлами та мереживом. Її волосся було темним і важким, наче хмари перед грозою, а очі блищали холодним сріблом. Вона не вміла ані співати, ані розповідати гарних історій, але завжди знала, як привернути увагу. Дітям вона роздавала цукерки і тістечка, дорослим підкидала трохи грошей або давала корисні поради, як зробити кар'єру.

– Дружити з Росіною – це круто!– говорили діти й дорослі.

Солов'їна не заздрила Росіні, але їй було сумно. Вона хотіла, щоб її почули, щоб її голос не заглушувався шумом пустих балачок.

І от одного разу на місто напав злий Дракон. Він нищів усе, що бачив на своєму шляху, нічого не виживало після нього. Всі чарівні квіти, домівки тварин і людей – усе Дракон безжалісно знищував. Усі люди злякалися його, почали тікати і ховатись.

– Хто врятує місто? Хто допоможе згуртувати людей? Хто стане попереду і поведе інших?

Багато хто сподівався на допомогу Росіні, але вона найперша втекла до сусіднього міста, прихопивши свої яскраві плаття.

І от коли здавалось, що рятунок вже не буде, на найвищому пагорбі міста з'явилася Солов'їна. Фея була смілива і вільна духом, вона знала, що треба захищати своє місто, тому почала співати пісні про те, як колись люди, згуртувавшись, змогли здолати страшних потвор і вибороли свою свободу. Люди слухали, і їх серця почали оживати, в їхніх очах пропав страх, у їхніх душах з'явилась впевненість у перемозі над ворогом.

– Її пісня – це душа нашого міста! Ми повинні йти за нею, треба захищати нашу домівку! Нумо, проженемо Дракона, покажемо йому нашу силу!

Почалася велика битва, спочатку не все йшло за планом, але люди не здавалися. Вони знали, що поки з ними Солов'їна, вони непереможні...

– Дракон відступає! Перемога! – раділо місто. Люди вийшли на площі. Всі хотіли почути голос Солов'їної, дякували їй за допомогу.

З тих пір у містечку запанував мир і всі почали поважати Солов'їну. Її голос лунав звідусіль, і її пісня більше ніколи не замовкала, тому що містяни зрозуміли, що справжня краса – це не зовнішній блиск, а те, що йде від серця.

Єлизавета Літова

УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ І МОВА НЕЗЛАМНІ

Бахмут. Червень 2022 року. Здавалось, сонце навіки сховалося за чорним їдким димом, а повітря стало густим і важким від гару та металевого присмаку. Земля здригалася від безперервних вибухів, ніби хтось велетенський бив у її надра кувалдою. Під звуки пекельної симфонії війни у вузькій траншеї стояв Іван, міцно стискаючи в руках автомат. Йому було 29, ...лише 29, але ця війна швидко додала йому віку, зробила його набагато старшим. Зморшки пролягли на загартованому обличчі, втомлені очі відображали жахи пережитого, а густа темна борода, що закривала його підборіддя, стала його візитівкою. Саме через неї побратими й дали йому позивний «Борода».

Ще рік тому він стояв не в траншеї, а біля шкільної дошки, пояснюючи учням правопис. Іван був учителем української мови та літератури. Він працював у школі в місті Слов'янськ, де українську мову не дуже хотіли вчити. Діти говорили російською, батьки не розуміли, навіщо потрібна українська, а деякі відкрито насміхалися над його вчительською впертістю. Але Іван не здавався. Він не просто навчав мові – він боровся за неї. Щодня він намагався доводити учням, що українська – це не просто предмет у шкільній програмі, а їхня національна сутність, історія, зброя. Він читав їм вірші Василя Стуса, Ліни Костенко, змушував замислюватись над рядками Івана Франка. Він говорив про те, що мова – це більше, ніж просто слова, що вона визначає, ким ми були, є і будемо.

Коли почалося повномасштабне вторгнення, Іван не зміг залишитися осторонь. Уже на другий день війни залишив школу та вступив до лав ЗСУ. Став бойовим медиком у складі 93-ї механізованої бригади «Холодний Яр». Тепер замість підручників і конспектів у його руках були аптечка й автомат. І він рятував не словами, а діями, надзвичайно важливими в таких умовах навичками, які здобув ще під час навчання на курсах домедичної допомоги.

Його обличчя заросло густою бородою, бо часу на гоління не було. Але для побратимів він став не просто «Бородою» – він став тим, хто не давав їм помирати. «Ніколи назад» – девіз 93-ї бригади.

Ці слова були викарбувані в серці кожного бійця, вони стали їхнім бойовим гаслом, їхньою обіцянкою не здаватися, не відступати.

Липень 2022 року. Спека, пил і постійна, неймовірна напруга... у кожній клітинці тіла, у кожному русі, у кожній думці. До підрозділу Івана прибуло поповнення новобранців, серед яких був Дмитро. Високий, худорлявий хлопець із Полтави, з трохи розгубленим, але рішучим поглядом. Він одразу привернув увагу Івана своєю спокійною вдачею. У перший же день вони разом стояли на варті. Ніч була тихою, лише зрідка десь далеко лунали вибухи. Дмитро дістав пачку сигарет і запропонував Івану.

– Куриш?

– Буває, – відповів Іван, беручи сигарету.

– Я з Полтави. До війни працював вчителем історії.

– Історія, значить, – усміхнувся Іван. – Зараз ми її пишемо.

Дмитро ствердно кивнув головою.

Він розповів про свою сім'ю, про те, як він мріє жити після війни. Іван слухав, іноді додаючи свої спостереження. Вони говорили про все: про війну, роботу, мир, життя. Іван відчув у Дмитрові рідну душу, людину, якій можна вірити й довіряти.

Під час першого бою Івана, вони разом відбивали атаку ворога, і раптом стався вибух. Іван побачив, як Дмитро впав, засипаний уламками. Іван кинувся до побратима, швидко відкидаючи каміння та землю. Дмитро дістав поранення у груди й кров заливала його форму.

– Ти живий? – запитав Іван.

– Не дочекаються, – прохрипів Дмитро, намагаючись посміхнутися.

– Ну, якщо ще можеш жартувати, значить, живий, – сказав Іван, оцінюючи рану.

Він швидко надав Дмитрові першу допомогу, зупинив кровотечу й витягнув його з-під обстрілу. З того часу вони стали нерозлучними. Бійці казали, що в них братерство, яке могла створити лише війна. Вони завжди були поруч, підтримуючи один одного в найважчі моменти.

Одного разу, сидючи в окопі під час короткої перерви між боями, Дмитро сказав:

– Знаєш, Іване, я ніколи не думав, що на війні можна знайти справжнього друга. Але ти для мене став ще й братом.

Іван поклав руку йому на плече.

– І ти для мене, Дмитре.

Іван почув по рації: «Відступаємо! Відступаємо!» Але шум бою був таким сильним, що він не міг розібрати, хто говорить. Ворог міг видавати себе за своїх. Раптом він почув голос Дмитра: «Іване, брате, відходимо! Це я, Дмитро!» Іван відчув полегшення. Він знав, що це свій, і почав відходити.

Пізніше, коли вони сиділи в укритті, Іван запитав:

– Як ти дізнався, що це я?

– Я почув твій голос, – відповів Дмитро. – Ти завжди говориш українською, навіть коли всі інші переходять на російську.

Іван усміхнувся. Він завжди боровся за українську мову, навіть до війни. Він вірив, що мова – це зброя, якою можна перемогти ворога.

– Ти знаєш, – сказав Іван, – у Другу світову війну наші діди теж використовували українську мову як засіб розпізнавання. Вони знали, що російські окупанти не знаються на секретах нашої «солов'їної».

– Так, я чув про це. Мова – це наша сила.

Раптом вони замовкли, дивлячись, як неподалік жевріє вогонь. Свідомість Івана почала занурюватись у спогади про те, як у дитинстві мама читала йому українські казки, як він вчив у школі вірші Великого Кобзаря, і як його дражнили за те, що він говорить українською, але він ніколи не здавався.

– Знаєш, – сказав Іван, – я завжди вважав, що мова – це не просто засіб спілкування. Це родинний затишок, мамина колискова, і навіть лихі побажання ворогам, це наша душа, наша історія, наша культура. Це те, що робить нас великим народом – українцями.

– Ти маєш рацію, – погодився Дмитро. – І зараз, коли ми боре-мося за нашу свободу, наша мова стає ще важливішою.

Наступного дня, після важкого бою, коли побратими сиділи в укритті, чекаючи на підкріплення, хтось почав тихо наспівувати: *«Ой, у лузі червона калина похилилася...»*

Це був Олег. Інші підхопили, і от вже співали всі:

«А ми тую червону калину підіймемо, А ми нашу славу Україну, гей-гей, розвеселимо!»

Іван теж співав, відчуваючи, як пісня наповнює його силою та рішучістю. Він згадав, як у дитинстві її співала мама, а потім,

як вона звучала на Майдані у 2014 році. Для нього кожне слово й фраза в цій пісні випромінювали дух сильного й незламного народу, що бореться за свою свободу.

«Мариширують наші добровольці у кривавий тан, Визволяти братів-українців з московських кайдан...»

Ці рядки звучали особливо сильно в їхніх серцях. Вони знали, що вони – добровольці, які захищають СВОЄ: родину, коханих, друзів, Україну.

«Гей, у полі ярої пшениці золотистий лан, Розпочали стрільці українські з ворогами тан...»

Іван дивився на своїх побратимів, на їхні втомлені, але рішучі обличчя. Він бачив у їхніх очах ту ж саму силу й ту ж саму рішучість, яку відчував сам. Він розумів, що вони – єдині й непереможні.

– Ось так, брати, – сказав Іван, – наша мова – наша зброя.

– Так, – погодився Дмитро, – вона дає нам сили.

– Вона нагадує нам, за що ми боремося, – додав Олег.

– За нашу волю, – завершив Іван.

І вони знову затихли, але тепер їхня мовчанка була наповнена не лише гордістю та рішучістю, а й надією. Вони усвідомлювали, що мають боротися, доки не переможуть.

Якось, під час короткої перерви між боями, Іван почув, як Микола, один із їхніх побратимів, розмовляє телефоном російською. Іван завжди говорив українською, навіть коли інші переходили на російську.

– Миколо, – сказав Іван, – можеш говорити українською?

– А какая разница? – відповів Микола. – Мы же все русский понимаем.

– Різниця є, – наполіг Іван. – Ми – українці, й іншої мови у нас немає.

– Та ну тебя – махнув рукою Микола. – Нету сейчас времени спорить об этом, Ваня.

Іван відчув, як у ньому від гніву закипає кров. Він завжди намагався бути терплячим, толерантним, як люблять зараз говорити, але нині й тут, де вирішується майбутнє українців, він не міг змовчати.

– Ти не розумієш, – сказав Іван, підвищуючи голос. – Мова – це сила наша й душа наша. Це те, що відрізняє нас від ворога.

– Та какая разница, – повторив Микола. – Главное победа.

– Головне, щоб ми перемогли, – погодився Іван, – але ми повинні перемогти як українці.

Микола лише низив плечима й відвернувся. Іван сподівався, що Микола як хлопець кмітливий і дотепний обов’язково зрозуміє, що мова – це не просто слова, а щось набагато більше.

Минуло кілька днів. Бійці готувалися до чергового штурму. Напруга висіла в повітрі. Іван перевіряв медичне обладнання, коли почув голос Миколи:

– Іван, – сказав Микола, – я хотів поговорити. Я подумав над тем что ты сказал, – продовжив Микола. – И ты был прав.

Іван здивовано подивився на нього.

– Я всегда думал, что неважно на каком языке говоришь, главное, что ты думаешь и как поступаешь – сказав Микола. – Но сейчас, когда мы воюем за нашу страну, за то, чтобы она не исчезла с карты мира, я понимаю, что это не так.

– Я радий, що ти зрозумів, – відповів Іван.

– Я хочу научиться говорить на украинском языке правильно, – сказав Микола. – Ты поможешь мне?

Іван усміхнувся.

– Звичайно, – відповів він. – Ми разом будемо вчити нашу рідну мову.

І з того дня Микола намагався спілкуватись тільки українською. Він робив помилки, але старався. Іван допомагав йому, виправляв, пояснював правила й значення слів.

Одного разу, під час короткої перерви між боями, Микола прочитав вірш Володимира Сосюри «Я губ твоїх дихання п’ю». Іван здивовано подивився на нього.

– Ти читаєш Володимира Сосюру?

– Так, – відповів Микола. – Я відкрив для себе його лірику, вона ніжна й водночас глибока, вона про тебе й про мене, вона про найпотаємніше, вона допомагає не втратити себе, свої людські почуття в цьому пеклі.

...Під час чергового штурму Микола отримав важкі поранення й не міг надати собі медичну допомогу. Іван кинувся до нього, намагаючись врятувати його життя. Він зупинив кровотечу, наклавши джгут, але важке поранення в живіт не залишило йому шансів на життя.

– Іване, – прошепотів Микола, – я не виживу, правда?

Іван зціпив зуби. Він не хотів говорити правду, але подумав, що Микола має право її знати.

– Так, Миколо, – відповів він. – Але я з тобою.

Микола замовк, а потім знову прошепотів:

– Скажи моїм рідним, що я їх люблю.

– Скажу, Миколо, – пообіцяв Іван.

Микола заплющив очі й обм’як. Іван сидів поруч і тримав його за руку. Невимовний біль і розпач наповнювали його серце. Він втратив друга, побратима. Іван дивився на бездиханне тіло Миколи й згадував їхні розмови, суперечки, спільні перемоги, а також як Микола жартував над своїми помилками, як серйозно ставився до їхніх «уроків», як читав вірші Сосюри.

– Ти був справжнім героєм і другом, – сказав Іван.

Іван встав і пішов до своїх побратимів. Всі думки були про Миколу: як він вперше прийшов до нього, з проханням допомогти вивчити українську, як соромився своєї вимови, але наполегливо повторював слова. «Іване, – казав він, – я хочу говорити українською так само гарно, як ти, як усі наші хлопці». Іван усміхався, поправляв його, розповідав про красу та мелодійність рідної мови. А потім був той бій, коли Микола, поранений, але живий, крикнув у рацію: «Борода, це я, Микола! Відходь, дрон!» Тоді Іван зрозумів, що Микола не просто вчив мову – він став її частиною, її захисником.

«Мова – це наша зброя», – прошепотів Іван, зупиняючись біля пораненого бійця. Той хрипів, тримаючись за живіт, звідки текла кров.

– Тримайся, Олеже, – сказав Іван, розриваючи бинт. – Зараз допоможу.

Іван діяв швидко, зосереджено, бо не можна було гаяти ані секунди. Він закінчив перев’язку, допоміг Олегові підвестися й спуститися до укриття. Потім повернувся, щоб забрати тіло Миколи. Іван не міг залишити його тут, на полі бою. Він тягнув тіло, а у вухах лунали слова пісні, яку вони співали разом: «А ми тую червону калину підіймемо...» Іван знав, що вони піднімуть не лише калину, а й пам’ять про Миколу, про всіх, хто віддав своє життя за Україну.

Минув місяць. Бахмут стояв, попри всі зусилля ворога його захопити. Але ж якою ціною!!! Загинув Дмитро, прикриваючи відхід побратимів. Забрали в полон Олега, і подальша доля його була

невідома. Отримав тяжкі поранення, але вижив Іван. Багато воїнів загинуло, дуже багато.

Дивлячись на сіре небо у вікно шпиталю, Іван постійно згадував побратимів. Біль через втрату не відпускав, але в серці жила незламна віра. Він думав про Миколу, Дмитра, Олега, про усіх, кого він так любив і втратив у цій жахливій війні. Вони були молоді, гарні, міцні хлопці, які любили життя, планували своє майбутнє, мріяли про мир, і ніхто з них не хотів вмирати. Але доля вирішила інакше, і всі вони загинули, захищаючи свою Батьківщину від загарбників. Іванові дуже важко було визнати таку реальність, але він переконував себе, що Україна, яка стікає кров'ю, як поранений птах, попри все переможе у цій війні й збереже свою свободу й незалежність. Смерть українських воїнів – це наше життя, наша свобода. Думки були чіткі й зрозумілі. Він знав, хто він і що має далі робити. Він – українець. Він – воїн. Він – той, хто буде боротися до кінця.

У палату зайшов лікар.

– Іване, – сказав він, – до тебе прийшли.

На порозі стояла жінка в камуфляжі. Втомлені очі, рішучий погляд.

– Я – Олена, – сказала вона. – Я з «Азову». Знаю про тебе все. Такі, як ти, нам потрібні, щоб продовжувати боротьбу за майбутнє України.

Іван вслухався в її слова й відчував, що справа його побратимів продовжується, що їхня смерть не даремна. Він розумів, що його боротьба не закінчилася.

– Я з вами, – сказав він. Разом до Перемоги! Все буде Україна!

*Анастасія Ляшенко,
Харківський національний університет
внутрішніх справ*

ПОГЛЯД НЕЗНАЙОМЦЯ

Сидячи вчора біля вікна й споглядаючи заднє подвір'я нашого сімейного будинку, я зловив себе на думці наскільки воно гарне. Туї, що тягнуться рядом від паркану до паркану, виблискуючи на сонці своїм зеленим листям, стоять, як вартові перед битвою, декоративна кора під ними неначе зораний ґрунт й небо, що незважаючи ні на що, синіє рожевим. Жовто-сірий паркан, неначе величний мур древньої фортеці, захищає зелене море, що розлилося майже на все подвір'я аж до самого будинку, й не дає йому перелитися. З іншої сторони стоять безлисті дерева персика, яблуні, груші та сливи, що починають виходити зі свого зимнього сну, тягнучись своїм голим гіллям до весняного сонця. В цю пору воно таке не передбачуване, як полохливе звірятко, якщо сильно радіти його теплому промінню та вийти на вулицю в футболці, можна сполохати його й воно втече, а на зміну йому прийдуть хмари, які ще пам'ятають зиму й сховають у свої сірі шати молоде сонце весняної пори та напустять на землю холодні, звивисті вітри, що розженуть усіх у футболках й у куртках теж.

Дивлячись на красу подвір'я, я не міг відкараскатися від думки, що якби хтось незнайомий, хто ніколи не бачив його, попросив би мене описати подвір'я і пояснити, що саме привабило мене в ньому, я не зміг би цього зробити. Мене, як людину, що вважає слово за найвищу цінність, і цінує людей, які цим словом вміло оперують, зацікавило, а як саме письменники це роблять, бо я вважав раніше, що найважливіше у творінні тексту це досвід і переживши щось грандіозне описати його не має бути проблемою. Я жив в тіні ілюзії божественності письма, що до письменників спускається муза і вони перебуваючи в стані божественного піднесення пишуть тексти, які потім стають шедеврами. Тепер, я на власному досвіді бачу, що як і будь-яке ремесло, навіть творче, письменництво потребує вишколу, практики, та набивання руки, але навіть після цього немає жодної гарантії, що написане мною буде мати хоч якусь цінність для читача. Я можу читати по книжці щодня, писати по оповіданню в тиждень, але все одно ніхто не зацікавиться мною та моєю "писаниною". Зацікавленість. Якщо я, як письменник, хочу викликати її в читача, то мене самого має цікавити те, про що я пишу і це надзвичайно

важливо. Читач-бо не дурний, він бачить, коли потуга писати йде від самої душі, а коли пишеться заради писання. Якби мене дійсно не зачаровував вигляд мого заднього подвір'я, я не зміг написати про нього так, щоб мені повірили, щоб читач зміг сам його побачити у своїй уяві, як його бачу я. В мене має дух перехоплювати від заходу сонця, що відбивається на стінці паркану червоно-жовтою веселкою, щоб викликати в читача те саме захоплення.

Друге і одне з найголовніших, що стає на заваді до написання насправді гарного тексту, це те, що письменник має писати не для себе, а для читача. Я це зрозумів саме тоді коли сидів перед вікном, я дивився і дивувався наскільки це гарно і водночас для мене, буденно, бо я бачу це подвір'я щодня: в сонце і в зливу, в зоряне та хмарне небо, взимку та влітку, для мене воно рідне та знайоме і підсвідомо в мене не має потреби описувати його для себе детально, бо я знаю його, як себе. Але це змінилось, коли я почав дивитися не з перспективи себе, а з перспективи того незнайомця, якому я ще вчора не зміг би описати красу свого подвір'я. Для незнайомця це подвір'я нове, він бачить його вперше і для нього все в новизну, він бачить кожну деталь, кожен відблиск, кожен кущик та дерево вперше. Кольори для нього складаються в химерну палітру відчуттів, які він пропускає крізь себе, та виливає все словами на папір, бо краса його бентежить та зачаровує, а новизна пробуджує в ньому бажання поділитися усім цим з людьми, які ніколи не бачили самого цього подвір'я, саме в той день, саме через його очі.

І зрештою все це стає можливим завдяки мові. Вона бере на себе роль фундаменту, каркасу, основи та зовнішніх прикрас тексту. Без неї, тексту не буває і бути не може. Можна довго дискутувати що важливіше форма чи зміст, але з якого боку не подивишся, якщо написано нецікаво та негарно, навряд чи цей текст, навіть з феноменальним змістом, зацікавить широкий загал. Тому плекаймо рідну мову, бо як казала Оксана Забужко, спочатку письменник нав'язує мову читачеві, а потім й *vice versa*, а це в наших з вами інтересах читати добрі твори українською мовою.

Богдан Ляшенко

СКАРБНИЦЯ ДУШІ – РІДНА МОВА

Що є найціннішим для кожного народу? Можна довго перелічувати досягнення та здобутки, але ніщо так глибоко не відображає сутність нації, як її рідна мова. Це не просто засіб спілкування, це генетичний код культури, дзеркало історії, звучання душі, спадщина, передана від покоління до покоління. Мова – це наш світогляд, ключ до розуміння себе і свого місця в світі.

Міжнародний день рідної мови – це нагадування про те, що кожна мова є унікальною і важливою. Вона відображає тисячолітню історію, традиції, звичаї, ментальність і світосприйняття народу. Це свято – можливість усвідомити, наскільки важливо берегти свою мовну спадщину в умовах глобалізації та діджиталізації, коли кордони стираються, а зникнення мов стає болючою реальністю.

Українська мова – це ніжність і сила водночас. Вона розквітає у піснях, звучить у поетичних рядках Шевченка, Підмогильного, Лесі Українки, і надихає сучасних митців на нові звершення. У кожному її слові – запах рідних ланів, звуки чарівної природи, історія боротьби й перемог. Вона єднає нас у радості й скорботі, дарує відчуття дому навіть тим, хто опинився далеко за його межами.

Проте мова, як квітка, потребує дбайливого догляду. Її збереження – це наша місія і відповідальність перед прийдешніми поколіннями. Ми повинні не лише розмовляти рідною мовою, а й плекати її: вивчати, творити, поширювати у світі її красу і глибину. Втрата мови – це втрата частинки душі. Це порушення зв'язку між минулим, сучасним і майбутнім.

У світі, де понад 40% мов знаходяться під загрозою зникнення, надзвичайно важливо підтримувати мовну різноманітність. Підтримуючи рідну мову, ми сприяємо збереженню культури, історії та українського народу. Адже кожна мова – це особливий спосіб бачення світу, це мозаїка, яка складається в неповторну картину людства.

Плекаймо українську мову щодня, адже в ній – наша неповторність, наша сила і наша свобода. Нехай вона звучить у наших домівках, школах, серцях. Нехай вона живе у книгах, фільмах, піснях, у кожному куточку країни, де б'ються українські серця. Ми маємо дбати про те, щоб вона не лише виживала, а й розквітала, надихаючи нас і майбутні покоління.

Рідна мова – це наше багатство, яке неможливо оцінити. Це наш корінь, що живить дерево нації. Тож, бережімо її, підтримуймо, розвиваймо і любімо, адже поки живе мова, живе й народ.

Аліна Ляшко

МОВА – ДУША НАРОДУ

Мова – це не просто засіб спілкування. Це код нації, її душа, її найцінніший скарб. Українська мова – мелодійна, багата, співуча – століттями була тим, що об'єднувало наш народ, допомагає йому вижити у найважчі часи. У ній закарбована наша історія, культура, дух нескореності й свободи.

Змалку ми чуємо коліскові, які ніжно співають нам матері. Вони звучать, як чиста джерельна вода, наповнюючи серце теплом. Перші слова, перші вірші, перші розмови з рідними – все це відбувається українською мовою, яка стає для нас чимось природним і невід'ємним. Але чи завжди ми усвідомлюємо її справжню цінність?

Були часи, коли українську мову забороняли, намагалися знищити, стерти з пам'яті людей. Однак вона вистояла. Бо мова – це не просто слова, це живий організм, який неможливо викорінити, поки в серцях людей палає любов до своєї Батьківщини. Наші предки зберегли її для нас, і тепер наш обов'язок – берегти її для майбутніх поколінь.

Українська мова – одна з найкрасивіших у світі. Вона звучить, як пісня, вражає своєю поетичністю та виразністю. Кожне слово в ній – мов перлина, відшліфована віками. Не випадково саме українська визнана однією з наймилозвучніших мов світу. Вона дарує нам змогу не просто говорити, а передавати свої емоції, почуття, настрої.

Мова – це те, що формує наш світогляд, нашу картину світу. Недарма психологи кажуть, що мовою мислення людини визначається її сприйняття дійсності. Кожна мова особлива, унікальна, неповторна. У словах закодовано традиції, мораль, спосіб мислення народу. Українська мова допомагає нам глибше відчувати самих себе, свої корені, свою приналежність до великої спільноти – українців.

Сьогодні ми живемо у незалежній державі, і наша мова лунає всюди – на вулицях міст і сіл, у школах і вузах, на телебаченні, в книгах, у піснях. Але чи достатньо цього? Кожен із нас має докласти зусиль, щоб українська мова звучала ще більше, щоб нею говорили, писали, творили. Ми маємо підтримувати українських письменників, співаків, блогерів, науковців, які своєю діяльністю популяризують нашу мову.

Мова – це ключ до знань, до культури, до освіти. Вона відкриває перед нами світ, допомагає вчитися, досліджувати, створювати. Українська мова – це мова Лесі Українки, Тараса Шевченка, Івана Франка, Ліни Костенко. Це мова, якою написані безсмертні твори, що надихають, пробуджують, дають надію.

Але, на жаль, навіть сьогодні, у ХХІ столітті, є ті, хто намагається применшити роль української мови, замінити її іншими, витіснити з інформаційного простору. Ми повинні розуміти, що мова – це не просто вибір, це відповідальність. Якщо ми не будемо нею користуватися, вона поступово зникне, як зникли багато мов у різних куточках світу.

Говорити українською – це не лише повага до предків, а й внесок у майбутнє. Це можливість зберегти свою ідентичність у світі, де так легко загубитися серед інших культур. Адже нація живе доти, доки живе її мова.

Ми повинні не лише говорити українською, а й плекати її, вивчати, вдосконалювати. Важливо підтримувати мовну культуру, правильно використовувати слова, уникати засмічення іншомовними виразами. Чистота й багатство мови залежать від кожного з нас.

Отже, шануймо українську мову, розмовляймо нею щодня, передаваймо її нашим дітям. Бо мова – це не просто слова. Це те, що робить нас українцями. Це наш зв'язок із минулим і місток у майбутнє. Бережімо її, бо разом із нею ми збережемо себе як народ.

Олександр Мовчанов

ГОЛОС ІЗ МАЙБУТНЬОГО

Світ здався сірим того ранку. Не тому, що за вікном хмурилося чи падав дощ, а просто в душі якось було не те. Андрій сидів у своїй кімнаті й бездумно гортав стрічку новин. Однакові заголовки, однакові обличчя, однакові слова...

"Що взагалі важливо у цьому світі?" – подумав він, відкладаючи телефон. Щось давно його не радувало. Навчання – звичайнісіньке, друзі – усе рідше зустрічаються.

Аж раптом екран його телефону мигнув. З'явилося повідомлення від невідомого відправника. У ньому було лише одне речення:

"Ти повинен зберегти те, що дає нам колір і життя. Поки не пізно."

Андрій нахмурився й хотів видалити це дивне повідомлення, але щось його зупинило. Повідомлення було написане українською мовою, його це збентежило, адже він звик розмовляти з друзями російською... І саме з цього моменту все змінилося.

Андрій прокрутив повідомлення кілька разів, намагаючись зрозуміти, що це означає. "Колір і життя? Зберегти? Про що це взагалі?" – подумав він, протираючи очі. Але перш ніж встиг відповісти, на телефон прийшло ще одне повідомлення:

"У майбутньому світ став сірим, Андрію. Ми втратили рідну мову – і разом із нею втратили самих себе. Якщо ти це читаєш, у тебе ще є шанс змінити хід історії."

Андрій завмер. Хто це пише? Яке ще майбутнє? Йому стало моторошно, але цікавість пересилила. Він вирішив відповісти:

– Хто ти? Як я можу змінити щось?

Кілька секунд телефон мовчав. А потім екран раптово засвітився яскравим білим світлом. І тут сталося щось неймовірне – ніби кімната розчинилася в повітрі. Андрій опинився посеред дивного місця: усе навколо було сірим і тьмяним – дерева, будинки, навіть небо. Люди мовчки проходили повз, їхні обличчя були порожніми, наче вони забули, як радіти.

– Де я? – прошепотів Андрій, озираючись навколо.

– У майбутньому, – відповів голос позаду.

Андрій рвучко обернувся і побачив незнайому дівчину. Вона була єдиною яскравою постаттю в цьому безбарвному світі. Її очі сяяли блакитним, а в руках вона тримала стару книгу з написом "Українська мова – джерело життя".

– Це майбутнє, якщо ми втратимо нашу мову, – пояснила вона, гортаючи сторінки книги. – Люди перестали говорити українською. Спершу вони думали, що це дрібниця, що мова не має значення. Але з часом світ почав втрачати кольори. Спочатку блякли квіти, потім дерева, а далі й самі люди стали сірими. Вони забули, хто вони.

Андрій хотів щось заперечити, але не зміг знайти слів. Він тільки дивився на цей похмурий світ і відчував, як йому стає важко дихати.

– Але ще є шанс усе змінити, – сказала дівчина, дивлячись йому прямо в очі. – Ти можеш повернутися назад і нагадати людям, чому важливо берегти рідну мову.

– Але як? Я – звичайний хлопець... Що я можу зробити?

Дівчина тепло посміхнулася й простягнула йому книгу.

– Почни з малого. Говори українською. Читай, пиши, розповідай іншим, наскільки вона важлива. І найголовніше – вір, що твоє слово має силу. Бо мова – це не просто слова. Це ключ до нашої душі, до нашого майбутнього.

І раптом світ почав розчинятися. Андрій повернувся до своєї кімнати, але його серце билось так сильно, ніби він щойно пробіг марафон. У голові все ще лунав голос дівчини:

"Говори українською. Почни з малого".

Він підійшов до вікна. Світ здавався звичним, але тепер Андрій помічав дрібниці, що раніше вислизали з уваги. Рекламні вивіски англійською, розмови в автобусах, де люди перескакували на суржик чи російську, навіть у його власних повідомленнях майже не було українських слів.

"Та це ж безнадійно", – подумав він і стиснув руки в кулаки.

Наступні кілька днів Андрій ходив похмурий. Він не знав, як змінити щось у світі, де більшість навіть не задумується про мову. У школі з нього посміялися, коли він спробував провести розмову виключно українською.

– Що ти як старий дід? – насміхнувся Славко, його однокласник, штовхаючи його в плече. – Ми ж і так розуміємо одне одного.

– Ну, розуміємо. Але чи достатньо просто розуміти? – Андрій відповів тихо, але всередині відчув, що його слова не були даремними.

Він почав помічати, що не всі байдужі. Дехто задумувався після його слів, а одна дівчина, Оля з паралельного класу, навіть підійшла до нього після уроку і сказала:

– Це круто, що ти не боїшся говорити. Я теж спробую більше використовувати українську.

Андрій усвідомив: шлях буде довгим і складним. Але він вирішив не здаватися. Щоночі перед сном він згадував сірий світ майбутнього і чув у голові голос дівчини: "Мова – це ключ до нашої душі". Він знав, що кожне його слово тепер важливе.

Один із вирішальних моментів настав на шкільному заході до Дня рідної мови. Андрій підготував виступ. Спершу він хвилювався, що його не зрозуміють або засміють, але, виходячи на сцену, він подумав: "Це не для мене. Це для майбутнього".

– Мова – це не просто засіб спілкування, – почав він спокійно, але впевнено. – Це те, що робить нас унікальними. Це наш код, наша історія, наша свобода. І якщо ми її втратимо, ми втратимо себе. Але кожен із нас може зробити крок, щоб цього не сталося.

У залі стояла тиша. Потім хтось почав аплодувати. Спершу не-сміливо, а потім усе сильніше. Андрій побачив, що навіть Славко усміхнувся і кивнув йому.

Цього вечора Андрій відчув, що світ став трохи яскравішим. І хоча він знав, що попереду ще багато роботи, він більше не сумні-вався: майбутнє залежить від кожного з нас.

Таїсія Новік

УКРАЇНЬСЬКА МОВА – ДУША ХОРОБРИХ

Для мене мова – це не просто спілкування і взаєморозуміння, це щось більше, щось більш сакральне та цінніше. Це код етносу, народності, нації. Та головне – це душа. Українську мову завжди намагалися знищити та асимілювати, адже втрата мови – це знищення національної ідентичності та кордонів держави. Мова – це як українська пісня, яка має славу історію і дуже цінна для нас. Це «Щедрик», який лунає у всьому світі.

Блазні вважали, що зможуть насадити русифікацію та асимілювати мову вільного народу, мову, яка пройшла велику боротьбу за існування.

Насамперед мова живе в усвідомленому народі, який цінує її.

Україна перебувала в неволі більше ніж 350 років. Це – понад 350 років боротьби, боротьби, де наші славнозвісні нащадки воїнів виборювали та виборюють її в пекельних боях. Вони стали символом відваги, гідності та патріотизму. Мова – за яку боролися мужні та волелюбні воїни.

Вони боролися до останнього подиху свого життя. Адже ми – народ, який завжди обирає свободу і, якщо потрібно, прийме бій, бо горді і вперті не бояться смерті. Ми народ який перед розстрілом буде співати гімн України.

Який попри нещадний режим та заборони буде плекати своє, рідне, любе, цінне. Це народ, який без страху візьме шаблю до рук і нещадно буде вести боротьбу та нищити ворогів. Адже є зло, яке хоче знищити нашу мову, нагороджену чарами спілати любов і акорди. Ми нація яка в боях ставала хороброю! Наша нація – це Кіборги, які не здаються перед труднощами, навіть коли здається, що все втрачено, а прагнення до перемоги – безмежне.

Нація яка Кайдани порве і вражою злою кров'ю волю окропе.

Отже, мова – це як молитва Українського націоналіста, яка має важку історію але буде вічно жити!

Під синьо-жовтим прапором свободи.

З'єднаєм весь великий народ свій.

Дмитро Оліферович

РІДНА МОВА – ЦЕ МУЗИКА І МАЛЮВАННЯ ДУШІ ЛЮДСЬКОЇ

(есе)

Я людина творча, маю вокальні здібності, непогано малюю, декламую поезію, тому і в школі, і тепер у коледжі беру участь у різних заходах. Сьогодні Міжнародний день рідної мови, я виступатиму. Цей день завжди спонукає мене до роздумів. День рідної мови... Яку мову я маю вважати рідною? Ніби все просто: ту, якою говорять моя мама, мій тато, ту, яку я чую з дитинства від найрідніших мені людей. Але це російська мова... Мої батьки жили в зросійщеному місті, у якому більшість шкіл були російські, на роботі теж поважали російську, бо такою була політика в СРСР. А я народилась і живу в Україні...

На мою думку, рідна мова – це мова твого народу. Людина сама здатна вибрати мову, якою вона спілкується, і цей вибір завжди треба поважати, але мова Батьківщини завжди має залишитися найріднішою для кожного. Мова – це генетичний код народу, який робить його унікальним, особливим серед інших народів, у ньому відбито його характер, історію, звичаї, побут. Моя рідна мова – це українська. Вона така різна: ніжна і чуттєва, різка і сувора, святкова і буденна, вишукана і проста. Цією мовою я спілкуюсь з людьми, навчаюсь, пізнаю життя. Я люблю співати українські пісні, вони надзвичайно мелодійні. Я люблю українську поезію, читаю і класиків, і сучасників. Пишаюся багатою літературною спадщиною, яка на повну відкривається саме зараз, коли немає ніяких заборон.

Звичайно, я не обмежуюся тільки українською та російською, мене цікавлять мови інших народів. Я вивчаю англійську, польську та корейську мови для саморозвитку, мені це подобається. Але рідна мова для мене найцінніша. Це почуття можна описати прислів'ям «Рідна мова – це музика і малювання душі людської».

На мою думку, той, хто соромиться рідної мови, той соромиться свого народу і не вартий уваги та поваги. Не можна ходити по рідній землі, не поважаючи рідну мову, не знаючи і не вивчаючи її.

Зараз у нашій країні війна, багато людей переходять з російської на українську мову. Я вважаю, що це дуже правильне і складне рішення, яке з часом приймуть всі українці. Навіть для мене це не таке просте рішення, бо почати спілкуватися українською, в той час як рідні, друзі та люди навколо розмовляють російською не так просто, як здається. І я ставлюсь з повагою до людей, яким вдалося зважитись на це. Насправді, якщо зараз наша молодь почне масово українізуватися, то майбутнє покоління, дійсно, може вирости українськомовним.

Я буду докладати всіх зусиль, працювати над собою, щоб для моїх дітей та онуків рідною була українська.

Юлія Онищенко

СВОЇ

Травень 2024 року. Рядовий солдат Поліщук Ігор Олександрович, якому за кілька місяців виповнюється п'ятдесят, потрапляє під артобстріл, їдучи змінювати побратимів на позиції. Із важкою контузією, уламковими пораненнями обличчя й голови, у власній блювоті та із повною дезорієнтацією він дістається укріплень. І чує мову ворога. Рука тягнеться по автомат. Стоячи перед вибором: полон чи смерть, відповідь здається очевидною. А потім він чує «свої».

Ми тонемо у багні цієї війни і навіть не намагаємося щось виправити. Це боротьба не за території. Коли всі нарешті це зрозуміють?! Ніякі політичні перелюбства у кулуарах, угоди, овальні чи п'ятикутні кабінети не повинні закривати очі на справжні причини зла. Ми воюємо за право говорити.

Сергій Жадан писав: «Мова помирає, коли нею не говорять про любов». Хочеться поставити кому і продовжити. А нація помирає, коли не говорить своєю мовою. Валуєвський циркуляр, Емський указ, скільки ще нас позбавлятимуть слова? Наскільки довго нам ще доведеться вигризати зубами право на існування тридцяти трьох літер? Ось, що насправді хоче забрати у нас ворог. Ці тридцять три літери – його ахіллесова п'ята. Допоки він їх чує – ми нездоланні.

Мова – це ж не тільки про літературу, розумні книжки та складнопідрядні речення філософського спрямування. Це мамині колискові, бабусині казки та несусвітні розповіді дідуся. Я пам'ятаю свій перший вірш, у якому не було і натяку на риму, шкільний диктант із безліччю пунктуаційних помилок, щире нерозуміння, як писати букву «ч». Українською мені зізнавалися у коханні, українською на мене гримала мама, коли я відпрошувалася у неї на ночівлю до подруги, українською я отримала зауваження червоною ручкою на всю сторінку щоденника. І хоч мені добре відомо, що слова «калідор» і «кирниця» граматично не правильні, чомусь, коли їх чую, на душі стає тепло і затишно. Ось, що хоче забрати у нас ворог. Почуття свого місця серед лінгвістичного різноманіття. Невже цього хотів Іван Котляревський, пишучи «Енеїду»? Цього домагалася Леся Українка, перекладаючи твори з німецької, французької, італійської? Це пропагує Оксана Стефанівна Забужко, коли починає речення

на одній сторінці, а закінчує на іншій? Українська – мова Шевченка, Курбаса, Ліни Костенко, Стуса, Чорновола. Мова моєї мами, брата, найкращої подруги та колишнього хлопця. Я нею думаю, читаю, пишу, кохаюся й іноді лаюся. Ми нею плачемо, сваримося, сміємося і дякуємо.

Розповідати людям, чому збереження мови прямо пропорційне національній ідентичності – це все одно що пояснювати, чому потрібно чистити зуби двічі на день. Це розуміння має бути за замовчуванням. А от плеканню сентиментів до української нам ще вчитися і вчитися. Знаєте, моє перше слово було рідною мовою, і я дуже хочу, аби останнє теж було сказано нею. Я прагну, аби моя майбутня дитина не доводила до хрипу у голосі важливість цінування того, чого її пращурів так затято намагалися позбавити.

Мені здається, що День рідної мови має бути не один раз на рік. В ідеальному світі (без загарбників та імперіалістів) не повинно існувати дня, коли всі дружньо згадують про свою мовну ідентичність. Ми маємо плекати її щодня, аби жодна нація із комплексом «маленькокогоцеловска» навіть не могла подумати, що для когось не має різниці, якою мовою.

Вероніка Поліщук,
*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

УКРАЇНЬСЬКА МОВА – ОСНОВА НАШОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГІДНОСТІ

Українська мова – це не просто засіб спілкування, а свідчення нашої історії, нашої національної гідності та культурної спадщини. Міжнародний день мови – це час, коли ми повинні ще раз замислитися про значення рідної мови, про її роль у житті кожного з нас та в житті нашої нації.

Українська мова – це важлива частина нашої національної самобутності. Вона не просто передає зміст слів, але й несе в собі глибокий зміст, що формувався протягом століть. Кожне слово в українській мові несе в собі величезний культурний багаж, що зберігає традиції, обряди, вірування і погляди наших предків. Вивчаючи мову, ми вивчаємо не тільки граматику та лексикон, але й історію, відчуваємо зв'язок із поколіннями, які жили до нас.

Українська мова – це музика. Вона м'яка, мелодійна і виразна. Як пісня, вона несе в собі емоції, почуття, настрій. Кожне слово в українській мові наче має своє особливе звучання, яке відображає не лише зміст, але й душу нації. Це робить її неймовірно багатою і красивою, а кожен, хто хоч раз почув її в повсякденному житті або у творчості, не може залишитися байдужим.

Незважаючи на те, що протягом історії українська мова часто піддавалася переслідуванням та заборонам, вона вистояла. Важкі часи репресій, намагання стерти з пам'яті народні традиції не змогли знищити мову, бо вона є частиною нашої духовної і культурної сутності. Вона стала тим фактором, що допоміг зберегти національну гідність і незалежність навіть в найтяжчі часи.

Мова – це основа національної єдності. Вона об'єднує людей, дає можливість спілкуватися, розуміти одне одного. І чим більше ми використовуємо рідну мову, тим сильнішим стає наше почуття приналежності до своєї нації. Ми повинні передавати цю мову майбутнім поколінням, щоб вони, у свою чергу, не лише вивчали її, а й жили нею.

Збереження і розвиток української мови – це наша спільна відповідальність. Усі ми маємо робити все можливе, щоб мова процвітала в кожному куточку нашої країни, в кожній родині, в кожному

серці. Тільки так ми зможемо зберегти наше культурне багатство, передати його наступним поколінням і зробити нашу націю ще сильнішою.

Міжнародний день мови – це день, коли ми повинні вшанувати не лише нашу рідну мову, а й всі мови світу, адже кожна з них має свою неповторну красу і важливість. Але для нас, українців, українська мова завжди буде на першому місці. Вона є символом нашої боротьби за незалежність, символом нашої національної гідності і нашої єдності.

Сніжана Пономоренко

МОВА, ЩО ЄДНАЄ НАС

Українська мова – це найбільше багатство нашого народу, його літопис, що передається від роду до роду. Вона народжувалась у піснях та роздумах, кріпла в періоди утисків та заборон, а нині гордо звучить у душах мільйонів українців.

Відомо, що доля української мови була досить складною. Її забороняли, пригнічували, пробували витіснити та замінити, проте її вдалося вберегти, завдяки тим, хто її захищав та плекав. Наші пращури зуміли зберегти її в народних піснях, казках, літературі. Внаслідок боротьби українців мова збереглася і ми маємо змогу розмовляти нею вільно. Також, завдяки Тарасу Шевченку, Івану Франку, Лесі Українці, мова продовжила своє існування, навіть у найважчі часи. Сьогодні українська мова є державною мовою України і це дуже важливий крок для зміцнення національної ідентичності.

Кожен з нас мусить розуміти, що тільки від нас залежить, наскільки вона буде могутньою та живою. Надзвичайно важливо спілкуватися українською, підтримувати національну культуру, читати українські книжки, слухати українські пісні.

Українська мова – це наш голос і наша гордість. Цінуймо та любімо нашу мову, адже це наш безцінний скарб, що зберігає культуру, історію, гідність народу.

*Любов Приймак, Національна академія
державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького*

МОВА – СЕРЦЕ МОГО НАРОДУ – ЙОГО ПЕРЛИНА І ДУША

Природа теж вмів говорити. Вона розкаже про усе, що діється у світі, про людей, тварин та навіть про себе. Навколишній світ відлунує усім серцем і несе у світ прекрасну українську мову.

Вітер – досвідчений оповідач шелестів крізь стародавню вербу, яка стояла у кожному місті та селі України. Її листя, gobелен зі срібла та зелені, мерехтіло, мов сторінки забутого рукопису. Для мене, верба – це більше, ніж дерево, це живий архів, сховище української мови, моєї мови серця, її перлини та душі. Коли я була маленькою, я любила гуляти біля розлогої верби, її голос був теплим, мелодійним потоком, що плів казки про козаків, русалок і химерних мавок, про відважних дівчат і зачаровані ліси. Бабуся розповідала біля розлогої верби історії про мову, які були суттю нашої мови, gobеленом метафор, наших приказок та прислів'їв і ліричних виразів. Вона казала: «Онучко, наша мова, як ця верба. Її коріння сягає глибоко, прив'язуючи нас до нашого минулого, а гілки тягнуться до майбутнього, обіймаючи небо». Вона навчила мене красивої пісні, що пульсує ритмом нашої землі. Меланхолійні думи, епічні балади, що відлунювали боротьбу та перемоги наших предків.

Грайливі коломийки, швидкі народні танці у віршах, що викликали сміх і радість. Це – не просто слова – це дихання нашої нації, колективна пам'ять нашого народу. Ще бабуся розповідала про тіні, що впали на нашу мову. Про укази, що забороняли її використання, про спроби стерти з наших язиків і сердець. Вона згадувала про відважних людей, які шепотіли вірші в таємниці, які співали заборонені пісні пошепки та підтримували полум'я нашої мови. «Вони намагалися зламати наш дух, онучко», – казала вона, її очі були сповнені лютою гордістю, але наша мова, як ця верба, гнеться, але ніколи не ламається. Коли я подорослішала, то ще більше зрозуміла силу мови, її здатність формувати наративи, будувати мости та запалювати зміни. Тож зараз я відчуваю тягар відповідальності, обов'язок зберігати і прославляти мову мого серця та народу.

Моя подорож у глибини української мови почалася з простого запитання: що робить її унікальною? Це був не просто мелодійний

звук, м'які «г» звуки чи багатий словниковий запас. Це було щось глибше, щось властиве для нашої землі. Я провела години в архівах, вивчаючи стародавні тексти, народні пісні та етнографічні дослідження. Я відкрила для себе складну красу нашої граматики, гнучкість синтаксису, поетичні образи, що пронизували повсякденну мову. Я дізналася про «зменшувальні форми», зворушливі суфікси, які перетворювали звичайні слова на вирази прихильності. «Сонечко», «квіточка», «серденько», «миленький», «зіронька».

Я зрозуміла, що українська мова – це не просто інструмент спілкування, це жива істота, що дихає історією, культурою та душею народу. Вона відображає зв'язок з природою, глибоку повагу до традицій та незламний дух нашого народу.

Життєва історія, що трапилася зі мною, дає можливість зрозуміти, яка красива та багатоголосна наша мова. Одного разу, подорожуючи Поліссям, я зустріла стару жінку, яка сиділа на лавці біля своєї хати. Її звали Марія і вона говорила на діалекті, який був майже забутий. Слова цієї жінки були наповнені архаїзмами та місцевими виразами, але вони були такими ж яскравими та живими, як і будь-яка літературна мова.

«Наша мова – це як потік, що тече через наші поля» – сказала вона мені. «Вона несе в собі історії наших предків, їхні мрії та сподівання, живить землю і наші душі».

З кожним днем я все більше усвідомлюю, що моя рідна українська мова – це не просто предмет вивчення, це жива спадщина, яку потрібно берегти і плекати. Я хочу писати статті про історію мови, про її діалекти, досліджувати їх у кожній місцевості, про її роль у формуванні національної ідентичності. В час розвитку букток сфери, коли книги стають все більше популярними, а українські письменники впізнаваними, я хочу чути від них українське слово, думку, поезію, бачити їхній творчий доробок українською мовою і плекати разом з ними українську мову. Важливо проводити з такими людьми інтерв'ю, залучати лінгвістів, які присвячують все своє життя збереженню та розвитку української мови.

Мова – це не статична сутність, вона постійно розвивається, адаптується до нових реалій, вбирає в себе нові слова та вирази, але водночас зберігає свою унікальність. Я спілкуюся українською мовою з дитинства, звісно, неідеально, але потрібно прагнути до цього і заглиблюватися сповна в українське слово, тому що мова –

це сучасна, жива та динамічна мова, яка може бути використана в будь-якій сфері життя.

Вивчення інших мов, таких як англійська, німецька, французька не мають призводити до забуття рідної української мови, а навпаки, ці знання мають збагачувати мене, мій словниковий запас і давати можливість відчувати душею своє коріння та рідне слово. В мові відображається не тільки слово, а й культура, традиції, історія та цінності. Це те, що робить нас тими, ким ми є. Моя місія як майбутньої журналістки – не лише документувати події, але й розповідати історії, які надихають, які об'єднують, які зберігають культурну спадщину. Я мрію, щоб мій голос був голосом майбутнього, голосом, який прославляє красу та силу української мови. Якщо підібрати асоціації до мови, то потрібно згадати, що вона є перлиною, яка сяє в серці кожного українця. Це душа нашого народу, яка живе в кожному слові, в кожній пісні, в кожній історії.

Кожне наше слово, пісню, історію хоче знищити ворог зі Сходу.

Повномасштабне вторгнення росії – це не лише атака на нашу територію, це жорстока спроба знищити нашу ідентичність, нашу культуру, нашу мову. Це намагання стерти з лиця землі те, що робить нас українцями і відокремлює від них. Ми чуємо, як вона стогне під руїнами Маріуполя, як шепоче молитви в холодних підвалах Херсону, як кричить від болю в окупованих містах. Окупанти намагаються нав'язати свою мову, як символ «руського мира», як знак покори. Вони знищують українські книги, закривають українські школи, переслідують тих, то говорить рідною мовою. Вони хочуть, щоб ми забули хто ми є. Але вони помиляються. Вони не розуміють, що українська мова – це не просто набір слів. Це жива історія, культура і традиції народу, який походить ще раніше, ніж їхній, і має дуже багату історію князівств, козаччини, революцій на берегах України. Наші козаки, наші письменники, наші герої заради мови віддають свої життя. Ця мова, яка століттями переживала гноблення, заборони і переслідування, розквітне і виживе знову.

Наша рідна українська мова звучить в окопах, де воїни виборюють спокій і захищають нашу землю. Вона лунає у волонтерських центрах, де люди, об'єднані любов'ю до України, допомагають один одному. Вона шепочеться в бомбосховищах під час тривоги, де матері співають колискові своїм дітям. Мова живе в кожному слові, яке ми говоримо, в кожній пісні, яку ми співаємо, кожному вірші, який ми пишемо.

Навіть під звуки вибухів українська мова не замовкає, а продовжує жити, стає сильнішою, ще гучнішою та живою. Молодь і старше свідоме покоління, яке раніше розмовляло російською, переходить на українську як символ протесту, як знак патріотизму.

Звісно, не всі ще стали свідомими українцями, але до цього потрібно прагнути і справді хотіти цього. Тому що наша мова дійсно єднає, дає опору та надію на краще майбутнє.

Зовсім скоро пісня перемоги, українська мова розквітне з новою силою та стане символом стійкості, незламності, волі, мужності та нашої свободи. Ми ще більше будемо поширювати українське слово в наших школах, університетах, театрах та на всій території України. Продовжиться популяризація книг, фільмів, серіалів, вистав, музики та іншої творчості українською мовою. Буде створюватися нове та відроджуватися забуте старе. Ми збережемо нашу мову для майбутніх поколінь як найцінніший скарб, розкажемо про героїзм наших воїнів, про стійкість нашого народу, про красу нашої мови.

Ми покажемо усьому світу, що українська мова – це не просто мова, це наша душа, наша ідентичність та сила.

Російські окупанти намагаються розколоти нашу перлину, але їм не вдасться її знищити. Українська мова – це наша незламна сила і вона завжди буде звучати на нашій вільній землі.

Отже, мова – це справді серце народу, його пульсуюча сутність, що передає з покоління в покоління не лише слова, але й глибокі почуття, історичні спогади та культурні цінності. Її перлина – це душа, що сяє в кожному звукові, фразі, поетичному образі. Вона – невидимий зв'язок, що об'єднує нас у єдине ціле, робить нас тими, ким ми є.

Ми повинні берегти нашу мову попри всі болі та випробування, бо вона найцінніший скарб, який потрібно передати нашим дітям та пишатися нею. Бо саме в ній – наша сила, наша душа, наше майбутнє. І доки звучить наша мова, доти живе наш народ.

*Христина Присяжнюк,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

КОЛЕКЦІОНЕРКА СЛІВ

Оксанка пам'ятала, що, читаючи програмні твори з української літератури в школі, завше більше уваги звертала на саму мову, ніж на сюжети. Якщо однокласники перестрибували через описи в оповіданнях і повістях, щоб із діалогів дізнатися про перипетії твору, то її передусім цікавили фрагменти, в яких автор докладно змальовував краєвиди чи переживання персонажів. Оксанка страшенно любила цю магію перетворення друкованих знаків у зорові чи слухові образи, насолоджувалася цією майже режисерською роботою своєї уяви. Її зачаровували окремі слова, на які вперше натрапляла в тексті, бо ніхто в оточенні ніколи не використовував їх. Пам'ятає, як у якомусь творі зачепилася за слово «оксамит», яке видалося їй чимось ясним і лискучим, променистим і дорогоцінним. Відтоді, пишучи твори на уроках української літератури, вона все красиве і принаadne означувала цим словом: оксамитними були листя на деревах, лісові струмки, пелюстки квітів, хмари на весняному небі. Оксанка пригадує, як у повісті Нечуя-Левицького натрапила на «леваду» й дивувалася, чому ніхто з родини, сусідів чи знайомих, які, як і вона, жили в селі, не послуговувалися цим приємним для вимови словом, коли говорили про свої присадибні ділянки. «Город» і «сад» звучали так буденно в порівнянні з «левадою», що мимохіть навіювала прекрасні пасторальні картинки, перетворювала територію для вирощування городини чи фруктів на романтичну місцину, в якій серце огортав спокій.

Оксанка відчувала якусь невимовну спрагу до колекціонування колоритних слів, які відрізнялися від тих, які використовували в побуті більшість людей. Вона вирішила придбати тлумачний словник і виписувати у зошит кожне рідкісне чи малознайоме слово, на яке натрапляла, читаючи художню літературу. Знала, що подружки вважали це її захоплення дивацтвом, але Оксанка зовсім не соромилася того, що замість колекцій різнокольорових лаків для нігтів, сережок чи перстеників, якими хизувалися приятельки, має свій скорб, незгірший від перлів чи бурштинів. Усвідомлювала, що насправді ставилася до слів, як до коштовностей, ніби відчувала їхнє погідне сяйво і блиск. Оксанка час від часу перечитувала свій словничок і стала

помічати, що нові слова перестають бути незнайомцями, самі просяться на уста, коли підшуковує доречний засіб передачі думки. Учителі не могли надивуватися багатству її мовлення, щедро винагороджуючи її компліментами, прочитавши чергове творче завдання чи почувши відповідь дівчини на уроках української мови та літератури. Оксанка зрозуміла, що слова, які вона так спрагло збирає, є винятковою окрасою, незрівнянними оздобами, які додають людині стільки чару, скільки часом не може надати вишукана біжутерія, стильний макіяж чи розкішний одяг.

Оксанчина мама була бібліотекаркою, тому сама читала напрочуд багато й доньку вміло заохочувала до цього. Коли дівчина була в десятому класі, принесла їй з роботи книгу Валерія Шевчука «Темна музика сосон». Передбачала, що Оксанці сподобається не тільки сюжет роману, а й передусім мова, якою написано твір. Дівчина навіть не могла уявити, що може так узалежнитися від творчості Валерія Шевчука. Щодня не могла дочекатися вечора, коли виконає всі домашні завдання і зможе взятися за читання його роману. Ніколи до цього не мала відчуття, що саме мова творить ту незбагненну атмосферу, яка її так вабила, супроти якої вона була безсилою, бо переживала незнаний доти досвід власного перетворення: здавалося, що цілковито належить історії, про яку пише Шевчук, є частиною часопростору, створеного письменницькою уявою. Оксанка була зачарована віртуозним плином письменницької думки, досконалим вмінням автора нанизувати слова в такий спосіб, що жодне з них не здавалося зайвим, кожне посідало призначене саме для нього місце. Після читання книг Шевчука схопила себе на думці, що пам'ятає атмосферу його творів краще, ніж сюжети, що дитинно тішитися новим поповненням своєї колекції словесних скарбів і насолоджується вимовою незнаних доти поєднань звуків. Оксанка вже не могла задовольнятися позичанням книжок у бібліотеці й вирішила творити домашню книгозбірню. Не було жодного свята, на яке б вона замовляла в подарунок щось інше окрім книги, тож її особиста бібліотека дуже швидко збагачувалася і своїм розмаїттям перехоплювала подих у маминих подруг, які були вчительками або бібліотекарками.

Коли дівчина перейшла до випускного класу, то питання вибору майбутньої професії було майже остаточно вирішене. Оксанка була певна, що пов'яже своє життя з тим фахом, який дає можливість

працювати зі словом, утім, вагалася лише в тому, чи це буде філологія, чи журналістика. З одного боку, їй страшенно хотілося навчати дітей української мови та літератури, щоб ці предмети були їхніми улюбленими, щоб вони відчували потребу у вдосконаленні свого мовлення так, як більшість прагне дбати про довершені форми тіла, годинами тренуючись у фітнес-залах. З іншого, Оксанці видавалося, що професія журналіста дасть їй змогу розширити свою потенційну аудиторію, яку зможе повернути на любов до української культури. Дівчина часто створювала дописи для школи в соцмережах, і її тексти завше звертали на себе увагу й збирали величезну кількість уподобайок, хоч тематика її повідомлень стосувалася тем, що вимагають вдумливого читання й осмислення.

Коли Оксанка дізналася, що вступила на бюджетну форму навчання одразу до трьох університетів, то без вагання обрала Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова з наміром стати журналісткою. У цій ситуації її рішення залежало не стільки від навчального закладу, скільки від міста, в якому він розташований. Оксанка нестямно любила море і страшенно тішилася, що, мешкаючи в Одесі, зможе прогулюватися узбережжям тоді, коли дозволятиме час і обставини. Тож наприкінці серпня вона опинилася в гуртожитку неподалік університету, а у вересні розпочала навчання з таким завзяттям, ніби нічого кращого, ніж лекції та семінари, в житті не існувало. Попри те, що домашніх завдань було стільки, що доводилося сидіти до опівночі чи не щодня, Оксанка знаходила час для читання. Захланно гортала сторінки романів і повістей, позичених у бібліотеці чи куплених у місцевих книгарнях, вчила напам'ять вірші Сергія Жадана, Оксани Забужко, Мар'яни Савки, Сергія Осоки, Галини Крук. Невимовно раділа, коли випадала нагода вибратися до моря з кількома книжками, щоб насолоджуватися читанням у товаристві галасливих чайок.

Оксанка завжди спілкувалася українською, що змушувало людей озиратися, коли їхала маршрутною, чи кидати здивований погляд, коли зверталася до продавчинь у супермаркетах та кав'ярнях. Дівчина від початку знала, що своє мовне середовище навряд чи знайде в місті, яке в силу історичних реалій прийняло російську мову як щось непозбавне й доречне, щось таке, що додає колориту й робить Одесу вільною від нав'язаних Конституцією обмежень. Оксанка не прагнула перевиховувати своїх одногрупників чи

сусідок по кімнаті, не розпочинала дискусій про важливість плекання української культури, проте час від часу помічала, як дехто з приятельок читає книжки, про які вона згадувала, цікавиться літературними заходами, на які запрошують відомих українських авторів. Одного разу, коли дівчина обговорювала з одногрупницею в кав'ярні виставу Київського національного академічного драматичного театру ім. Лесі Українки, до столика, за яким сиділи студентки, підійшов чоловік років п'ятдесяти, дуже елегантно вбраний, і сказав російською, звертаючись до Оксанки: «Как же прекрасно Вы разговариваете на украинском языке!» Дівчина спочатку дещо зніяковіла, але миттю опанувала себе й просто чемно відповіла: «Палко дякую, пане!». Незнайомець лагідно усміхнувся й вийшов із кав'ярні, а подруги ще кілька хвилин жартували з приводу того, що розмова українською може бути чудовим способом познайомитися із симпатичним чоловіком. Дорогою до гуртожитку Оксанка міркувала про те, як же дивно, що державну мову в багатьох регіонах України сприймають як щось виняткове і незвичне, що реагують на неї, як на екзотику. Спогад про комплімент незнайомця засвітив променистий усміх на її устах, але його швидко згасив сум від того, що почула ті приємні слова російською.

Коли Оксанка розповідала подругам про прочитані книжки, вони були в захваті від її уміння аналізувати художню літературу, добирати влучні характеристики персонажів, проводити паралелі з життям і шукати аналогії у творах інших авторів. Дівчата порадили їй створити свій книжковий блог, бо було шкода, що з такими майстерними відгуками могли ознайомитися лише кілька осіб. Оксанка залюбки погодилася й натхненно взялася за створення своєї блогерської сторінки в Telegram, яку назвала «Книгозалежна». Спочатку її підписницями були одногрупниці й мамині подруги, проте невдовзі до спільноти каналу почали долучатися люди, про яких вона не мала жодного уявлення. Оксанка пильно слідкувала за всіма новинками видавництва і висвітлювала у своїх відгуках враження про прочитані книги українських і зарубіжних авторів, перекладених українською мовою. Навколо її рецензій розгорталися цікаві дискусії, до яких часом долучалися автори творів і власники видавництва. Оксанка розуміла, що її слово має вплив: воно заохочує читати й захоує в мову, доносить виплекані нею думки до широкого кола людей і змінює їхні уявлення про українську мову й літературу.

Навчання на факультеті журналістики посприяло вдосконаленню Оксанчиного природного дару спілкуватися з людьми. Спочатку вона зважилася попросити про інтерв'ю місцеву поетку, а успіх спілкування з мисткинею додав їй сміливості звернутися з пропозицією розмови до письменника Тараса Прохаська, якого вважала своїм улюбленим автором. Розлоге інтерв'ю з ним опублікувала на своїх сторінках столична літературна газета, чим Оксанка страшенно пишалася, бо її редактори були надзвичайно вимогливі до текстів і часто відхиляли матеріали, надіслані молодими журналістами. Кілька днів тому вона отримала запрошення працювати штатною журналісткою для цього авторитетного видання, на що без жодного вагання погодилася. Наступного тижня – її перший офіційний день праці в літературній газеті, роботу в якій намагатиметься поєднувати з книжковим блогерством, бо віддані читачі просто не дозволять їй залишити канал. Усе складається так, як вона мріяла, а, може, набагато краще. Завтра вона йде на перше побачення з одним зі своїх підписників... Ось до чого може призвести справжня безумовна любов до слова, яку ніколи й ніщо собою не заступить.

Дар'я Савченко

МОВА – НАШ СКАРБ

Мова є одним із найважливіших засобів комунікації, що визначає людське існування. Вона не лише дозволяє людям спілкуватися між собою, а й є носієм культури, історії та ідентичності. Завдяки мові передаються знання, традиції та досвід, що накопичувалися протягом століть. Без мови людство не могло б розвиватися ані в соціальному, ані в науковому, ані в культурному аспектах.

Мова є основним інструментом самовираження людини. За її допомогою ми передаємо свої думки, емоції та почуття, формуємо відносини з іншими людьми. Саме мова допомагає нам розуміти один одного, знаходити спільні інтереси та об'єднуватися у спільноти. Вона формує свідомість людини, сприяє її особистісному розвитку та соціалізації.

Окрім комунікативної функції, мова виконує ще й пізнавальну функцію. Завдяки мові ми отримуємо нові знання, вивчаємо світ і передаємо інформацію наступним поколінням. Книги, наукові дослідження, літературні твори – все це зберігає цінні надбання людства, які були б неможливими без мови.

Важливою є роль мови у формуванні національної ідентичності. Рідна мова є невід'ємною частиною культурної спадщини народу. Вона об'єднує націю, підтримує її традиції та цінності. Мова – це не просто набір слів, а відображення світогляду, ментальності та способу мислення нації.

Дуже важливо використовувати українську мову щодня, а ще важливіше ретельно вивчати українську мову, з любов'ю передавати її своїм дітям і використовувати для творення власної багатой та цікавої культури. Використання мов і алфавітів відіграє велику роль у захисті національного суверенітету і національної честі, сприяє зміцненню держави та єдності української нації, розвитку її матеріальної і духовної культури. Україна має юридичне зобов'язання захищати права людини та забезпечувати, щоб люди мали конституційні мовні права. Ми повинні визнати важливість мовного законодавства в реалізації державної політики Української держави.

Мова для мене – це не просто набір слів, якими ми висловлюємо свої думки. Це щось глибше, майже невидиме, але надзвичайно

важливе. Вона супроводжує мене з самого дитинства, формує мою особистість, відкриває світ і допомагає спілкуватися з іншими людьми.

Я пам'ятаю, як ще зовсім малою дитиною слухала розповіді бабусі, які звучали так тепло й мелодійно. У її голосі я відчувала не просто слова, а цілу історію нашого роду, нашу традицію, наше коріння. Саме тоді я почала розуміти, що мова – це не просто засіб комунікації, а скарб, що зберігає минуле та буде майбутнє.

Згодом я зрозуміла, що мова є частиною моєї ідентичності. Вона дає мені можливість висловлювати свої думки, почуття, мрії. Коли я пишу, розповідаю або просто розмовляю з друзями, я ніби створюю свій власний світ. І чим краще я володію мовою, тим багатшим стає цей світ.

Але був момент, коли я усвідомила, наскільки важливо берегти свою рідну мову. Одного разу в іншій країні я зустріла людину, яка розмовляла рідною мовою, і це було відчуття, ніби я знайшла частинку дому далеко від нього. Мова об'єднує, надає сили, допомагає не загубитися навіть у великому світі.

Я вважаю, що мова – це більше, ніж просто слова. Вона – пам'ять народу, засіб передачі культури та історії. Це наша зброя у боротьбі за збереження самобутності, наш місток між поколіннями. Для мене мова – це життя, у якому кожне слово має значення.

Отже, мова є не лише засобом комунікації, а й ключовим елементом людської цивілізації. Вона формує нашу особистість, збагачує наш внутрішній світ та об'єднує суспільство. Шанування та розвиток рідної мови – це запорука збереження культурної спадщини і гармонійного розвитку людства.

Софія Сапон

РІДНА МОВА – ДЖЕРЕЛО НАТХНЕННЯ

*Державна українська мова,
Мов чиста течія ріки,
У незбагненнім сріблі слова
Живе і житиме віки.*

Дар'я Горлиця

Сонце заходить. Із кожною хвилиною небесні кольори бліднуть, міняються, темніють барви земні.

Ось і повечоріло... От і день минув. Хочеться притулитися щкою до землі й тихо слухати трепет її і власного серцець.

Земле моя, скільки ж ти зазнала протягом тисячоліть? І зараз війна... Невимовний біль і страждання. Я повинен знати все про тебе, про твоє історичне минуле, про народ український, про те, що відбувається сьогодні, про мову рідну мою.

Уболіваю душею за долю країни, за мову, за майбутнє. Хочу бачити Україну об'єднаною, міцною, сильною державою. І все це залежить від нас, українців. Єднаймося ж, брати-українці! Для добра, миру, багатства! Вірю в майбутнє твоє, Україно!

А думки переповнюють мене. Хочу дібрати якнайкращі слова, щоб передати свої почуття про мову, бо без неї не уявляю життя. Це безцінний дар, який напоєний теплими сонячними променями, срібними жайворонковими переливами та солов'їними трелями, калиновим голосом сопілки. Мова рідна, українська, зігриває мою душу, і линуць з серця такі слова про неї, про наймилозвучнішу, найбагатшу, найкрасивішу мову світу: незнищенна, вишукана, неповторна, промениста, співуча, мелодійна, прадавня, жива. Українська рідна мова!

Я відчуваю себе частиною великого, гордого, нескореного народу і намагаюся сіяти у своєму серці любов до рідної мови.

Обожнюю читати твори, вчити напам'ять вірші, бо в них краса української мови, чудові картини рідної природи, минуле, сьогодення, майбутнє Вкраїни.

І знову думки. Війна в Україні. Триває... Війна – надзвичайне випробування в житті кожної окремої людини і нації загалом. Це не

просто боротьба за території чи політичний суверенітет. Це питання виживання нації та нашої ідентичності. Війна загострила питання мови.

«Мова – це великий дар природи, розвинутий і вдосконалений за тисячоліття з того часу, як людина стала людиною», – зауважує Кіндрат Кропива. І дійсно це так, сьогодні наша українська мова стала символом опору, стійкості та єдності. Тому, як ніколи, роблю все для того, щоб наша мова залишалася чистою, барвінковою, солов'їною та милозвучною.

«Борімося за красу мови, за правильність мови, за багатство мови...», – закликав Максим Рильський, і сьогодні цей поклик у наших серцях дійсно відлунує особливо сильно.

І знову думки. Війна і мова. У цей час з'являються нові слова, неологізми. Вони відображають те, що відбувається зараз.

Іван Франко зауважував: *«Мова живе елементарно разом з душею народу»*. У час повномасштабної війни з росією нашу мову збагатило чимало нових слів та висловів. Водночас доволі колоритних. Вони асоціюються з бойовими діями, зброєю. Не можу не написати це: *«Орки чорнобаїли, а ЗСУ їх відбандерили»*: які цікаві неологізми з'явилися під час війни. Навіть зараз ми, українці, виявляємо неабиякий хист у творенні нових слів. І ще хочу назвати: *затридні, іхтамнетити, бавовна*.

«Бринить, співає наша мова, чарує, тішить і п'янить», – акцентує Олександр Олесь. Українська мова – це безмежний океан. Вона мелодійна, як пісня солов'їна, прекрасна й барвіста, неначе веселка, гомінлива й дзвінка, немов весняний струмочок.

*Ніжна, мила, світанкова,
Ясна, чиста, колискова,
Мелодійна, дзвінкотюча,
Дивна, радісна, співуча,
Легідна, жива, казкова,
Красна, чарівна, шовкова,
Найдорожча, добра, власна,
Мудра, сонячна, прекрасна,
Солов'їна, барвінкова
Українська рідна мова!*

Антоніна Каніщенко

Яке серце не сповниться радістю, доторкнувшись до краси українського слова? Яка душа не озветься трепетною й щирою любов'ю до рідної мови?

І знову думки. Золотом котяться пшеничні хвилі на степових просторах української землі. Чистим блиском сліплять очі під блакитно-бездонним небом, сонячним віддзеркаленням зігрівають кожну мою клітиночку. Земле моя вишнева, земле родима! Як хороше жити на білому світі! Щиро цілую твою зморщену, зранену, натруджену руку! Усю любов, усе життя віддаю тобі. Обіцяю бути справжнім патріотом рідної землі. Вірю в майбутнє твоє, Україно! Вивчаю і буду вивчати рідну мову, бо нею говорить серце й душа землі моєї. Не з примусу, а лише за покликом власного сумління, плекаймо в душі любов до неї.

*Торкніть сонячного слова
На струнах серця і душі.
І старанно вивчайте мову,
І трепетно любіте мову,
І все життя шануйте мову,
Мов рідну матір бережіть!*

Валентина Товма

Хочу вклонитися низько тим, хто виборює мир на моїй землі. Вірю в майбутнє української мови та нашої держави.

*Живи, Україно, живи для краси,
Для сили, для правди, для волі!*

Олександр Олесь

Прийми ж мою любов, моя земле, мої знання, безмежну подяку, що народився на твоїх берегах, моя Україно. Буду вивчати твою історію, мову, буду справжнім патріотом твоїм, буду творити добрі діла для народу.

*Встає зоря в імлі ранкова,
Над Україною встає...
Любіть же, люди, свою мову,
Нас світ по мові пізнає.*

Людмила Ларіонова

І наостанок хочу зауважити: наші захисники сьогодні воюють за право бути вільними, розмовляти українською. Разом з ними будемо це робити, захищати українську мову, розмовляти нею. Мова – це наш народ, наша сила. Адже без мови немає нації.

Народ мій є! Народ мій завжди буде!

Ніхто не перекреслить мій народ!

Василь Симоненко

Кирило Тарасенко

МОВА ЯК УНІКАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЮДИНИ

Мова є однією з найважливіших характеристик людства, яка відрізняє нас від інших видів живих істот. Хоча багато тварин здатні до складної комунікації, людська мова має унікальні ознаки, які роблять її надзвичайно потужним інструментом для вираження думок, емоцій та абстрактних понять. Як курсант Національної академії державної прикордонної служби, я розумію, що мова має ключове значення не лише для міжособистісної комунікації, але й для виконання службових обов'язків, де чіткість, точність та ефективність спілкування є критично важливими.

Людська мова відрізняється від мови тварин своєю складністю та гнучкістю. Ми можемо створювати нескінченну кількість речень, використовуючи граматичні правила, що дозволяє нам виражати абстрактні ідеї, такі як філософія, релігія, наука та мистецтво. На відміну від тварин, які спілкуються переважно для передачі інформації про їжу, безпеку або розмноження, людська мова дозволяє нам говорити про минуле, майбутнє та гіпотетичні ситуації. Ця характеристика робить мову основним інструментом для передачі знань, культури та соціальних норм.

Хоча деякі тварини, такі як шимпанзе, дельфіни та птахи, здатні до складної комунікації, їхня «мова» досить обмежена порівняно з людською. Наприклад, шимпанзе використовують жести для спілкування, а дельфіни – складні звукові сигнали. Однак їхня комунікація не має такої глибини та різноманітності, як людська мова. Тварини не можуть створювати речення зі складною граматичною структурою або обговорювати абстрактні поняття. Це підкреслює унікальність людської мови та її роль у розвитку цивілізації.

З погляду службової діяльності мова є не лише засобом спілкування, але й інструментом для виконання посадових обов'язків. Чіткість та точність мовлення є критично важливими під час взаємодії з колегами, громадянами та представниками інших держав. Мова дозволяє нам ефективно передавати інформацію, координувати дії та гарантувати безпеку на кордоні.

Крім того, мова відіграє важливу роль у вихованні патріотизму та національної свідомості. Через мову ми передаємо ідеї, які

об'єднують нас як націю, та формуємо почуття відповідальності за захист державних кордонів. Мова є не лише засобом комунікації, але й інструментом для зміцнення національної єдності та безпеки.

Мова – це не лише засіб спілкування, а й живий організм, який відображає душу нації, її історію, культуру та ментальність. Вона є тим невидимим мостом, що з'єднує минуле з майбутнім, передаючи від покоління до покоління народну мудрість, традиції та духовні цінності. Мова – це код нації, її генетичний відбиток, який визначає її унікальність і неповторність у світовому просторі.

Мова – це не просто слова і звуки, – казав Тарас Шевченко. Саме через мову ми пізнаємо світ, виражаємо свої думки та почуття, творимо історію. Вона є тим невидимим щитом, що захищає націю від асиміляції та втрати ідентичності. Коли зникає мова, зникає і народ, адже мова – це ключ до його існування, до його Вічності.

Українська мова вражає своїм багатством і різноманітністю. Вона має безліч синонімів, які дозволяють точно виражати думки та почуття. Наприклад, слово «бити» має понад 40 синонімів, що свідчить про її глибину і виразність. Українська мова – це справжній скарб, який зберігає тисячолітню історію, культуру і мудрість народу.

Збереження і розвиток рідної мови – це обов'язок кожного з нас, адже мова – це не лише слова, це наша ідентичність, наша гордість і наше майбутнє. Як казав Іван Франко, «мова – це душа народу, і поки вона живе, живе і народ». Важливо говорити, писати і творити рідною мовою, адже вона є тим невидимим зв'язком, що об'єднує нас усіх у єдину націю.

Мова є унікальною характеристикою людини, яка відрізняє нас від тварин. Її складність, гнучкість та здатність виражати абстрактні ідеї роблять її основним інструментом для передачі знань, культури та соціальних норм.

Павло Терещук

ЩОДЕННИК ЗАБУТИХ ДНІВ

1 грудня 2013

Все сталося швидко: новини, речі, автобус. Сергія було не зупинити – щойно він почув про студентів на Майдані, то зірвався, наче з ланцюга. Я ж не могла покинути його, тому поїхала разом із ним та ще трьома нашими друзями – Діаною, Андрієм і Богданом.

Діана та Андрій – молода одружена пара, завжди на позитиві. З гітарою в руках вони намагалися підняти всім настрій, жартували, буцім то всім надеруть дупи та ще покажуть, хто такі студенти. Я сиділа мовчки, втупившись в обличчя такого коханого мені Сергія, й думала: нащо все це?

Сергій був несхожий на себе – мов грозова хмара. Він похмуро вів авто. Богдан, не веселіший за нього, стежив за новинами та вів переписки з іншими – такими ж, як ми. Тобто, такими ж, як Сергій і Богдан, бо подружжя було за будь-який галас, а я, як на мотузочці, поїхала за Сергієм. Досі не розумію, чому не зупинила його, чому не впала на коліна і не благала залишитися вдома... Нащо нам це все було потрібно? Ми ж нещодавно закінчили університет, почали планувати майбутнє – і тут...

22 січня 2014

Далі все було, як у фільмах: палатки, "беркути", які спочатку кидали в нас газові гранати... а потім пролунали перші постріли. Перші поранені... і перші смерті. Тоді все здавалося гротескним і з великим питанням: нащо? Хіба не можна було відсидітися вдома? Нічого ж поганого не було, а тут...

Біль. Нестерпний біль пронизав мою голову, усе гуло та двеніло. Я підвелася, хоча це було важко.

Що сталося?

Це питання лунало в голові, аж поки я не згадала: Богдан... Той, що завжди поправляв свої окуляри на кирпатому носі, був мертвий. Все сталося за лічені хвилини: удар кийка потрапив прямо в скроню... і вирок – смерть. Я не вірила. Ніхто не вірив. Андрій та Діанка вже не намагалися підбадьорювати чи кричати щось – це був шок для нас усіх.

Та це була тільки перша смерть, яку я побачила на власні очі... Надалі вона переслідуватиме мене, як мисливська собака зайця.

Запаморочення, сира земля і чиясь сильна, груба рука підриває мене на ноги.

А далі були конвої живих мерців. Люди у чому їх схопили, стояли, чекаючи свого залізного дракона – холодного металевго чудовиська, яке вирішить їхню долю. Слабкі й кволі, частіше діти, помруть ще в дорозі до свого "нового дому". Інші – залежно від милості своїх конвоїрів. Когось розстріляють за непокору, когось заб'ють гуртом за те, що не сподобалося, як подивився. Хтось помре від згвалтування і численних переломів, а хтось втратить глузд і покінчить із стражданнями.

Доїдуть не всі. І не всі матимуть навіть можливість отримати шанс володіти своїм життям. Когось кинуть посеред холодного поля, а хтось піде працювати "на благо народу" – як раб у нелюдських умовах, видобувати корисні копалини. Така була їх милість. Нічого не змінилося: у цих тварин була одна й та сама стратегія.

Поки я, привид майбутнього, їхала, намагаючись не плакати, хтось тужно затягнув пісню. Через декілька хвилин її підхопило кілька голосів різного віку...

*Плавай, плавай, лебедонько,
По синьому морі,
Рости, рости, тополенько,
Все вгору та вгору.*

(Т. Шевченко)

І вже весь вагон, а може, й увесь потяг лунав гімном української незламної мови. Ця процесія була наче бойовий клич, остання надія. Ми не здамося – наче казали всі. Доки хоч один говорить українською та пам'ятає, чийого він роду, доти ми живі. Якщо вони хочуть покори, то хай уб'ють нас усіх або нашу мову. По-іншому ніяк.

Відкривши заплакані очі, зрозуміла, що лежала в наметі майдаківців. Це все було маренням. Але від цього розуміння в грудях спокійніше не стало. Пісня досі луною віддавалася у серці. Усі вчили ці сторінки з історії, але це відчувалося зовсім інакше... Так болісно... "*Смерть одного – це трагедія. Тисячі – це статистика*", – слова пролунали самі собою в голові. Невже ми теж просто статистика? Просто літери на папері старого підручника?.. Хіба життя вартує того, аби тебе вписали як: народився – помер?

Що відбулося за цей час, поки я блукала у своїх видіннях? Рвучко скочила на ноги – в голові запаморочилося, але я одразу побачила коханого. Він нервово ходив туди-сюди біля якоїсь групи людей. Хтось був забинтований, а хтось просто сидів і не зважав на поранення. Підбігши до Сергія, я вдивлялася в його обличчя в надії не знайти там якихось ушкоджень. Все було гаразд, але сум і тривога в його очах казали, що не все так просто. Коротка фраза: *"Андрій у лікарні."* Наче стріла влучила мені у серце. Це не може бути. Як це сталося?

16 лютого 2014

Навколо відбувалося якесь маячення. Люди снували то туди, то сюди й готувалися до наступної хвили. Ніхто навіть не думав залишити це місце й їхати – тепер це не просто мирний протест, а відстоювання української незалежності. Ніхто не дозволить знову керувати нами та відсилати у ті залізні вагони. *"Слава Україні!"* – несло, мов скарб, від групи до групи. Волонтери підвозили провіант, нові добровольці заміняли вже старожилів, даючи їм відпочити та зализати рани. Весь світ спостерігав за черговим виборюванням українцями права на голос. Багато хто відчував відчай і втому, бо не знав, що буде далі. Але кожен був упевнений у тому, що це правильно.

Андрій помер. Внутрішньочерепний крововилив. Лікарі не встигли його врятувати. Після цієї звістки в мене наче вибило все повітря з грудей.

А далі – морок. Липкий морок, з якого неможливо було вибратися. І от я щось бачу та відчуваю. Смердить. Намагаюся намацати опору й встати, але коли бачу, на чому лежу, – майже знову падаю в небуття. Це сталося знову! Краще б я втратила свідомість... Я лежала в братській могилі. Тіла піді мною неприємно чвакали... Їм декілька днів? ...тижнів?

Без подробиць, але я вибралася.

Було чутно постріли – вони недалеко. Ті, хто це зробив... Ті, хто вбив усіх цих людей. Ноги самі кинулися тікати, не розбираючи дороги. Я відчула якусь перешкоду під ногами й полетіла вниз.

Біля дерева, весь у крові та з нерозбірливими рисами обличчя, сидів чоловік і важко дихав. То був Юрій – не дуже молодий повстанець УПА. Він з Божою поміччю, вижив: нагрудний медальйон врятував, а ворогам було або лінь, або байдуже добивати – просто кинули до мерців. Все одно йому не жити після численних тортур... Люди з таким не живуть.

Та українці – не просто люди. Це діти Перуна, які з кров'ю упадали відвагу, войовничість та міць. Саме це і бісило з покоління в покоління наших ворогів. І саме тому ми всі ще живі.

Упертий та щиро закоханий у слово поет-лікар сидів переді мною як символ незламності козацької душі.

*Сам ти родився на світ,
Сам попрощаєшся з ним, –
Не продай же себе ні за радості цвіт,
Ні за труду плід,
Ні за слави дим –
Будь твердим!*

(уривок з вірша Юрія Липа
«Монах і смерть»)

Останні слова перед пострілом. Він застрелився, щоб знову не потрапити в руки НКВДистам. Все одно б довго не прожив, а так – не дав ворогові насолоди від його страждань.

Часові розломи – явище, коли події давно минулих літ відбуваються так, ніби записані на диск. Вплинути на них не можна. Ти лише спостерігаєш – бачиш привидів минулого та події, що розгорталися, зазвичай трагічні та криваві. Наша історія зіткана з таких епізодів, де нам, українцям, доводилося виборювати право навіть на те, щоб говорити.

Натхнення огорнуло нас усіх. Тепер я знала, що це – те місце, де я мала бути. Тепер усе зміниться... Я буду твердою у своїх переконаннях та любові до рідної землі. Обіцяю!

18 квітня 2014

94 дні запеклої боротьби. Це був час єдності. Шкода, що для того, щоб об'єднатися, потрібні жертви, багато жертв. Небесна Сотня тому доказ, та загиблих було набагато більше, бо далі – анексія Криму, Донбас.

Сергій не зміг змиритися з втратою. Він не міг дивитися на те, як вороги розривають країну, і я не мала сил на це дивитися. Тоді було боляче розуміти, що деякі готові віддати Донбас і Крим заради “миру”. Хтось навіть вірив, що це внутрішні конфлікти, і гнила росія не бере в цьому участі.

Разом ми поїхали як добровольці. Сергій наполягав на отриманні найгарячішої точки воєнних дій. Він отримав позивний Хмара, бо був похмурий, але завжди з'являвся там, де його найменше чекали. Як хмара перед бурею, він нависав над ворогом. Я ж не мала бойового досвіду, тому була медсестрою в спокійнішому місці. Мій Хмара наполіг на цьому.

Іноді Сергій писав, але частіше відповідав на питання плюсом або мінусом – це вже означало, що він живий.

Діанка після втрати коханого залишилася з нами боротися на Майдані, але недовго, бо дізналася, що вагітна, і заради безпеки малюка та себе поїхала додому, наостанок процитувавши Франка – учителька української мови, що ще сказати.

Лиш боротись – значить жити!

Кімната в напівтемряві, де відчуваються потоки напруги. Якесь зібрання, жваве, але тихе, майже беззвучне обговорення. Хтось із темряви вигукнув, що треба було мовчати на прем'єрі фільму «*Тіні забутих предків*»! Тоді б його не арештували “.. До чорта, – крикнув чоловік, – ми не будемо мовчати!”. У його рисах я побачила знайоме обличчя. То був Стус. Я впізнала його, бо в шкільні роки проплакала не одну ніч над його віршами – чи то через їхню атмосферу, чи через те, що потрібно було їх учить.

Отже, це було зібрання, і за контекстом ставало зрозуміло, що партія такого не дозволяла. Потім були промови, натхненні вірші та згадка про арешт Чорновола. А далі – викриття, паніка, втеча, ув'язнення, буцегарні, допити. Спочатку привітний кагебіст пояснював, що ви, мовляв, щось не так як треба думаєте. Вони давно намагалися впіймати їх на гарячому, і якийсь зрадник видав зібрання. Що сталося потім – страшно розповідати. Милий «дядінька» перетворився на чисте зло, бо впертість полоненого йому не подобалася. Далі – звична практика: жорстокі катування, психологічне та фізичне насильство над письменником.

Трасовина відчаю охопила мене. Невже все так і закінчиться? А як же Чорновіл? Яка до біса «антирадянська агітація і пропаганда»? Хіба ви не бачили, що сталося з Хвильовим? Відчай схопив за горло і не хотів відпускати. Що за кара Божа! Чому корифеї, світлі розуми світу вмирають через злобу та амбіції інших? Чому малий, строкатий народ має терпіти знущання Великого Брата? Я вхопила ніж і кинулася на кагебіста. Ця тварина заплатить за все!

Це було видіння і воно означало лиш одне – хтось із близьких знову віддав Богові душу. Хворобливо кинулася до мобільного й одразу відправила повідомлення Сергійкові: “Коханий, будь зі мною...” Та телефонний чат уперто мовчав. Я намагалася заспокоїти себе, переконувала, що він, напевно, зайнятий та просто немає змоги відповісти. Але минав тиждень, а звістки від нього так і не було.

Аеропорт підірвано. Сергій разом із побратимами героїчно загинув, наостанок підсмаливши хвості ворогові. Відчай і апатія огорнули мене, як давні знайомі. Скільки ще я маю віддати? Скільки ще життів потрібно, щоб вгамувати ненажерливого СЛОНА, що топче наші землі?..

(Січень – лютий 2015)

Я проклинала всіх цих пацюків і свиней, які довели нашу країну до зuboжіння. Цю наволоч, що викорінювала нашу ідентичність. Цю шущаль, що роками забороняла нам говорити, зашивала роти голкою смерті та страху. Більше я не буду мовчати. Вони можуть убити нас, закатувати до смерті, але вкрасти волю та закрити роти.. НІКОЛИ!

Я помшуся за Богдана, за Діанку та Андрія, за Юрія та Василя, за братів і сестер, за закатованих дорослих та померлих від голоду дітей, за виривання слів із нашої душі, за розбиті серця та понівечені долі... За Сергія. Проклинаю вас!

П'ятнадцятий закінчився для мене лікарняною палатою, а згодом – довгими роками лікування моєї психіки. Лікар навідріз заборонив повертатися на війну, але не йому мені казати, що робити. Сам же у 2022 році кине все й поїде захищати Батьківщину. А я пізніше – за ним.

Діана активно займається волонтерством. Часто надсилає нашій бригаді смаколики та фото своєї донечки Софійки, котра, без сумніву, стане майбутньою окрасою українського театру.

Медаль на грудях – нагадування і знак того, що все це мені не мариться, що я не збожеволіла. У руках гвинтівка. Я лежу, добре замаскована у гущавині польової трави. Сволота на мушці. Ще один орк, або пухлина планети – буде в мене на рахунку. Прицілююсь.

Свист...

От тільки я не стріляла. Не встигла натиснути на гачок...

Яна Ткаченко,

Уманський національний університет садівництва

ПОРТРЕТНИЙ НАРИС ПЕРЕСЕЛЕНКИ З ВОВЧАНСЬКА

Цю зустріч я запам'ятав на все своє життя. Але спочатку невелика передісторія. Понеділок, 20 травня, вимушена евакуація з рідного селища. В супроводі волонтерів та військових ми в автобусі їдемо зі Старого Салтова до Харкова. Я займаю своє місце і тут різко мою увагу привертає жінка середнього зросту в чорних спортивних штанах та теплій худі з принтом. На ногах жінки були старі потерті кросівки. По зморшках на обличчі я зрозумів, що цій пані років за 60. Вона була виснажена. Пораненою рукою вона бере без дозволу пляшку з водою і починає пити. Це, звісно, побачив наш волонтер В'ячеслав та сказав, що потрібно було почекати. У мене в той момент стислося серце. На очах виступали помітні сльози. Але я морально не міг дати волю емоціям. Жінка представилася: «Мене звуть Тамара Іванівна. Я вже життя пропрацювала вихователькою дитячого садочка у Вовчанську». Я на знак поваги люб'язно посміхнувся та привітався у відповідь: «Я – Сашко, теж як і ви змушений залишити рідну домівку». Я з цікавістю дивлюсь на співрозмовницю. Очі – це дзеркало душі. Раніше я не до кінця усвідомлював значення цієї фрази. Але коли я подивився в ті стомлені блакитні очі, почав розуміти, який жах переживали люди, коли росіяни стирали з лица землі Вовчанськ. Жінка тільки хотіла почати розмову, як В'ячеслав запропонував нам воду та їжу. У мене була своя вода, а їсти у стресовому стані, на жаль, я не міг. Своїм та останнім бутербродом я поступився пані Тамарі. І коли вона навпіл розділила той крихітний бутерброд з ковбасою та сиром, мені хотілось несамовито кричати та плакати. Я морально не міг його взяти, знаючи про ситуацію в місті зі стрічок новин. Я відчув, що їй морально важко, і що я – той незнайомец, з яким вона більше ніколи в житті не побачиться. Тому дозволив жінці обійняти себе та дати волю емоціям. Я відчув від неї тепло, яке може відчути дитина від матері. Її енергетика здалась мені позитивною. Поглянувши мені в очі, жінка сказала: «Бери. Коли у місті орки почали здійснювати свої варварські плани, нас було зачинено в підвалі будинку. Ми три дні нічого не їли, нам давали дуже мало їжі. І ми всі між собою ділили останній шматок хліба». Я ледь проковтнув той шматок бутерброда та щиро

подякував Тамарі. Потім жінка поставила мені досить неочікуване питання: «Ти віриш в Бога?». Пів хвилини помовчавши я відповів: «Вірю». І від наступної розповіді у мене був мороз по шкірі. «У мене була із собою маленька Біблія. Я молилась. Я благала Господа про порятунок. Дати мені знак як врятувати своє життя. Ми намагались виїхати своєю автівкою з чоловіком, та моєю 83-річною свекрухою інвалідом... Вибух. Цією хвилиною мого чоловіка вбиває одразу, а свекруху у візку викинуло метрів на 500. Лише я вижила...» Потім жінка на хвилину припиняє розповідь та показує мені своє забинтоване чоло та ліву поранену руку». Це зробив російський солдат. Коли я запитала, навіщо ти прийшов на нашу землю, він почав скиглити мені, як їх відправили сюди майже без нічого». У ту мить у мене всередині все кипіло від люті до цих потвор. «Мені пощастило вижити». Говорячи цю фразу жінка починає плакати, по її зморшкуватому обличчі рясно тече потік сліз, стікаючи на її ранену руку. Далі, трішки заспокоївшись, продовжує: «Одного разу нам пощастило, мій кат сказав – там ліс, якщо зможеш втекти – тікай». Я добре знала місцевість, як вийти на дорогу. Я та ще одна літня жінка, стомлені та голодні із пакетами речей в руках, які встигли скласти, йшли лісом не один кілометр. Я весь шлях читала Отче наш, дякуючи Всевишньому за порятунок». Тамара Іванівна дістає із карману кофти телефон, на ньому – 2 %. Знову починає плакати та дрижачим голосом просить у мене телефон, на щастя він був повністю зарядженим: «Ось номер. Це батюшка – волонтер. Набери його, будь ласка». Я звичайно швидко набрав номер, і почав дивитись у вікно, коли жінка говорила. Важко було чути розмову про те, що тіло мирного українського чоловіка лежало в пекельному зруйнованому місті. Пані Тамара ридала, благаючи священника допомогти похоронити її чоловіка. Завершивши розмову, Тамара Іванівна повернула мій телефон.

На прощання вона сказала, що у Харкові її чекають сини та по-бажала мені щасливої долі.

Олександр Трегуб

РІДНЕ СЛОВО – ДУША НАРОДУ

Рідне слово – це не лише засіб спілкування, а й невід’ємна частина нашої душі, носій національної пам’яті та історії. Воно народжується разом із першими звуками матері, що ніжно шепоче колискову, і залишається з нами на все життя, ведучи крізь століття боротьби та відродження. Його мелодія бринить у серці кожного, хто здатен відчувати його глибину.

З перших днів воно влітається в наше життя, формує наш світогляд і виховує дух. Звучить у народних казках, наповнює теплом бабусині оповіді, надихає творчість поетів і письменників. У його рядках – мудрість поколінь, у піснях – історія народу, що вмів кохати, боротися та мріяти. Українське слово – це голос предків, який відлунує у сьогоденні, нагадуючи про спадок, що не можна зрадити.

З малих років воно стає частиною нашого світогляду, формуючи наші думки, почуття та сприйняття світу. Його мелодія бринить у дитячих казках, бабусиних історіях, у піснях, що звучать на святах і сімейних зустрічах. Воно влітається у щоденне життя, наповнюючи його теплом, глибиною та змістом. Звучить у вечірніх розмовах за родинним столом, у віршах, що передаються з покоління в покоління, у підручниках, які навчають дітей мудрості. Воно живе в кожному рядку історичних літописів, у шепоті вітру, що проносить знайомі звуки, у голосі матері, що наспівує знайому мелодію.

Рідне слово – це місток між минулим і майбутнім. Воно зберігає пам’ять про події, що формували нашу націю, передає знання, традиції та культурні надбання від одного покоління до іншого. Через нього ми розуміємо самих себе, відчуваємо зв’язок із рідною землею та своїм корінням. Воно вчить нас гідності, честі й відповідальності перед тими, хто виборював право говорити своєю мовою. Його рядки несуть не лише інформацію, а й почуття, досвід, мрії та прагнення всього народу.

У сучасному світі, де кордони розмиваються, а глобалізація стирає етнічні відмінності, рідне слово стає оберегом нашої унікальності. Воно визначає, хто ми є, звідки прийшли і якою дорогою маємо йти далі. Воно не лише дає можливість висловлювати думки – воно

формує нашу свідомість, допомагає зберігати зв'язок із минулим і прокладати шлях у майбутнє. Лунає в наших молитвах, у порадах батьків, у перших зізнаннях у коханні. Воно – ніжне та мелодійне, але водночас могутнє й незламне. Його слова здатні надихати, заспокоювати, пробуджувати віру та силу. Воно – наш духовний компас, що допомагає орієнтуватися в складному світі.

Цей твір – про українське слово, що стало символом єдності, натхнення для митців, силою для тих, хто бореться за свою землю. Він про його багатогранність, чарівність і здатність відкривати серця. Він про всіх нас – тих, хто не просто говорить українською, а відчуває її, береже і передає наступним поколінням. Воно живе в наших піснях, у літературі, в історичних пам'ятках і навіть у кожному звичайному звуці, що лунає у повсякденному житті. Воно – наш культурний код, наша гордість і наш скарб.

Бо рідне слово – це не просто звуки. Це коріння, що живить народ. Це пам'ять, що не дозволяє забути. Це життя. Це наша ідентичність, наша сила й наша спадщина, яку ми повинні берегти, плести й передавати далі, щоб вона ніколи не згасла.

Валентин Холоденко

ЗВ'ЯЗОК ПОКОЛІНЬ...

Андрій виріс у Канаді, в родині українських емігрантів, які залишили рідну землю, сподіваючись на краще життя. Коли хлопцеві було всього п'ять років, його батьки прийняли рішення про переїзд, і він разом із ними опинився в новому, зовсім незнайомому світі. Час минав, а малий Андрій у захопленні від нових вражень намагався швидше адаптуватися. Кожен день дарував нові знайомства, нових друзів, нову мовну реальність. Однак поряд з цим, у сердечку хлопця все ще залишалася маленька, але відчутна порожнеча.

У родині ще звучали українські слова, які мати з любов'ю промовляла, а тато, хоч і звичайний робітник, часом наспівував пісні про рідну Україну, але ці спогади ставали все далі, а українська мова, колись рідна, поступово потопала у вирі англійських звуків. На вулиці з кожним днем панувала лише мова, що стала для нього зручною, – англійська. У школі він навчався, грав з однокласниками, але українська стала малозначущою, застарілою, наче дитяча казка, яку забирає вітер.

Андрій ріс, його дитинство минало під гаслом «будь як усі». Він не запитував у батьків про їхню рідну землю, не цікавився історією родини, що залишилась в Україні. Навіщо цікавитись тим, що ніколи не стане цілковитою частиною його життя? Його життя було наповненим магічними світами комп'ютерних ігор та книжками, що розповідали про інші країни, про футуристичні можливості. Українське коріння, давні традиції, казки про героїв давніх часів – усе це стало для нього далеким, як забута мова, яку не хотів чути.

Аж ось одного дня, несподівано для нього, прийшла звістка, що перевернула все його подальше життя. Дідусь, про якого він знав лише з розповідей батьків, помер. Це стало великим ударом для всієї родини. Батьки збиралися на Батьківщину, й Андрій зрозумів, що нічого не зможе вдіяти – йому доведеться їхати разом з ними. Ця новина не викликала в нього жодного хвилювання, радше відчуття, що його чекає щось примусове, неприємне. Врешті-решт він і сам не знав, чого варто чекати.

В Україну Андрієва родина прибула в осінній день, коли барвисте листя осипалося з дерев, притрушуючи землю, немов

блискітками. Перше враження зачепило його до глибини душі: це і шум-метушня, це і затишок рідної землі. Але тільки-но він зробив перший крок, відчуття тепла та радості вмило змінилося. Андрій зрозумів, що він повернувся до місця, якого не знав. Вулички старої Батьківщини були знайомі, але водночас і невідомі. Люди говорили рідною мовою, а в серці юнака наростала тривога: «А яка ж це мова, я нічого не розумію?».

Людей на кладовищі зібралося багато – родичі, знайомі, сусіди. Андрій стояв осторонь, його душу переповнювали невимовні почуття: сум за дідусем, який був далекою згадкою, сором за незнання мови, якою його предки спілкувалися в боротьбі за виживання та ідентичність. Він не знав, як привітатися, як висловити співчуття. Слова, що лунали звідусіль, зливалися в один великий гомін, ніби він потрапив у зовсім інший світ.

Повернувшись до Канади після похорону, Андрій намагався повернутися до звичного життя. Але щось йому заважало. Відчуття неправильності, незручності та постійні згадки про мову, що лунала в його голові, немов співуча мелодія, не давали хлопцеві спокою. І навіть інтернет, немов насміхаючись, пропонував різноманітні факти про Україну, її історію, новини.

З часом він почав вчитуватися все більше і більше: від простих банерів в інтернеті його інтерес переростав у книжки, газети, відео та різноманітні пости про Україну. Із здивуванням він дізнався, що неподалік від них проживає ще одна родина українців, – і став їхнім частим гостем. Щосереди він слухав цікаві історії від дядька Богдана – від казок до розповідей про війну. Все це було гостроцікавим і новим для нього.

З радістю і водночас зі щемом у серці Андрій почав усвідомлювати, що без мови він не зможе зрозуміти своїх коренів. Це стало переломним моментом у його житті. Він не хотів бути просто свідком, він хотів бути невід'ємною частиною. Це усвідомлення запало в його душу, запаливши іскорку надії в темряві байдужості.

З цим усвідомленням Андрій прийняв непохитне рішення. Він почав активно вивчати українську мову. Це було складно, але він був сповнений рішучості. Кожне слово, кожен зворот та фразеологізм додавав йому певної потуги, за допомогою якої він відновлював зв'язок із далекими подіями минулого. Юнак знову почав спілкуватися з батьками, ставив безліч питань про їхній рідний дім, про

українську культуру, традиції та обряди. З допомогою батьків хлопець опановував не лише мову, а й усе, що з нею пов'язане.

Він почав відвідувати мовні клуби, де збиралася молодь, щоб ділитися думками, почуттями та побажаннями, згодом дізнався, що не він один пережив такі ж труднощі, але й багато молодих людей. Він отримав можливість слухати інших, підтримувати, ділитися своїм досвідом. Відчуття спільності стало його натхненням.

Його просто поглинала мова. Він почав записувати все, що його вражало, створюючи свій маленький щоденник, у який вписував свої думки українською. Андрій слухав українську музику, читав книги, розвиваючи свій словниковий запас. Мова стала йому рідною, і він уже не відчував того ж сорому, який ще донедавна його переслідував. І в цю мить хлопець зрозумів, що мова – це не лише набір слів. Це синергія думок, почуттів, можливість висловити те, що рідне.

Згодом юнак став брати участь у різноманітних заходах, що були пов'язані з українською мовою та культурою. День рідної мови став для нього не просто сторінкою в календарі – це був день, коли він відчував себе частиною величезної спільноти, де кожен був важливий. Андрій почав влаштовувати семінари, читати лекції для молоді, пояснюючи, чому важливо зберігати свої корені, чому мова – це те, що об'єднує всіх нас.

Після того, як досяг певного успіху у вивченні української, він почав мріяти про вищу освіту, що була б пов'язана з нею. Щодня вивчаючи мову, він захоплювався літературою, писемністю, історією. У нього з'явилася мрія стати філологом – тим, хто здатен популяризувати свої знання. Але щоб реалізувати цю мрію, йому потрібно було повернутися в Україну.

Повернення до України здавалось непростим кроком, і Андрій чудово усвідомлював усі труднощі. Він був сповнений сумнівів: чи зможе адаптуватися до нових умов, чи зможе вписатися в українське суспільство, та чи зможе в повсякденні говорити рідною мовою. Але жоден із його страхів не міг перебороти рішучості. Колись він був чужинцем на рідній землі, але цього разу повертався, впевнений у своєму рішенні.

Збираючи речі, його переповнювали почуття: страх, хвилювання, але водночас – незвичайна радість від думки про те, що чекає на нього в Україні. Андрій не міг втриматися від сліз, коли потрапив на Батьківщину. Спочатку все знову здавалося чужим, проте

перебування серед українців, поглиблення знань про мову, культуру та звичаї почали зменшувати цю химерну відстань.

Андрій вступив до університету, який славився своєю філологічною програмою, і одразу потрапив у вир навчального життя. Лекції про історію української мови додавали йому надзвичайний азарт. Він соціалізувався з однокурсниками, які розділяли його захоплення, став учасником проєктів, що пропагували важливість мови в сучасному світі, висвітлювали роль літератури у формуванні нації. Тепер Андрій відчував, що у цьому його справжнє місце в житті. Мова знову заповнила його серце і душу.

Навчання було важким, але з кожним тижнем Андрій ставав дедалі впевненішим у своїх знаннях. Він занурювався в глибини української літератури, вивчаючи твори, яких раніше навіть не чув. Досліджуючи найкращі зразки української поезії, прози, драми, юнак розумів, наскільки багатою та різноманітною є його культурна спадщина. Читання ставало для нього не просто активністю, а ритуалом – шляхом до справжнього пізнання себе.

Але підтримка Андрієвих однокурсників і викладачів стала для нього однією із найважливіших складових навчання. Андрій завжди пам'ятав, як один із професорів, йдучи з ним на лекцію, сказав: «Твоя історія – вірець. Ти справжній живий доказ того, як важливо берегти рідну мову». Це був момент, який додавав ще більше рішучості. Парубок вирішив, що його мета – не лише вивчати, а й діяти у справі відродження української культури та мови.

Через декілька років наполегливої праці Андрій отримав диплом філолога, що відчинив двері до нових можливостей. Він мав знання, й у нього з'явилася справа, яка змусила його відчувати себе частиною великої мети. Андрій став викладачем, організатором курсів, на яких молодь могла ділитися своїми думками щодо мови, віршами та літературними творами. Ставив повсякчасно мету – заохотити нове покоління до вивчення української мови.

Андрій активно займався популяризацією знань про українську літературу, проводив культурні вечори, обговорення, на яких студенти могли вільно висловлювати свої думки, позбуватися страху перед публічними виступами. Час від часу влаштовував конкурси, де молоді люди демонстрували свої вміння в миттєвій імпровізації слів рідною мовою. Такі заходи збирали багато відвідувачів, і вони долучалися до цього руху, вивчаючи свою мову з інтересом і гордістю.

Кульмінацією його активної діяльності стали Дні рідної мови. Щороку цей день дедалі більше перетворювався на грандіозну подію, що об'єднувала величезну кількість людей. Андрій запрошував митців, письменників, дослідників, які ділилися своїм досвідом та знаннями про важливість мови, про її вплив на формування особистості молодшої людини. Ці заходи ставали справжніми святами мови.

Під час однієї з таких подій Андрій вирішив дати можливість кожному учасникові виступити з власною історією про те, що для них означає рідна мова. Ця ідея отримала величезний відгук. Виступи вражали глибиною почуттів, і на сцені люди ділилися своїми переживаннями про те, як важливо підтримувати мову, як вона формує наше сприйняття світу.

І ось в тиші наодинці, оглядаючи аудиторію, хлопець відчував неймовірну гордість за те, що став рушійною силою в цьому форматі спілкування. Кожен голос лунатиме в його пам'яті, як мелодія, яку варто берегти. Слова почали знову звучати повноводною річкою, яка ясно нагадувала про українське коріння, про історію, про те, чим є нація.

Андрій не тільки відродив свою мову та свою ідентичність, а й надихнув інших. Його мовне зростання стало прикладом того, що шлях до самопізнання і любові до своєї культури – це не лише індивідуальний процес, а й колективна відповідальність. Завдяки своїм зусиллям, молодь по всьому світу активно засвоювала рідну мову, відчуваючи свою належність до великої української родини.

Андрій довів, що мова – це не просто набір звуків, і що рідну мову творять ті, хто нею комунікує, сплітаючи ланцюг, який об'єднує покоління. І саме цей зв'язок став його життєвим покликанням. Бо він знав: справжня сила мови полягає у її здатності єднати, дарувати надію і виводити на нові горизонти. І з кожним новим Днем рідної мови Андрій бачив, як його мрія стає реальністю – виростає свідоме націєцентричне покоління за поколінням, що спілкується солов'їною, а він – Андрій – став одним із тих, хто допомагав рідній мові розквітати... в Україні та далеко за її межами...

Олег Хохлов

ПРИНЦИПОВІСТЬ

Дмитру було всього 23 роки. В армію він потрапив за власним бажанням, коли зрозумів що професія будівельника йому не підходить. Батьки були категорично проти його вступу до лав Збройних Сил, але згодом прийняли його вибір.

Важко давалося Дмитру звикнути до непростих умов військової служби.

Сам Дмитро родом з Луганської області, а на службу потрапив в місто Суми. Його побратими жартівливо називали його «чистокровним хохлом» через те, що спілкувався Дмитро виключно українською мовою, але довелося звикати, оскільки Дмитро не вважав це образливим. Був серед побратимів Дмитра хлопець на ім'я Павло, його служба розпочалася в місті Львів де він і проживав, але невдовзі його було переведено до міста Суми де Павло й проходив службу. З Дмитром вони почали товаришувати відразу як він прибув на підрозділ. Павло давав йому поради та допомагав при звичаїтися до колективу та служби.

Одного дня життя Дмитра сильно змінилося в зв'язку з переведенням його та Павла на службу до міста Харкова. З самого початку його нові побратими дивувалися красності його мови, хоч і сам хлопець народився та виріс на Луганщині. Хлопці міркували, що він здебільшого повинен був спілкуватися російською, але це виявилось хибним міркуванням. Павло також швидко звик до нового місця служби і колективу. Але невдовзі життя Дмитра сильно змінилося.

Ранок. Сон Дмитра перервав сильний вибух, який пролунав за вікном. Дмитро швидко вдягнувся і зателефонував до командира. Після телефонної розмови Дмитко кулею вилетів з дому і помчав в частину, за декілька годин Дмитро разом з підрозділом тримали оборону Харкова. Павло старався підтримати бойовий дух Дмитра, оскільки це було для нього першим досвідом.

Перше боезіткнення.

Через дуже сильний удар вікно в будівлі школи, в якій Дмитро разом з побратимом Павлом тримали оборону, розлетілося на скіпки. Дмитра відкинуло на декілька метрів, сильно боліли вуха, Дмитру різко захотілося спати...

Прокинувся Дмитро в невідомому йому місці, прикутим до труби, будівля буда схожа на стару ферму. Пролежавши на землі кілька годин в приміщенні ввійшло кілька солдатів, Дмитру було дуже погано, з порізаної руки текла кров, в голові сильно шуміло, він не розумів що з ним відбувається. Коли солдати підійшли впритул Дмитро подивився одному з них у вічі, за що отримав удар ногою по обличчю. Надалі під час допиту Дмитра вони примушували його розмовляти російською мовою, але він стійко тримався своїх принципів. ЗА те що він розмовляє рідною мовою його били та принижували, піддавали його тортурам та звинувачували в нацизмі. Дмитро був виснажений. Йому хотілось додому. Він не знав які ще вибрики російських окупантів його чекали. Павла схопили ті ж самі окупанти, їх разом привезли на стару ферму щоб вивідати інформацію про їхній підрозділ. Павла поранив осколок, рана кровоточила, він не міг навіть поворухнутися. Але через шпарину в старих дверях він бачив Дмитра і чув його розмову з окупантами.

Згодом до Дмитра прийшли люди в цивільному, судячи по їх діалогу він зрозумів що це теж росіяни. Вони не розуміли української мови і вимагали від нього давати пояснення російською. Дмитро поверхнево знав їхню мову, але розмовляти російською відмовився.

Росіяни вважали це зверхністю, і прийняли рішення добути інформацію будь-якою ціною, навіть вдалися до агітації зрадити свою державу і перейти на їхній бік.

Дмитро сильно розгнівався почувши ці пропозиції, він грубо відмовив окупантам і не здавав своєї позиції.

Далі все було як в тумані, удари по обличчю, шарпання, удари електрошокером.

Дмитро розумів, що все може скінчитися якщо він погодиться співпрацювати, але в голові крутилися кадри шкільних днів, спілкування з друзями, перші дні в коледжі, військова присяга. Перед очима Дмитра повільно пробігало його життя, його дитинство, і часи проведені з родиною.

Вони покинули його, сильно побитого, прикутого до труби помирати болісною смертю.

Він не сподівався ні на що, він не чекав допомоги, він просто пригадував щасливі дитячі роки...

Павло дивився на страждання свого побратима і ніяк не міг йому допомогти. Йому було дуже важко на душі. Він не знав що робити.

Після жорстокої розправи над побратимом Павло знав, що на нього чекає така ж сама участь, але сталося зовсім по-іншому. Окупанти кинули понівечене тіло Дмитра і вийшли з будівлі. Павло декілька годин намагався триматися в свідомості, але знесилення взяло своє.

Прийшов до тьми вже в оточенні медиків та бійців, що його врятували. Першими його словами були «Як Дмитро?».

Капітан що стояв поруч схилив голову і відповів: «Твого побратима врятувати не вдалось... Ми передали тіло бійцям з вашого підрозділу».

Павло швидко одужував, рану вдалося зашити.

По виписці з лікарні бійця доставили до штабу його підрозділу. Він в деталях описав ситуацію що сталася з Дмитром, командир взводу В'ячеслав Степанович дивився в підлогу. На його щоці забриніла сльоза. Він пишався своїм солдатом, його відданістю народові, і його принциповістю.

Дмитра поховали в місті Суми.

По одужанню Павло відправився відвідати могилу свого побратима. Він мовчки сів на землю, закупив цигарку і просто дивився на небо. Йому хотілось плакати.

Павло повернувся до служби, колектив зустрів його з радістю в серці, за те, що він залишився живим. Бійців підрозділу вразила відданість загиблого Дмитра, але ще більше вразила принциповість щодо рідної МОВИ.

Тепер в підрозділі горіла жага до битви. Битви за свій народ. Битви за свої ідеї.

БИТВИ ЗА СВОЮ РІДНУ МОВУ!

*Ілля Христич, Національна академія
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького*

МОВА – НЕВИЧЕРПНЕ ДЖЕРЕЛО ОСОБИСТОСТІ Й НАЦІЇ

Людська особистість – це не просто біологічна одиниця, а складний, багатогранний феномен. Це носій свідомості, унікальної системи суспільно значущих якостей, що формуються протягом життя. Ідеальна особистість – це гармонійне поєднання духовного багатства, високої моральності, фізичної досконалості. Це людина, яка випромінює неповторну самобутність, що й становить силу її привабливості для інших.

На мою думку, роль мови у формуванні та самовираженні особистості є безмежною. Особливо цінною є рідна мова, яка стає для кожного з нас невичерпним джерелом мудрості, знань, культурних цінностей. Це відчуття стає особливо гострим, коли людина опиняється далеко від Батьківщини. Навіть коротка звістка рідною мовою приносить душевний спокій, втамовує тугу за рідним краєм, нагадує про зв'язок із рідною землею.

Мова – це магічне дзеркало, невичерпне джерело спілкування, що відображає життєвий досвід людства від давнини до сучасності. Вона – не лише поверхнєве, але й внутрішнє, приховане від очей. Мова відображає не лише матеріальний світ, але й світ ідеальний, що проявляється у світогляді, фольклорі, текстах та ідеях.

Мене зачаровує неймовірна краса української мови. Її багатство – це справжня симфонія, де кожне слово – окрема нота, що звучить у серці. Мелодійність української мови – це не лише зміст, але й естетична насолода. Її краса полягає не лише в звучанні, але й у словесному багатстві. Слова, неначе ніжна музика, що торкається струн нашої душі, пробуджує наші почуття, надаючи їм глибину. Вона звучить у піснях, легендах і віршах, надаючи їм особливої магії. Її милозвучність оживляє слова, даруючи натхнення й відчуття гармонії.

Саме через мову ми пізнаємо рідний народ, його ментальність, культуру та історичний досвід. Крізь призму слова сприймаємо красу, що втілена в художній літературі. Наші моральні переконання формуються на основі понять та ідей, які ми пізнаємо завдяки мові. Чим краще ми володіємо мовою, тим досконалішим стає наше мислення, тим глибше ми розуміємо й занурюємося в таємниці світу.

Престиж української мови в нашій державі зростає, коли ми перестанемо її цуратися. Володіння державною мовою – це ознака не тільки освіченої людини, а й справжнього українця, який любить свою країну. Знання іноземних мов – це чудово, але на рідній землі потрібно говорити рідною мовою. Мова – це наше обличчя, і воно має бути українським.

Вбираючи знання, за допомогою мови, людина створює власний внутрішній світ, формує себе як особистість. Мова формує наш інтелект, волю, почуття. Це безперервний процес пізнання світу, спілкування, передачі досвіду й збагачення ним. Вона допомагає задовольняти матеріальні та духовні потреби, об'єднує людей у суспільство для досягнення добробуту та розвитку духовних цінностей.

Сильна українська мова – це запорука успішного майбутнього. Тому, підтримуючи рідне слово, ми зберігаємо нашу національну спадщину. Кожен українець має усвідомити, що без мови й історії ми перестаємо бути українцями. Доки народ розмовляє рідною мовою, доти він існує.

Мова існує у двох формах: усній і писемній. Передаючись від покоління до покоління, вона єднає нас із минулим, зберігає духовну сутність народу, формує національну свідомість і культуру. Прагнення до ефективного й ефектного спілкування спонукає нас до пошуку точніших і виразніших мовних засобів, тим самим ми створюємо бездоганне літературне мовлення, яке само по собі є мистецтвом.

Наша мова – невмируща, у ній живе безсмертя народу. Через неї ми засвоюємо історію, спадщину наших предків, які залишили нам у мові свої звичаї, побут, спогади про минуле та мрії про майбутнє.

Отже, мова – це унікальне явище в житті людини й суспільства. Вона виникла разом із нами і є не лише нашою ознакою, але й умовою формування нашої сутності. Без мови неможливе спілкування, вона наш інформаційний зв'язок, необхідний для обміну думками, збагачення досвідом і творення цінностей.

Якщо мовою не спілкуються, вона вмирає, а разом із нею – народ і його культура. Народ, який втратив мову, розчиняється в глобальному світі, втрачає свою ідентичність. Тому так важливо не лише визнавати право української мови, але й активно нею користуватися вдома, на роботі, з друзями.

Людство винайшло багато засобів обміну інформацією, але мова залишається універсальним і найголовнішим. Все, що ми пізнаємо,

отримує назву, і так існує в нашому житті й свідомості. Мова – це картина світу, що відображає національне світобачення.

Мова відображає естетичні смаки та уподобання, є джерелом естетичної насолоди. Вона – першоелемент культури, основа розвитку мистецтв. Пропагуючи мову, ми поширюємо свою культуру, збагачуємо її надбаннями інших культур.

Мова – це код нації. Її розвиток – це ключ до нашого успіху. Коли ми шануємо рідне слово, ми зміцнюємо нашу єдність та будуємо майбутнє. Держава повинна дбати про поширення української мови та її домінування у всіх сферах суспільного життя. І нині, слова Шевченка про «слово на сторожі» – це наш обов'язок, особливо в умовах війни, коли ми захищаємо нашу націю та ідентичність.

Рідна мова – це символ нашої землі, нашої сім'ї, нашої історії. Це тепло нашого дому, вона робить нас єдиним народом, дає життєву силу нації й насагу до боротьби. Українська мова – це наша свобода. Шануйте свою мову, захищайте її, розкривайте її багатство. Сьогодні кожен, хто говорить українською, – це воїн за Україну. Мова – це зброя!

Іван Цуркан

НАШ КОРДОН – РІДНА МОВА

Мова – це більше, ніж просто засіб спілкування, в ній – наша воля. Вона – живий організм, що росте, змінюється, наповнюється новими сенсами. Вона – код нашої нації, її історія, біль і гордість. Рідна мова – це наш голос у світі, наша пісня і наша зброя. Вона з нами – від колиски, у маминих колискових, у бабусиних казках, у словах любові, які ми вперше вимовляємо. І саме тому її намагалися відібрати в нас століттями.

Наша рідна мова пройшла крізь випробування, які не кожна культура витримала б. Заборони, репресії, нищення книг, вбивства носіїв слова – ось якою ціною вона дійшла до нас. Валуєвський циркуляр, голодомор, Емський указ, розстріляне Відродження, шістдесятники, радянська русифікація – кожна ця подія була спрямована на знищення не лише мови, а й власне української ідентичності. Нас змушували забути, ким ми є, відмовитися від свого голосу. Але ми вистояли!

Історія повторюється. Нині українська мова знову на передовій боротьби. Ворог, що приходить з війною, приносить із собою не лише зброю, а й спроби знищити все українське – культуру, історію, нашу ідентичність, мову. Та на відміну від минулих століть, тепер ми маємо силу, знання, підтримку одне одного. Ми більше не мовчимо, не соромимося, не поступаємося. Ми говоримо українською – і цим захищаємо свою землю.

Таким чином, ми – народ, що не зламався ані під тиском, ані під кулями. Ми не поступимося своїми кордонами і не віддамо свою мову. Бо поки звучить українська – живе Україна.

*Анастасія Медвідь, Національна академія
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького*

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Результати всеукраїнського конкурсу, присвяченого міжна- родному дню рідної мови.....	5

ПОЕЗІЯ

<i>Юлія Савранська</i>	
ХТО Ж ТАКА ТА УКРАЇНА.....	9
КОЛИ ЗАКІНЧИТЬСЯ ВІЙНА.....	10
БОЖЕ, ДАЙ СИЛ УКРАЇНІ!.....	11
28.04.2023 р.	12
НЕ МОЯ ВІЙНА.....	13
<i>Юлія Тимошук</i>	
МОВА, ЩО В СЕРЦІ ЗАРОДИЛАСЬ.....	13
<i>Ірина Демченко</i>	
ВКРАЇНСЬКОЮ, БУДЬ ЛАСКА, ГОВОРИ.....	15
<i>Анастасія Бальоха</i>	
КРАЇНА СЛОВА.....	16
<i>Максим Ройчук</i>	
БОРІТЬБА ЗА УКРАЇНСЬКУ МОВУ.....	18
<i>Вікторія Ярова</i>	
МОВА ЯК СВІДОК: ВІД НАРОДЖЕННЯ ДО ВІДРОДЖЕННЯ.....	21
<i>Анастасія Багатко</i>	
ТИ СИЛЬНА	23
ІЗ-ПОМІЖ ТИСЯЧ СТЕЖОК	23
ЖИТТЯ – ЦЕ ВОГОНЬ	24
ГОДИННИК ПОКАЗУЄ ЧАС	25
В ЦЬОМУ ЖИТТІ ВСЕ ПРОСТО.....	26
<i>Софія Крижановська</i>	
КОЛИ ЧАСОМ НЕ ВІРИШ В АФОРИЗМИ.....	27

<i>Максим Хилобокий</i> МОВА – ЦЕ КОД, ЩО НЕ МОЖНА ЗЛАМАТИ.....	28
<i>Григорій Проценко</i> МОВА – СИЛА, МОВА – КРИЛА.....	29
<i>Олександр Авраменко</i> І МОВА НАША ТЕЖ РЯТУЄ ЧАС ВІД ЧАС ЖИТТЯ.....	31
<i>Катерина Антоненко</i> ХАЙ БУДУТЬ ТІ СЛОВА СВЯТИМИ.....	32
<i>Максим Баторі</i> ПРО ЩАСТЯ І МОВУ.....	33
<i>Єлизавета Башириєва</i> РІДНА МОВА.....	35
<i>Дарина Боса</i> І РІДНА МОВА ЛИНЕ З СОЛОВ'ЇНИМ СПІВОМ.....	36
<i>Вікторія Басюк</i> МОЯ УКРАЇНА.....	36
<i>Ольга Жбадинська</i> МОВА.....	37
<i>Данило Жуков</i> ПРО ЛЮДИНУ І МОВУ.....	39
<i>Поліна Зюба</i> МОВА РІДНОГО НАРОДУ.....	40
<i>Руслана Кальчук</i> МОВА, ЩО ЖИВЕ.....	41
<i>Андрій Квон</i> НЕЗЛАМНА УКРАЇНА.....	42
<i>Тетяна Коваленко</i> ВЕСНА ЗА ВІКНОМ.....	43
<i>Діана Коваленко</i> ВЕСНА ВЖЕ НЕ ТА... ..	44

<i>Назар Кордун</i> БЕЗСМЕРТНА МОВА	44
<i>Злата Коренівська</i> СИЛА МОВИ	46
<i>Анастасія Котельникова</i> ВОНА ЖИВЕ	47
<i>Владислав Кочин</i> ТИ, МОВО, – СВІТ!	48
<i>Гліб-Георгій Кухтєєв</i> МОВА – СВІТЛО ЖИТТЯ	49
<i>Яна Лозінська</i> МОВА – НАША СИЛА	50
<i>Владислав Лук'янов</i> РІДНА МОВА – СЕРЦЯ ОСНОВА	51
<i>Марія Луцик</i> КІБОРГИ	52
<i>Тетяна Метельська</i> РІДНА МОВА	54
<i>Олександр Москаленко</i> РІДНА МОВА – СЕРЦЯ ПІСНЯ	55
<i>Аліна Носирєва</i> БАБУСИНА РОЗПОВІДЬ	56
<i>Єлизавета Панчук</i> БІЛЬ В КРИВАВІЙ ТІНІ	58
<i>Анна Пешкова</i> МРІЯ	59
<i>Яна Сиволожська</i> СИЛА СЛОВА – СИЛА НАРОДУ	60
<i>Вікторія Сіра</i> МОВО МОЯ УКРАЇНСЬКА	62

<i>Тетяна Славгородська</i> НЕЗЛАМНІСТЬ РІДНОГО СЛОВА.....	63
--	----

<i>Вероніка Стівбур</i> СВІТЛО РІДНОГО СЛОВА.....	65
---	----

<i>Сергій Суліменко</i> СПІВУЧА МОВА.....	65
---	----

<i>Євгенія Тимошенко</i> РІДНА МОВА.....	66
--	----

<i>Софія Титарчук</i> НЕЗЛАМНА МОВА.....	67
--	----

<i>Дмитро Фадєєв</i> МОВА НАША – ЗБРОЯ.....	68
---	----

<i>Валерій Федорук</i> ТЕБЕ ЗНАЙТИ.....	70
---	----

<i>Анастасія Холодна</i> РІДНА МОВО, ТИ ЧАРІВНА!	71
--	----

<i>Іван Цибуляк</i> МОЯ МОВА.....	72
---	----

<i>Даниїл Ягунов</i> СВОБОДИ БЕЗ МОВИ НЕМАЄ.....	73
--	----

ПРОЗА

<i>Катерина Зайцева</i> ДУМКИ ПРО СОЛОВ'ЇНУ	76
---	----

<i>Дар'я Кірова</i> ГОВОРИТИ УКРАЇНСЬКОЮ – ОЗНАЧАЄ ПЕРЕМАГАТИ.....	79
--	----

<i>Марта Матвій</i> ДАР СЛОВА.....	82
--	----

<i>Наталя Разумєєва</i> ТРЕТЄ ЛІТО.....	88
---	----

<i>Анастасія Леськів</i> МАРІЯ.....	92
<i>Катерина Король</i> (во)СКРЕСАТИ.....	97
<i>Вікторія Ільницька</i> ДІД.....	103
<i>Анатолій Березнюк</i> КАЗКА ПРО МАРІЧКУ ТА ЧАРІВНИЙ ТЕЛЕФОН.....	108
<i>Яна Лозінська</i> КАЗКА ПРО МОВУ.....	110
<i>Артем Голубєв</i> МРІЯ ПРО ГОРИ.....	115
<i>Вікторія Гудима</i> ДАРИ ВОЛХВІВ.....	129
<i>Амір Акчурін</i> УКРАЇНСЬКА МОВА – МОВА МОГО СЕРЦЯ.....	133
<i>Олександра Алексєєва</i> МИ І НАША МОВА.....	135
<i>Анна Богданович</i> НАЦІОНАЛЬНА ДУША.....	138
<i>Ілля Бужинський</i> ВИБІР.....	139
<i>Віталіна Бурлака</i> БЕРЕЖІМО МОВУ.....	140
<i>Євгенія Варварич</i> УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК СИМВОЛ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА НЕЗЛАМНОСТІ.....	141
<i>Богдана Гирко</i> РІДНА МОВА.....	143

<i>Марія Гриців</i> РІДНА МОВА – ЛЮДИНА СЛОВА.....	145
<i>Анастасія Данчура</i> ПРИТЧА ПРО ЄДНІСТЬ.....	147
<i>Андрій Дармовіс</i> ЗАРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	151
<i>Максим Дашко</i> МОВА – ДУША НАЦІЇ.....	152
<i>Поліна Івченко</i> ІСТОРІЯ ЖИТТЯ.....	154
<i>Віолета Клеван</i> МОВА УКРАЇНКИ: ВІД КОЛИСКОВОЇ ДО БОРОТЬБИ ЗА ВОЛЮ.....	158
<i>Діана Коваленко</i> ГЕРОЇЗМ МОГО БРАТА.....	162
<i>Михайло Конечний</i> МОВА – ШЛЯХ ДО ВЕРШИН.....	165
<i>Анастасія Копоть</i> МОВА, ЩО ТРИМАЄ НЕБО.....	167
<i>Артем Кучер</i> ГОЛОСИ ЛІСУ.....	169
<i>Євгенія Кучіна</i> РУХ ШІСТДЕСЯТНИКІВ.....	171
<i>Єлизавета Літова</i> КАЗКА ПРО МОВУ.....	174
<i>Анастасія Ляшенко</i> УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ І МОВА НЕЗЛАМНІ.....	176
<i>Богдан Ляшенко</i> ПОГЛЯД НЕЗНАЙОМЦЯ.....	183

<i>Аліна Ляшко</i> СКАРБНИЦЯ ДУШІ – РІДНА МОВА.....	185
<i>Олександр Мовчанов</i> МОВА – ДУША НАРОДУ.....	187
<i>Тайсія Новік</i> ГОЛОС ІЗ МАЙБУТНЬОГО.....	189
<i>Дмитро Оліферович</i> УКРАЇНСЬКА МОВА – ДУША ХОРОБРИХ.....	192
<i>Юлія Онищенко</i> РІДНА МОВА – ЦЕ МУЗИКА І МАЛЮВАННЯ ДУШІ ЛЮДСЬКОЇ.....	193
<i>Вероніка Поліщук</i> СВОЇ.....	195
<i>Сніжана Пономоренко</i> УКРАЇНСЬКА МОВА – ОСНОВА НАШОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГІДНОСТІ.....	197
<i>Любов Приймак</i> МОВА, ЩО ЄДНАЄ НАС.....	199
<i>Христина Присяжнюк</i> МОВА – СЕРЦЕ МОГО НАРОДУ – ЙОГО ПЕРЛИНА І ДУША	200
<i>Дар'я Савченко</i> КОЛЕКЦІОНЕРКА СЛІВ.....	204
<i>Софія Сапон</i> МОВА – НАШІ СКАРБ.....	209
<i>Кирило Тарасенко</i> РІДНА МОВА – ДЖЕРЕЛО НАТХНЕННЯ.....	211
<i>Павло Терещук</i> МОВА ЯК УНІКАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЮДИНИ.....	215
<i>Яна Ткаченко</i> ЩОДЕННИК ЗАБУТИХ ДНІВ.....	217

<i>Олександр Трегуб</i> ПОРТРЕТНИЙ НАРИС ПЕРЕСЕЛЕНКИ З ВОВЧАНСЬКА.....	223
<i>Валентин Холоденко</i> РІДНЕ СЛОВО – ДУША НАРОДУ.....	225
<i>Олег Хохлов</i> ЗВ'ЯЗОК ПОКОЛІНЬ... ..	227
<i>Ілля Христич</i> ПРИНЦИПОВІСТЬ.....	232
<i>Іван Цуркан</i> МОВА – НЕВИЧЕРПНЕ ДЖЕРЕЛО ОСОБИСТОСТІ Й НАЦІЇ.....	235
<i>Анастасія Медвідь</i> НАШ КОРДОН – РІДНА МОВА.....	238

Електронне видання

**Збірка творів студентської творчості
до Всеукраїнського конкурсу під патронатом
ректора БНАУ Олени Шуст
на кращий літературний твір, присвячений
Міжнародному дню рідної мови**

Редактор: О.О. Грушко
Комп'ютерне верстання: В.С. Мельник

Підп. до друку 11 серпня 2025 р.
Білоцерківський національний аграрний університет,
Соборна площа, 8/1, м. Біла Церква, 09117, Україна,
тел. (04563)5-12-88, e-mail: redakciaviddil@ukr.net.